

Srečno
srečno
srečno
1980!

prosvetni delavec

Glasi delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 21. decembra 1979 – št. 20. – letnik XXX

Pogum in zaupanje

Zadnji dnevi decembra nam poudarjeno budijo v zavesti dvoje vprašanj. Ali smo v letu, ki se izteka, opravili dovolj in ali bomo v letu, ki prihaja, zmogli vse, kar smo si naložili v zahtevnem procesu samoupravne družbene preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

Odgovor na prvo vprašanje bo gotovo različen v posameznih okoljih združenega dela izobraževalnih in drugih dejavnosti. Ko bodo povsod ocenili, kaj je bilo storjeno za uveljavitev samoupravnega načrtovanja kadrov in izobraževanja, za neposredno dogovarjanje o vsebini izobraževalnih programov in sporazumevanje o neposrednejši svobodni menjavi dela, za poklicno usmerjanje učencev, za ustvarjanje čvrstijših delegatskih vezi med šolo in tovarno, med krajevno skupnostjo in šolo in za boljše materialne in kadrovske možnosti za reformo, bomo dobili najbolj verodostojen odgovor na prvo vprašanje. Tudi priprava in skrajšnji sprejem novih sistemskih

zakonov o vzgoji in izobraževanju nedvomno sodita med pomembne dosežke dosedanjega reformnega procesa.

Glede nalog v letu 1980 pa se tudi ne bi smeli vesti zgolj preroško. Namesto »ali se nam bo« in »če se bo« posrečilo opraviti to in ono, si moramo čim prej odgovoriti na vprašanje, kaj mora vsakdo na svojem mestu in pri svojem delu narediti, da bo leto 1980 obdobje doslej najbolj določnih korakov v uresničevanju reformnih teženj. To pa seveda ni odvisno samo od pravočasne priprave novih učnih programov in učbenikov, od prostorskih in kadrovskih razmer, ampak in predvsem tudi od pripravljenosti vseh delavcev v vzgoji in izobraževanju, da skupaj z delavci drugih področij združenega dela prispevajo k novi samoupravni podobi, k življenjskemu in delovnemu utripu naše šole.

Takšen prispevek naših učiteljev pa predpostavlja dvoje: zaupanje in prepričanje v smotre in vsebino reforme izobraževanja

ter pripravljenost spreminjati lastno delo, ubežati starim, utečnim a že večasih preživelim pedagoškim nazorom in korakom. In takšnih učiteljev imamo povsod, v sleherni osnovni šoli, še posebno v naših celodnevni šolah, imamo jih v šolah usmerjenega izobraževanja, a še več jih bomo potrebovali v prihodnje.

Učiteljski kolektiv Samorastnikov ob Solli — osnovne šole Podčetrtak, je bil gotovo med prvimi, ki je že pred leti globoko zakorakal v reformo. Zdaj ni več edini. Njegov zgled je že našel veliko hvale in priznanj, vrednih posnemanj. Zato leto 1980 za nas ne bo prvo leto reforme, kot včasih slišimo, ampak le prvo leto najširše vidnih sprememb v vsebini naših vzgojno-izobraževalnih programov, še posebno v šolah usmerjenega izobraževanja. V vsem drugem pa moramo samo nadaljevati in pospešiti korake v smeri samoupravnega vraščanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti v združeno delo. Teh nalog pa tudi v letu, ki je pred

Med drugim preberite

- Izobraževanje in združeno delo, str. 3
- Enakopravne ali na robu sistema? str. 3
- Za drugačno šolo, str. 5
- Univerza in čas, str. 6 in str. 7
- Dober učitelj ostane zmeraj mlad, str. 8
- Skupna merila ali vsaka šola po svoje?, str. 9
- Otok s specifičnimi učnimi težavami, str. 11

nami, še ne bomo do kraja uresničili, saj je reforma vzgoje in izobraževanja kot družbeni proces dolgoročne narave.

Z zahvalo in priznanjem vsem delavcem v vzgoji in izobraževanju, ki so si zavzeto optali na ra-

mena zahtevne naloge reforme, naj pospremijo naše pedagoge v novo leto tudi najboljše želje za nadaljnje dobre dosežke v samoupravni socialistični vzgoji naše mladine.

EMIL ROJC

Leto stvarnosti in vizionarstva

Bliža se čas, ko si bomo stisnili roke in si zaželeli vse lepo v novem letu. Čeprav je sklenitev starega leta vedno povezana z razmišljanjem, kaj smo v letu postorili, je letošnje praznovanje ob novem letu povezano predvsem s pričakovanjem učencev, njihovih staršev, učiteljev in vseh delavcev v združenem delu, kaj bo prinesla napovedana reforma v naš vzgojno-izobraževalni sistem. Reforme ne pričakujemo križem rok, ampak jo prvokrat želimo uresničevati skupaj; učitelji, učenci, delavci in občani, vsak po svojih močeh in s svojim deležem odgovornosti. V procesu odpiranja vzgojno-izobraževalnih organizacij v krajevno skupnost, v delovne organizacije in z ustvarjalnim medsebojnim sodelovanjem se oblikuje nova vsebina in odgovornost za vzgojo in izobraževanje mladine in odraslih.

Naši vrtci so vedno bolj naši, obrnjeni k življenju in prevzemajo odgovornost za vse predšolske otroke. Naše osnovne šole vse bolj preraščajo v pomembna žarišča kulturnega, vzgojnega, telesno-kulturnega življenja. Skupaj s solidarnostnimi sredstvi delavcev za izgradnjo domov za učence in študente se je oblikovala nova vzgojna vsebina domov in uveljavile nove oblike sodelovanja učencev v življenju in delu delovnih ljudi v krajevni skupnosti.

V procesu podružbljanja šole pa je v sedanjem trenutku poglavitno na novih družbeno-ekonomskih osnovah zagotoviti ustvarjalno sodelovanje delavcev v združenem delu, učiteljev in udeležencev izobraževanja pri oblikovanju novih vzgojno-izobraževalnih programov še zlasti v srednjih, višjih in visokih šolah, delavskih univerzah in izobraževalnih centrih. To je še posebno pomembno zaradi priprav na nov srednjeročni načrt, zakaj nova skupaj dogovorjena vsebina vzgojno-izobraževalnih programov in njihov obseg bosta omogočala uveljaviti svobodno me-

njavo dela in z njo tudi potrebne materialne možnosti za izpeljavo reforme.

V svetih vzgojno-izobraževalnih organizacij bo treba veliko več pozornosti posvetiti vsebinskim vprašanjem, sodelovanju s tistimi organizacijami združenega dela, ki bodo pomagale pri uresničevanju sprejetih vzgojno-izobraževalnih programov. Izobraževalne skupnosti pa naj bi predstavljale mesto za dogovor, za usklajevanje in sporazumevanje med izvajalci in uporabniki.

Pri uveljavljanju novega vzgojno-izobraževalnega sistema pa imajo prav učitelji nekatere prednosti in posebno odgovornost. Prvič zato, ker poznajo dosedanja šola in tudi njene napake. Drugič zato, ker poznajo ob družbenih smotih tudi poti za odpravo slabosti in uveljavitev novega. Tretjič pa zato, ker so zaradi družbenega dela, ki ga opravljajo blizu človeku in njegovim problemom. Prav zato so si prosvetni delavci doslej pridobili ugled in spoštovanje. Koliko dosedanjih samoprispevkov in drugih družbenih akcij smo izpeljali ob pomoči učiteljev.

Zato nam je ob željah za novo leto toliko do tega, da bi bili prosvetni delavci prepričani v vrednost preobrazbe, da bi mogli uspešno in z optimizmom pripraviti peščico tistih, ki so še slepo zaverovani v staro, vsem dobro znano šolo.

Novo leto bo leto akcije, leto iskanj najustreznejših rešitev, leto skupnega načrtovanja novega v srednjeročnem obdobju pa tudi leto spopadov s tradicionalizmom, predvsem pa leto dograjevanja nove šole, vrtca, doma, delavske univerze... leto realizma in vizionarstva hkrati. Zato želim vsem delavcem na področju vzgoje in izobraževanja veliko ustvarjalnosti, medsebojnega sodelovanja z mladino in povezovanja z drugimi delavci v združenem delu ter osebnega zadovoljstva in sreče.

MAJDA POLJANŠEK

René Magritte: Let — darilo Fondu za otroke pri OZN

dogodki novosti

Kritična ocena — temelj prihodnjih načrtov

Na rob posveta o predšolski vzgoji in varstvu otrok v prihodnjem srednjeročnem obdobju

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije ter Skupnost vzgojno-varstvenih zavodov Slovenije sta ob pripravah na 1. konferenco Zveze sindikatov Slovenije, organizirala dne 19. novembra 1979 posvet o temeljnih vprašanih razvojnih usmeritev in o nalogah v prihodnjem srednjeročnem obdobju na področju vzgoje in varstva predšolskih otrok; namen posveta pa je bil tudi oceniti stanje pri pripravi srednjeročnih načrtov v vzgojno-varstvenih organizacijah in v skupnostih otroškega varstva.

Temelj za razpravo je bila ocena dosedanjega razvoja vzgoje in varstva predšolskih otrok ter naloge, ki izhajajo iz razvojnih usmeritev za obdobje 1981—1985. Na temelju poročila, sprejetega na 5. seji republiškega odbora, je podala to oceno Teodora Krpan, članica RS ZSS. Poleg ocen, podane v uvodu, je bila osnova za razpravo tudi gradivo za 1. konferenco ZSS ter analiza razvojnih možnosti družbenega varstva otrok v letih 1981—1985, sprejeta na skupščini Zveze skupnosti otroškega varstva Slovenije.

NA POSVETU SO UDELEŽENCI PO ŽIVAHNI RAZPRAVI IZOBILIKOVALI NASLEDNJA STALIŠČA IN SKLEPE:

— Ugotavljamo, da skupnosti otroškega varstva zamujajo z vsebinskimi pripravami za oblikovanje in sprejem srednjeročnih planov. Po pregledu dejavnosti pri pripravah za sprejem plana družbenega varstva otrok v SRS za obdobje 1981—1985 ter sprejetih dokumentih ugotavljamo, da je bilo vse potrebno strokovno gradivo za načrtovanje pravočasno pripravljeno v Zvezi skupnosti otroškega varstva SRS.

Očitne so bile z zamudo pripravljene še analize razvojnih možnosti, že večje pa so bile zakasnitve skupnosti otroškega varstva, ki ni pravočasno predložila elementov za sklepanje samoupravnih sporazumov o temeljih plana delavcem v TOZD, izvajalcem in krajevnim skupnostim. Nekateri v vzgojno-varstvenih organizacijah še sredi novembra niso dobili elementov.

Kritično je bila ocenjena tudi dejavnost delavcev vzgojno-varstvene dejavnosti, ki ponekod s premalo odgovornosti in zavzetosti uresničujejo svoje pravice in odgovornosti v zborih izvajalcev in skupščinah skupnosti. Zato je tudi še preslabo uveljavljena skupnost otroškega varstva kot mesto za dogovarjanje o obsegu in kakovosti storitev in programa dela vzgojno-varstvenih organizacij, za dogovarjanje o izenačevanju materialnega položaja delavcev v vzgojno-varstvenih organizacijah z drugimi delavci v občini, za dogovarjanje o naložbah.

Čeprav je vzrokov za zamude v pripravah planov več (neustrezne ali neučinkovite planske službe v skupnostih, neusklajenost z občinskimi planskimi službami ter kasnitve analiz in projekcij v občinah), pa morajo soodgovornost v vseh fazah priprav prevzemati tudi izvajalci.

Poleg načrtovanja predšolske vzgoje in varstva otrok je obvezujoča, čeprav težavna naloga delavcev oblikovanje lastnih načrtov; težavna posebno zato, ker vzgojno-varstvene organizacije nimajo svojih ustreznih strokovnih služb, pa tudi ne dovolj izkušenj pri načrtovanju. Zato je tega so potrebni še večji napori poslovnih in drugih delavcev za pripravo planskih podlag, da bomo kos tem nalogam.

Kritična ocena dosedanjih problemov in neskladij mora biti temelj za konkretne opredelitve v prihodnjih načrtih. Na posvetu so opozorili tudi na:

— vprašanje kadrov, ali na pravočasno ter s potrebami razvoja dejavnosti in po območjih usklajeno usmerjanje vpisa v vzgojiteljske šole, v nastajajočih posebnih izobraževalnih skup-

nostih za izobraževanje pedagoških kadrov, prav tako pa tudi na organizirano strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje že zaposlenih vzgojiteljic;

— vprašanje potrebnega obsega znanj in torej izobrazbe vzgojiteljice, da bo kos vsem nalogam vzgoje in varstva otrok.

— zagotavljanje kakovosti dela, ki je marsikdaj resno ogrožena zavoljo nadomeščanja vzgojiteljic, ki so na porodniškem ali daljšem bolniškem dopustu, s strokovno neusposobljenimi kadri. Zavoljo tega je treba izobilikovati in se dogovoriti za takšne delovne normative, ki bodo v naših, v celoti ženskih kolektivih omogočali nemoteno in kakovostno delo po vzgojnem programu;

— razvijanje predšolske vzgoje v krajevnih skupnosti preko vzgojno-varstvenih organizacij, kot središč predšolske vzgoje. Širše naloge in vzgojne programe za otroke, ki niso zajeti v celodnevni vzgojni program, je treba načrtovati skupaj z vsemi dejavniki v krajevni skupnosti ter jih opredeliti v načrtu vzgojno-izobraževalne organizacije.

Na temelju nalog in zadolžitve, ki jih je sprejela 1. konferenca ZSS, ter ugotovitev ob pripravah za prihodnje srednjeročno obdobje, morajo vse OO ZS aktivneje vključiti delavce VVZ v snovanje novih srednjeročnih planov. OZS morajo terjati takojšnjo pripravo strokovno-planskih podlag, saj bo le tako mogoče dosedanj zakasnitve nadoknaditi in s tem zagotoviti ustrezne roke in dovolj časa za dogovarjanje in usklajevanje potreb, interesov in možnosti ter na tej podlagi zagotoviti stvarnost in celovitost vseh planskih dokumentov.

Srednjim šolam in domovom za učence

CENTER FILOZOFSKE FAKULTETE ZA PEDAGOŠKO USPOSABLJANJE ORGANIZIRA seminar za učitelje srednjih šol ter za vzgojitelje v domovih, ki sicer imajo visokošolsko izobrazbo, nimajo pa pedagoško-andragoške izobrazbe.

Seminar bo od 28. januarja 1980 do 1. februarja na Filozofski fakulteti, Aškerčeva 12, soba 34.

Kandidati naj pošljejo imenske prijave z navedbo šole ali doma, kjer delajo do 18. januarja 1980 na naslov:

Center za pedagoško usposabljanje — Filozofska fakulteta, Aškerčeva 12, Ljubljana, telefon: 22-121 int. 336.

Med željami in možnostmi

Uvodna beseda Teodora Krpan na posvetu, ki sta ga letošnjega 19. novembra pripravila RO Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti in Skupnost vzgojno-varstvenih organizacij Slovenije

Uvodna beseda Teodora Krpan na posvetu, ki sta ga letošnjega 19. novembra pripravila republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti in Skupnost vzgojno-varstvenih organizacij Slovenije

Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti, je namenil analizi razvoja in delovanja ter vlogi izobraževanja v preteklem srednjeročnem obdobju posebno pozornost. Člani republiškega odbora sindikata so obravnavali to na posebni seji odbora. Enako aktualna je zdaj problematika v skupnostih otroškega varstva ter vzgojno-varstvenih organizacijah.

Zavedamo se, da bomo lahko le z dobro analizo stanja in mesta vzgojno-varstvene dejavnosti ter

tavljamo, kako so se uresničevala določila družbenega načrta razvoja SRS, ki je opredeljeval v preteklem obdobju razvoj otroškega varstva tako v programiranju kot v zagotavljanju materialnih možnosti.

Razvoj otroškega varstva je temeljil na potrebah delavcev po urejenem varstvu in vzgoji otrok, ki tudi zagotavlja možnosti za produktivnejše delo, strokovno usposabljanje in družbeno delovanje, otrokom pa postopno izenačevanje življenjskih možnosti. Prav samoupravno urejanje razvoja otroškega varstva je izjemna vrednost, ki smo jo že uveljavili v preteklem obdobju. Vzgojno-varstvene organizacije so znale prislusniti potrebam delavcev in delo usmeriti tako, da po vsebini prerašča nekdanje

z analizo dela v preteklem obdobju pripravili dobre načrte za prihodnje srednjeročno obdobje.

Ob analizah naše vzgojno-varstvene dejavnosti že lahko ugo-

okvire vzgojno-varstvenih zavodov.

Ob spoznanjih o pomenu predšolske vzgoje za vse otroke vključujejo k raznim skrajšanim vzgojnim programom skoraj vse otroke od petega leta. Predšolska vzgoja sega tudi zaradi prizadevanj delavcev vzgojno-varstvenih organizacij v vsako krajevno skupnost in je v preteklem obdobju dosegla bistven vsebinski napredek. V analizi razvojnih možnosti razvoja družbenega varstva otrok v letih 1981-85, ki jo je pripravila Zveza skupnosti otroškega varstva so prikazane rast družbene skrbi za otroka in razmere, ki opozarjajo; potrebno bo še veliko dela in materialnih možnosti, da bi zadostili vsem potrebam na tem občutljivem področju. Prizadevanja, napredek in uspehi so iz poročila razvidni. Večje mesto bi moralo biti namenjeno vsebinskemu preoblikovanju ter samoupravnim odnosom uporabnikov in izvajalcev v skupnosti otroškega varstva v preteklem obdobju.

VEČJI POUĐAREK SAMOUPRAVNIM ODNOSOM

Predšolska vzgoja je napredovala po svojem obsegu in vsebini. Bolj poglobljeno pa bi jo morali razčleniti iz vsebinskega vidika. Prav v preteklem obdobju so nastali veliki premiki in te bi morali ovrednotiti.

Mesto dogovarjanja za dejavnosti vzgojno-varstvenih organizacij je bilo v tem srednjeročnem obdobju preneseno iz izobraževalne skupnosti v skupnosti otroškega varstva. Nekateri so pomisljali, češ ali je prenos dejavnosti upravičen. Prav bi bilo razčleniti sedanje razmere; v čem je zaradi tega dejavnosti napredovala, kako potekajo dogovarjanje, menjava dela in pretoki informacij v skupnosti ter med uporabniki in izvajalci. S sprejemom zakonov o svobodni menjavi dela bomo morali v prihodnje te odnose še bolj poudariti, da bomo lahko pravočasno oblikovali programe dela dejavnosti v skladu z dohodkovnimi možnostmi združenega dela. Do zdaj so se še vse preveč uveljavljali proračunski odnosi in financiranju dejavnosti, manj pa je bilo neposrednega dogovarjanja in usklajevanja potreb in možnosti.

Temeljne usmeritve skupnosti otroškega varstva za prihodnje srednjeročno obdobje predvidevajo že nekatere določene izpeljave otroškega varstva.

Bistvena sestavina načrtovanja in izvajanja ter nadaljnje rasti dejavnosti je kadrovska problematika, ki je na tem področju prav izjemna.

Skrbeti moramo, da bomo s kadrovskim usmerjanjem mladine zagotovili ustrezno število mladih vzgojiteljic. Podatki, ki prikazujejo, da se vpis na vzgojiteljske šole nenehno zmanjšuje, zaskrbljujejo. Od leta 1975 do šol. 1977-78 se je vpis znižal za 49 odstotkov, v zadnjem šolskem letu pa je še nižji. Kadrovanje bo treba gledati na to, koliko vzgojiteljic potrebujejo posamezna območja ob novi vlogi in vsebini predšolske vzgoje po novem zakonu o vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Storit bomo morali več za ustrezen položaj vzgojiteljskega poklica. Pri odločanju za ta poklic je na nekaterih področjih že zdaj resen problem, kje dobiti kadre za redno dejavnost vzgojno-varstvenih organizacij.

Materialni položaj delavcev je treba vrednotiti enakopravno z drugimi delavci v združenem delu. Nujno je treba urediti zaostajanja v osebnem dohodku, ki se v zadnjem času izrazito kaže med delavci vzgojno-varstvenih organizacij in delavci materialne proizvodnje. S svojim delom tudi ti delavci veliko prispevajo k skupno ustvarjenemu dohodku; zato je treba njihovo delo pravilno vrednotiti, uporabnikom prikazati položaj in storiti vse, da se razmere izboljšajo.

Napačno je predvidevanje, da bodo tudi prihodnje skrajšane vzgojne programe izvajale vzgojiteljice ob svojem rednem delu. Pri takih predvidevanjih moramo pomisliti tudi na to, da vzgojiteljice ne morejo biti v nedogled obremenjene z dodatnimi zadolžitvami. Zavedati se moramo, da bo trpela kakovost dela in ne nazadnje — da tako ravnaje ni zakonito.

Predlagani sta dve novi različici podaljšane porodniške dopusta. Pazljivo bomo morali spremljati dogovarjanje delavcev ter odločitev upoštevati pri

svojem delu. Pozitivno odločanje za nov predlog bo pomenilo tudi drugačno število delavcev vzgojno-varstvenih organizacij

Da bomo lahko svoje delo ob morda spremenjenih razmerah pravilno organizirali, bo treba pravočasno uskladiti tudi naše načrte za novo srednjeročno obdobje.

ČIMPREJ USTREZNO IZOBRAZBO

Z novimi nalogami, ki jih vzgojno-varstvene organizacije prevzemajo, pa tudi ob spoznanjih sodobne znanosti ter zahtevah prakse, nenehno poudarjamo, da mora postati delo v vzgojno-varstvenih organizacijah čim bolj kakovostno, potrebno je torej ustrezno izobraževanje delavcev v vzgojno-varstvenih organizacijah po zakonu o vzgoji in varstvu predšolskih otrok ter zakonu o usmerjenem izobraževanju. Delavke teh organizacij so poudarjale veliko željo po izobraževanju na vseh zborih in sestankih v preteklem obdobju. Sedanje zakonske opredelitve v predlogih zakonov to omogočajo. Večje znanje bo nedvomno prispevalo k boljšemu delu.

To bo tudi preprečilo odhajanje iz vzgojiteljskega poklica takim tovarišicam, ki so do zdaj zaradi želje po nadaljnjem izobraževanju odhajale in opuščale osnovni poklic.

Opozorim naj še na en problem, ki ga v vzgojno-varstvenih organizacijah še posebej čutimo, ker smo tu zaposlene samo ženske. Izredno veliko je v zadnjih letih odsotnosti z dela zaradi boleznih otrok in nosečnosti mladih tovarišic. Vedno več je patoloških nosečnosti ter zaradi njih daljših odsotnosti z dela že med samo nosečnostjo. Temu problemu bi morali nameniti več pozornosti ter ugotoviti, ali je to splošno ženski problem ali pa je to značilno le za vzgojno-varstvene organizacije, saj je eden izmed vzrokov hudih obremenitev delavcev v vzgojno-varstvenih organizacijah ter ga je treba tudi ustrezno upoštevati pri normativih. Res je namreč, da je v vzgojno-varstvenih organizacijah zaposlenih veliko mladih tovarišic. Da delo vendarle poteka, se zahtevajo vzgojno-varstvene organizacije velikokrat k improviziranim rešitvam. Razumljivo je, da te niso ustrezne, saj opravljajo nadomeščanje velikokrat strokovno neusposobljeni kadri. Cena biološke reprodukcije, ki jo nosijo vsi ženski kolektivi, je še kako pereča tudi v vzgojno-varstvenih organizacijah in bi jo bilo potrebno upoštevati pri vseh normativih. Zdaj, ko pripravljamo izhodišča za nove srednjeročne načrte in temelje načrtov v skupnosti otroškega varstva je prav, da se pravočasno in čim bolj organiziramo. Svoje programe dela bomo lahko izvajali le v skladu z možnostmi za dela in ob neposrednih dogovorih.

Pri tem morajo imeti pravilno vlogo tudi naše osnovne organizacije zveze sindikatov. Te so kot politična organizacija delavcev v vzgojno-varstvenih organizacijah zadolžene, za pravilno načrtovanje v vsakem okolju. Že v načrtih moramo zagotoviti socialno varnost delavcev. Ob novih možnostih svobodne menjave dela moramo pridobiti tak dohodek, da bo ta socialna varnost zagotovljena. Bolj kot do zdaj bomo morali doseči tudi to, da bomo k načrtovanju in izvajanju pritegnili vse delavce in da bodo naši načrti pravočasno pripravljani. Le tako bo nastal skupen dogovor, ki ga bomo morali spoštovati in izvajati.

Izobraževanje in združeno delo

O nalogah OZD v usmerjenem izobraževanju

Preobrazba srednjega in visokega šolstva v usmerjeno izobraževanje tako z vsebinskega kot organizacijskega vidika presega pojem šolske reforme. Ne gre torej za zgolj preoblikovanje šolskih ustanov, nove vzgojno-izobraževalne programe ter za spremembe v učnem procesu znotraj šol. Smiselno uveljavljanje usmerjenega izobraževanja zadeva sleherno organizacijo združenega dela tako v materialni proizvodnji kot v družbenih dejavnostih. Skrb za enostavno in razširjeno kadrovske reprodukcije je naloga vsake temeljne organizacije združenega dela in vsake delovne skupnosti. Zato je pri pripravi vseh srednjeročnih načrtov razvoja potrebno enako skrbno kot druge razvojne sestavine načrtov upoštevati tudi kadrovske in izobraževalne potrebe v združenem delu.

Za sedanje srednjeročno načrtovalno obdobje v SR Sloveniji je značilno ekstenzivno zaposlovanje novih delavcev. Izobraževalna sestava zaposlenih se ni izboljšala v prid deleža tistih profilov strokovnih kadrov, ki imajo poleg uspešno končane osnovne šole tudi ustrezno strokovno izobrazbo, ki daje temelj za zahtevnejše kategorije del in nalog. Organizacije združenega dela so torej zaposlovale več delavcev brez kakršnekoli strokovne izobrazbe, ali s strokovno usposobljenostjo za enostavna ali manj zahtevna dela in naloge, manj pa delavce s širšo strokovno izobrazbo. Takšne težnje v zaposlovanju vodijo k domnevi, da so v kadrovske in zaposlovalni politiki prenekatere organizacije združenega dela še vedno premalo jasne razvojne usmeritve, ki bi med drugim pripomogle k večji produktivnosti in učinkovitosti gospodarjenja. Ekstenzivno zaposlovanje pa neredko spremlja tudi zastarela tehnologija proizvodnega procesa.

Zakon o usmerjenem izobraževanju bo opredelil obveznosti vseh organizacij združenega dela pri usmerjenem izobraževanju. Štalna skrb za lastne strokovne kadre in permanentno izobraževanje delavcev je in bo še bolj kot doslej naloga sleherne organizacije združenega dela. Poleg tega bodo morale vse organizacije združenega dela prevzeti del odgovornosti tudi za uresničevanje nekaterih sestavin vzgojno-izobraževalnega procesa, za katerega bodo sicer odgovorne šole.

Izobraževanju lastnih delavcev bodo morale mnoge organizacije združenega dela posvetiti več pozornosti kot doslej. Če hočemo dosledno uresničevati eno od temeljnih načel usmerjenega izobraževanja — nenehno poveževanje izobraževanja in dela, potem je treba začeti že pri osnovnem izobraževanju tistih delavcev, ki nimajo uspešno končane osnovne šole. Statistični podatki opozarjajo, da je teh delavcev zelo veliko. Ta kategorija zaposlenih skorajda nima stvarnih možnosti za izobraževanje ob delu. Vemo pa, da ni napredka brez modernizacije tehnologije in večjega znanja ter nenehnega posodabljanja tega znanja. Delavec brez znanja in potrebe po posodabljanju znanja se bo težko prilagajal spremembam in novim zahtevam, ki jih poraja družbeni razvoj in se nenehno pojavljajo z napredkom znanosti in tehnologije. Brez širjenja in poglobljanja samoupravljalvske dolžnosti in pravice in bo bolj ali manj odvisen od tistih, ki jim je poverjeno upravljanje in poslovanje in od vsakogar, ki ima več

znanja in obvladuje več informacij. Zato bo skrb organizacij združenega dela za pridobitev osnovnošolske izobrazbe ob strokovnem usposabljanju pomemben del načrtnega izobraževanja delavcev.

Ob vsakoletnem usmerjanju vpisa se ne moremo omejevati zgolj na poklicno usmerjanje učencev zadnjih razredov osnovne šole v posamezne usmeritve in smeri strokovnega izobraževanja. Tudi proizvodne in druge organizacije združenega dela morajo skrbeti za načrtno usmerjanje svojih delavcev v nadaljnje izobraževanje ob delu in iz dela, da bi si pridobili izobrazbo in znanje za zahtevnejša dela. V zadnjih dveh letih se ne povečuje število delavcev, ki se izobražujejo ob delu. Najnovejši podatki opozarjajo, da se na posameznih stopnjah in zlasti v usmeritvah za poklice v materialni proizvodnji zmanjšuje število zaposlenih, ki se izobražujejo ob delu. Vedno večje pomanjkanje strokovno usposobljenih delavcev v nekaterih gospodarskih dejavnostih opozarja, da se bodo organizacije združenega dela morale bolj prizadevati, da se bodo organizacije združenega dela morale bolj prizadevati, da samo z usmerjanjem problema ne bomo odpravili. Zagotoviti bodo morali ustrezne življenjske in delovne možnosti in z ustreznejšim nagrajevanjem po delu spodbujati izobraževanje za takšne poklice.

Pomembno mesto pri uresničevanju teh nalog v usmerjenem izobraževanju imajo izobraževalna središča v tovarnah in v drugih delovnih organizacijah, ki so dolžna organizirati zlasti stalno strokovno izpopolnjevanje in različne oblike funkcionalnega izobraževanja. V usmerjenem izobraževanju pa bodo tudi poslej opravljale koristne naloge delavske univerze, ki bodo poleg družbenega izobraževanja in drugih nalog, ki jih bo opredelil zakon, v vzgojno-izobraževalnimi organizacijami usmerjenega izobraževanja sodelovale pri organiziranju izobraževanja po posameznih programih ali delih programov, da bi tako delavcem čimbolj približale izobraževanje ob delu ter omogočile večjo dostopnost in učinkovitost izobraževanja na temelju spoznanj sodobne andragoške znanosti.

Povezanost izobraževanja in dela bomo v vzgojno-izobraževalnem procesu uresničevali tudi tako, da bodo organizacije združenega dela organizirale proizvodno in drugo delovno prakso učencev tako pri proizvodno-tehničnem pouku v okviru skupne vzgojno-izobraževalne osnove na začetku usmerjenega izobraževanja kot tudi v posameznih usmeritvah pri izvedbi praktičnega pouka in strokovne prakse na vseh stopnjah pridobivanja strokovne izobrazbe. Glede na zahteve vzgojno-izobraževalnih programov in posebne potrebe dela bodo organizacije združenega dela morale zagotoviti tudi finalizacijo izobraževanja za posamezne poklice. Te naloge zahtevajo, da se poleg vzgojno-izobraževalne dejavnosti na to pripravijo materialno in kadrovske tudi vsa druga področja združenega dela.

Če bodo organizacije združenega dela sprejele te naloge kot svojo pomembno odgovornost in dolžnost pri uresničevanju usmerjenega izobraževanja, bo nedvomno zagotovljena večja celostnost preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

BORIS LIPUŽIČ

izobraževanje delo

Enakopravne ali na robu sistema?

Razvojne možnosti delavskih univerz

Kadar delavci v delavskih univerz razpravljajo o srednjeročnih načrtih in vključevanju svoje dejavnosti v sistem usmerjenega izobraževanja in vzgoje, je v njihovih pogovorih čutili zaskrbljenost in negotovost. Verjetno si nobena vrsta vzgojno-izobraževalnih organizacij pri nas tako organizirano in zavzeto ne prizadeva za enakopravno in ustvarjalno vlogo v usmerjenem izobraževanju kot ravno delavske univerze, povezane v Zvezi delavskih univerz. Ta jim pomeni mnogo več kot samo združenje, ki povezuje članice na temelju skupnih interesov in potreb, saj opravlja vsa leta tudi naloge, ki so značilne za strokovno službo: pripravlja okvirne programe, organizira seminarje za predavatelje in strokovne delavce, skrbi za didaktična gradiva, se povezuje z drugimi družbenopolitičnimi in strokovnimi dejavniki itd. V času, ko pedagoška služba pri Zavodu SRS za šolstvo skrbi predvsem za šolske oblike izobraževanja odraslih, je strokovna pomoč Zveze na področju dopolnilnega družbenega, strokovnega in splošnega izobraževanja odraslih delavskim univerzam vsekakor pomembna.

Med razlogi za zaskrbljenost delavskih univerz nad tem, ali bodo imele v usmerjenem izobraževanju enakopravno mesto, ali pa jih bodo potisnili na sam rob vzgojno-izobraževalnega sistema, je negativen in nasproten odnos, ki ga kažejo do njih nekateri krogi, ki jim je šolstvo sinonim za vzgojno-izobraževalni sistem, šole pa vnaprej izbrane edine organizacije za usmerjeno izobraževanje. Tako stališče do delavskih univerz izhaja iz nekaterih drugih republik, kjer so prepustili v preteklosti delavske in ljudske univerze marsikdaj preveč samim sebi in jim zaupali tudi veliko šol za odrasle, ki so šle — ločeno od drugega šolstva — po svoji poti. V času kulta formalnih kvalifikacij so občani tako pogosto dobivali spričevala brez ustreznega znanja. Ukrep, ki so sledili, so bili npr. v sosednji Hrvaški taki, da so mnoge delavske in ljudske univerze zašle v krizo, nekatere pa odmrle. Ko so jim odvzeli vse šole in oddelke za odrasle in omejili vsako strokovno, celo dopolnilno izobraževanje, so se znašle brez dejavnosti, ki bi jim zagotavljala dovolj sredstev za delo in lasten obstoj. Čeprav zadnje čase postaja očitno, da tak razvoj ni v skladu z interesi delovnih ljudi, niti s cilji usmerjenega izobraževanja, je stanje težko popraviti.

SLOVENSKE DELAVSKE UNIVERZE SO ŠLE DRUGAČNO POT

Medtem ko so druge marsikater delavske univerze, prepučene sebi in tržnim zakonitostim, v katerih so morale ustvarjati dohodek, zabredle v komercialno usmerjenost, ki je poslovnost učinkovitosti dala pred-

nost pred kakovostjo in potrebami združenega dela, so šle slovenske delavske univerze večinoma drugačno pot. Njihova družbena usmeritev ni bila nikdar na kocki: družbenopolitične organizacije v republikah in občinah so pri nas namenjale delavskim univerzam posebno pozornost, nanje so se večinoma naslanjale pri organizaciji družbenopolitičnega izobraževanja. Tak odnos do delavskih univerz je bil razumljiv tudi po tem, da so delavske univerze zrasle iz delavskega gibanja, iz potreb delavcev in občanov po družbenem, strokovnem in splošnem izobraževanju. Tako so delavske univerze pri nas ne le del vzgojno-izobraževalnega sistema, temveč tudi pomemben dejavnik samoupravnega ozaveščanja in razvoja.

Delavske univerze so se pri nas usmerjale v celostne potrebe odraslih po temeljni in dopolnilni izobrazbi. Povezane z družbenopolitičnimi in delovnimi organizacijami so prirajale razne oblike dopolnilnega izobraževanja, v sodelovanju z matičnimi šolami pa so — pod njihovim andragoškim vodstvom — organizirale dislocirane oddelke in središča za študij ob delu. Posmični primeri komercializma ali nezadovoljive kakovosti prav gotovo ne morejo razvednotiti vse te bogate in raznovrstne dejavnosti, ki so jo razvile slovenske delavske univerze v zadnjih dvajsetih letih. Sicer pa je pri nas komercializem na področju izobraževanja odraslih cvetel pretežno zunaj delavskih univerz — o tem se lahko prepričamo, če pozorno spremljamo razpise in poročila o izobraževalnem turizmu, ki polni hotelske zmogljivosti v mrtvi sezoni.

Priznanja, ki ga dajejo domala brez izjeme delavskim univerzam, ko proslavljajo v tem obdobju dvajsetletnico svojega delovanja, vsi odgovorni dejavniki v občinah, so bržkone ne le za služeno, temveč tudi iskrena. Izražajo zaupanje delovnih ljudi in družbenopolitičnih organov, pa tudi javno priznanje, da so šle ves ta čas po pravi poti. Pri delavskih univerzah pa ostaja kljub temu senca negotovosti glede jutrišnjega dneva.

DOBRI STROKOVNI DELAVCI ODHAJAJO

Negativen odnos nekaterih do delavskih univerz in neresen družbenoekonomski položaj onemogočata kadrovske krepitve delavskih univerz, ki bi bila nujna za višjo kakovost dela. Zdaj imamo na slovenskih delavskih univerzah okoli 210 andragoških delavcev. V dobrih treh letih se je polovica menjala: fluktuacija je odnesla mnogo dobrih delavcev v organizacije, ki so trdnije postavljene in je delo v njih lažje ali pa bolj hvaležno. Sedanji način pridobivanja dohodka — največ z neposredno menjavo dela — ni najboljši. Čim delavska univerza prenese

težišče svoje dejavnosti na krajše oblike dopolnilnega izobraževanja in stalnega izpopolnjevanja, se sreča z zahtevnim, nestalnim in slabo plačanim delom. Posamezni strokovni delavci morajo v izobraževalnem letu pripraviti in izvesti od 1500 do 4000 izobraževalnih ur, da so cene njihovih strokovnih storitev sprejemljive. Vemo pa, da zahtevajo posamezni seminarji in tečaji dostikrat zelo obsežne priprave — na koncu pa se zgodi lahko tudi, da ni udeležencev. O dopolnilnem izobraževanju in stalnem izpopolnjevanju veliko govorimo, poudarjamo njuno nujnost, hvalimo sodobnost in napovedujemo neomejene perspektive. Kljub temu stalno dopolnilno izobraževanje še ni zraslo v sistem, v nekaj stalnega, dolgoročneje načrtovanega, kar bi lahko predstavljalo trdno podlago za cele vzgojno-izobraževalne organizacije.

Zato se delavske univerze pri pripravi srednjeročnega načrta odločno potegujejo za pravico, da lahko po potrebi in po skup-

nem dogovoru razvijajo v posameznem okolju še naprej tudi osnovno izobraževanje odraslih, pa tudi dislocirane enote posameznih šol, pod njihovim andragoškim vodstvom, če so take potrebe združenega dela in če lahko zagotovijo kakovost in, zadostijo pogojem, ki jih predpisuje program. Svobodna menjava dela v občinskih in posebnih izobraževalnih skupnostih naj bi tako zagotovila vsaj nekaj trdnije osnove za delo. Če imamo v okviru dohodkovnih odnosov po zakonu o združenem delu v gospodarstvu lahko različne oblike medsebojnega sodelovanja pri določeni proizvodnji, zakaj bi delavske univerze ne mogle sodelovati s šolami pri uresničenju skupnih ciljev, kadar so potrebe očitne, še zlasti, ker imajo pri izobraževanju odraslih dragocene izkušnje, ki jih šolam manjka. Ali ni tako sodelovanje in povezovanje bližje enotnosti usmerjenega izobraževanja kot pa odvajanje delavskih univerz na njegov rob?

JOŽE VALENTINČIČ

Vloga kadrovske službe v OZD

Obsežne in odgovorne naloge

Kadrovske delo v delovnih organizacijah sestavljajo mnoge dejavnosti, med njimi zlasti:

- organizacija kadrovskega sektorja in njegovo povezovanje z drugimi enotami in funkcijami delovne organizacije,
- oblikovanje kadrovske politike,
- načrtovanje, štipendiranje in sprejem kadrov ter skrb za njihovo uvajanje v delo,
- izdelava razvida del in nalog ter razvrščanje njihove zahtevnosti na podlagi delitve dela,
- spremljanje in razvijanje kadrov,
- usmerjanje delavcev v študij ob delu, sodelovanje z nosilci šolskega in zunajšolskega izobraževanja,
- vodenje kadrovske evidence ter preučevanje fluktuacije in odsotnosti z dela,
- reševanje socialnih problemov in konfliktnih situacij,
- sodelovanje s kadrovske službo v občini, posebnimi izobraževalnimi skupnostmi, sorodnimi organizacijami združenega dela in drugimi dejavniki.

Kadrovske sektorje sodeluje pri oblikovanju kadrovske politike, pri opredeljevanju kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih ciljev kadrovske politike v organizaciji združenega dela. Poleg tega načrtuje kadrovske potrebe na podlagi kritične analize razmer in programa razvoja po rokih, stopnjah in strokah strokovne usposobljenosti. Predlaga tudi prosta dela za sprejem novih delavcev, objavlja perspektivne kadrovske potrebe za usmerjanje delavcev v študij ob delu in podeljevanje kadrovskih štipendij.

Ob sprejemu proučuje vloge kandidatov, jih razvršča z vidika ustreznosti, vodi razgovore s kandidati, organizira medicinske ter psihotehnične preglede, organizira poskusno delo, sodeluje pri izbiri delavcev, skrbi za interese za novo sprejetih delavcev in pravno ureja delovna razmerja. Organizira izdelavo profila posameznih del in nalog ali skupino del, ki predstavljajo za posamezne poklice celoto na določeni ravni zahtevnosti.

Razvršča dela in naloge v delovni organizaciji po zahtevnosti zaradi ustrezne razvrstitve delavca in objektivnejše vrednotenja dela. Organizira spremljanje delavcev pri delu ter skrbi za njihovo napredovanje in usmerjanje v nadaljnje izobraževanje. Sodeluje z ustanovami in služ-

bami, ki so neposredno povezane s pripravljanjem kadrov za delovno organizacijo.

Vodi pregled nad številom delavcev, analizira razne pojave, predlaga ustrezne ukrepe in izvaja sklepe poslovnih in samoupravnih organov.

Evidentira socialne probleme, jih razvršča po prioriteti, in skrbi, da jih razrešuje. Proučuje gibanje števila delavcev, vzroke fluktuacije in odsotnosti z dela, izobrazbeni deficit, učinkovitost štipendijske politike, plane kadrov, socialne konflikte, delitve osebnega dohodka po delu in podobno.

Organizira in vzdržuje stike s štipendisti, spremlja uspešnost študija, skrbi za reševanje materialnih problemov študija. Organizira informiranje članov delovne skupnosti. Po potrebi izvaja tudi naloge animatorja kulture.

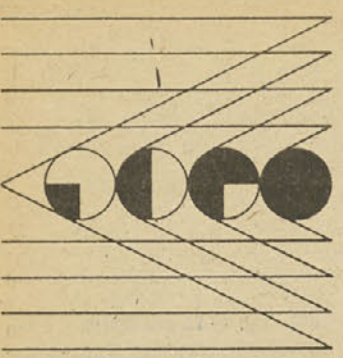
Kadrovske sektorji prevzemajo tudi pomembne naloge v zvezi z načrtovanim sistemom usmerjenega izobraževanja, ki povezuje poklicno usmerjanje s kadrovskimi potrebami združenega dela. V tej zvezi morajo skupaj s šolami organizirati poklicno usmerjanje mladine na vseh stopnjah izobraževanja, zato da bi bile poklicne odločitve mladih čimbolj pravilne in usklajene. Pomembna naloga je tudi usmerjanje zaposlenih v študij ob delu in iz dela.

Posebno nalogo predstavlja povezava s posebnimi izobraževalnimi skupnostmi. Te bodo nosilke širše kadrovske politike posameznih panogah, pa tudi nosilke financiranja izobraževanja, usklajenega s potrebami združenega dela.

Vsem naštetim nalogam niso več kos nekdanje personalne ali današnje kadrovske službe, temveč le dobro organizirani kadrovske sektorji. Naloge organizatorjev izobraževanja in kadrovikov so obsežne, odgovorne, posebnega družbenega pomena in ključne za izvajanje sistema usmerjenega izobraževanja.

Težišče predstavljenih del in nalog je na organizaciji izobraževanja in izpopolnjevanja kadrovske vloge delovnih organizacij. Zato je na Visoki šoli za organizacijo dela v Kranju organiziran študij na I. in II. stopnji za organizatorje izobraževanja, ki predstavljajo nov pedagoški profil, in kadrovičke.

Mag. BRANIMIR LORENČIČ

Naravni most med šolo in krajevno skupnostjo

Nepričakovano množična udeležba pedagoških in drugih delavcev na prvem strokovnem posvetu Sekcije za pedagogiko prostega časa Slovenije v Mariboru kaže, kako veliko je zanimanje za vprašanja dejavnosti prostega časa, tega naravnega mostu v povezanosti šole in krajevne skupnosti. Več kakor 350 udeležencev je napolnilo amfiteater pedagoške akademije v Mariboru in sledilo gotovo prenatrpanem sporedu, ki bi po svoji vsebini zahteval vsaj dvodnevno obravnavo. Namen posveta, da nakaže predvsem pestro pahljačo dejavnosti prostega časa, pomembno za vzgojo in izobraževanje zlasti za povezanost vzgoje v krajevni skupnosti, je posvet dosegel. Izhodišče za nadaljnje napore v izgradnji teorije in prakse pedagogike prostega časa kot sestavine samoupravne socialistične vzgoje so gotovo različne misli o delu in vlogi družbenih organizacij in društev, združenem delu in proizvodnih dejavnostih, o kulturnoumetniških dejavnostih, komunikacijah in množičnih obdlih, o zunajšolskem znanstvenem in raziskovalnem delu mladih, tehničnih in delovni vzgoji, rekreaciji in turizmu o prostem času v osnovnih in srednjih šolah ter o kadrih za dejavnosti prostega časa.

Posebno zanimivi so bili odmevi iz prakse, ki so jih posredovali poročevalci iz Cerknega, Podčetrčka in Vuzenice. Šolske skupnosti so že sklenile samoupravne dogovore o sodelovanju organizacij združenega dela in različnih društev neposredno v izvajanju vzgojno-izobraževalnega programa, ki so ga tudi skupaj pripravili. Tako je med drugim poročal gozdarski tehnik Viktor Valant, da ima vsaka dejavnost prostega časa, vsaka šolska delovna organizacija pri njih svoje samoupravne organe, kjer mladi samoupravljavci obravnavajo svoje dosežke, načrtujejo in se dogovarjajo o uporabi ustvarjenih sredstev ter poskušajo čimbolj gospodariti, se dogovarjati med seboj in z zunanjimi delovnimi organizacijami v okolju šole. Tako so mladi čebelarji šolske zadruge Mladi Obsotelčan sklenili samoupravni sporazum s čebelarско družino Podčetrtek, ki se je s tem dogovorom obvezala, da bo vsak četrtek dala na voljo za eno uro strokovnjaka, ki bo vodil mlade čebelarje po programu Zveze čebelarških društev Slovenije. Tako bodo mlade čebelarje pripravljali na razna čebelarška tekmovanja, jim omogočili čebelarško prakso in jih povabili tudi na strokovni čebelarški izlet. Mladi čebelarji pa so se obvezali, da bodo s svojim delegatom sodelovali v čebelarški družini, v šoli bodo pomagali pri čebelarških prireditvah, izobraževanju in dali na voljo ozkotračni projektor za predvajanje strokovnih filmov tudi za odrasle člane čebelarške družine. Sklenili so tudi samoupravni sporazum o medsebojnem sodelovanju s TOZD Zdravilišče Atomske toplice Podčetrtek na področju poklicnega usmerjanja, mentorstva v različnih sekcijah, uporabe možnosti za rekreacijo, o izdelovanju turističnih spominkov in pripravi občasnih kulturnih programov. Nedvomno bogato področje sodelovanja, ki omogoča različno svobodno menjava dela in povezovanje vzgoje in dela.

Prav tako je zanimiv samoupravni dogovor med šolsko skupnostjo in organizacijo Rdečega križa, ki sta se dogovorili zlasti za sodelovanje v varstvu ostarelih in osamljenih občanov. Šolska skupnost ima za tako dejavnost posebno komisijo, ki skrbi za obiskovanje ostarelih občanov na domovih, pomoč pri delu, prinašanje različnih potrebščin, za pozornost ob novem letu, dnevu žensk in rojstnih dnevih. Za te dejavnosti imajo v šolski banki tudi poseben sklad. Samoupravni dogovori so dokumenti, ki so jih enakovredno podpisali predstavniki organiza-

cij združenega dela ali društev, mentorji in odgovorni učenci.

Podobno je povedal tudi Lojze Gobec iz Vuzenice, ki je naglasil, da šola kot središče temeljne vzgoje v krajevni skupnosti Vuzenica in Muta predstavlja mesto ureditve družbenega interesa predšolske in šolske vzgoje. Otrokovo zanimanje je mogoče kar najbolje usmeriti le, če je šola v resnici povezana z vsemi dejavniki krajevne skupnosti, ker mora biti sestavni del uresničevanja interesov združenega dela in ljudi na svojem območju. Tako so se sporazumeli za sodelovanje s kmetijsko zadrugo Drava v Vuzenici, s TOZD Gorenje-Muta, z OZD KROJ v Vuzenici, z Občinsko konferenco ZSMS Radlje, s TVD Partizan v Vuzenici, s Slovensko prosvetno zvezo v Celovcu, s Temeljno koroško banko.

To so nedvomno stvarni ukrepi, ki pomenijo življenjsko vzgojo za samoupravljanje, saj učenci že sodelujejo neposredno v delu in življenju krajevne skupnosti.

VZGOJA JE VRAŠČENA V DELO

Vzgoja ni vzporedna, temveč vraščena sestavina združenega dela, je bilo naglašeno v uvodnem referatu. Klasične oblike pouka, če pod tem razumemo predvsem ustaljene oblike po odmerjenih učnih urah, v katerih obvladuje položaj zlasti bolj glase učitelj nasproti poslušajočih učencev, že dolgo več ne ustrezajo potrebam vzgojno-izobraževalnega dela, zlasti še ne, ko gre za celodnevno šolo. Šola se nerada spreminja, težko se odpira, zato je preteklo tudi več časa, kakor bi bilo nujno potreben, preden so se uveljavile dejavnosti prostega časa kot enakovredna in nujna vzgojnoizobraževalna aktivnost, brez katere si ni mogoče zamisliti vsestranskega razvoja osebnosti. Mentorske dejavnosti še zdaj niso enako vrednotene kakor druge oblike pedagoških dejavnosti, ker obenem ni spodbudno za razvoj odrpote šole.

Na posvetu so tudi opozorili na razvojno pot pionirske organizacije, ki se prav tako nujno spreminja ob krepitevi samoupravljanja z delovanjem šolskih in razrednih skupnosti, nosilcev delovnih programov. Pomembno je sodelovanje mladih in odraslih vnašati tisto tovariško sožitje, ki zagotavlja varnost, resnejše potrjevanje osebnosti, pa kljub temu ne ogroža otrokove samobitnosti. To pa pomeni, da otrok tako razvije vrsto socialnih sposobnosti, ustreznih in potrebnih za svojo družbeno in individualno svo-

bodo. To pa je mogoče doseči le z razvojem samoupravljanja v šoli, ki ne more biti ločeno od samouprave v krajevni skupnosti, pa se tudi ni mogoče več zadovoljiti s prakso, ki bi samopravo uveljavljala predvsem le v pionirski organizaciji, ki je in ostaja vnaprej pomembna subjektivna sila za mobilizacijo učencev, da izpolnjujejo programe šolske skupnosti.

Tudi ni dovolj, če se šola povezuje predvsem z družino, čeprav je to nenadomestljivega pomena za vzgojo otrok. Sodelovanje s starši je treba poglobiti v širšo obliko povezovanja, ki jo omogoča krajevna skupnost na najrazličnejše načine, ko se družine kot subjekti vključujejo v širšo skupnost in tako uveljavljajo svoje interese in potrebe. In prosti čas je pri tem izredno pomemben, ker na svojevtrsten

način prispeva k zdravemu razvoju osebnosti, ohranitvi in krepitevi telesnega ter duševnega zdravja, k socializaciji in kultiviranju osebnosti, razvoju učenčeve samostojnosti, doživljanju osebnostne vrednosti, sprostitvi in razvijanju medloveskih odnosov. Posvet v Mariboru je skušal opozoriti prav na to in spodbuditi k razmišljanju, načrtovanju in razumevanju prostega časa kot sestavine preobrazbe vzgoje in izobraževanja, za katero smo samoupravno odgovorni in je nihče razen nas ne bo uredil. Gotovo lahko pomeni dobro izhodišče za vrsto nadaljnjih strokovnih posvetov in dogovorov, potrebnih za povezanost vzgoje v krajevni skupnosti in za preobrazbo vzgoje in izobraževanja.

RUDI LEŠNIK

Kakšna pedagoška služba?

Iz naše ankete o tem, kaj želijo in pričakujejo pedagoški delavci v prihodnjem obdobju od pedagoške službe, je ostalo nekaj gradiva še za to številko našega glasila. Temeljito so se lotili vprašanj zlasti na osnovni šoli v Ribnici na Dolenjskem, kjer so odgovore pripravili po strokovnih aktivih.

Čeprav je bila anketa izvedena v naglici, je zbrala veliko odkritih in vrednih mnenj ter veliko koristnih predlogov. Pomembna pa je že sama zamisel, naj o prihodnji usmeritvi in letnih programih pedagoške službe soodločajo — poleg vsega združenega dela in celotne družbe — tudi delavci vzgojno-varstvenih organizacij, osnovnih in srednjih šol, izobraževalnih središč v OZD, delavskih univerz in drugih vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki jim je Zavod SRS za šolstvo strokovna, razvojno-svetovalna služba. V razvitih samoupravnih socialističnih odnosih je taka usmeritev najbrž naravna.

Vsem, ki so se odzvali našemu povabilu za sodelovanje pri anketi, se iskreno zahvaljujemo.

— Aktiv učiteljev od 1. do 5. razreda osnovne šole Ribnica na Dolenjskem

Zaradi različnih novosti pri posameznih predmetih (izobraževalnih in vzgojnih) si želimo več seminarjev za učitelje. Seminarji naj bi bili sprotni ali še boljše — organizirani pred uvajanjem novega.

Učitelji, ki poučujejo tretje razrede, želijo učbenike ali delovne zvezke za spoznavanje narave in družbe ter slovenski jezik, obenem želijo tudi priročnik za uporabo.

Želimo si strokovni posvet o celotni dokumentaciji. Svetovalci naj bi bili v zahtevah enotni. Dokumentacija bi morala biti posodobljena.

Želimo, da upoštevate naše pripombe, ki jih damo ob izidu novih učbenikov.

Seminarji naj bi bili organizirani v počitniškem času, tudi v letnem.

Želimo več strokovne povezave med svetovalci in učitelji.

Aktiv učiteljev matematike, fizike, kemije in biologije (Osnovna šola Ribnica)

Pedagoška služba naj bi bila v prihodnje pretežno svetovalni organ, delo učiteljev pa naj bi nadzorovali ravnatelji šol.

Pedagoška služba naj bi pomagala učitelju pri njegovem delu z nasveti, organizacijo medsebojnih hospitacij, z izmenjavo mnenj, učitelja naj bi seznanjala z novimi oblikami in metodami dela ter skrbela za njegovo strokovno rast.

Pripravljala naj bi naloge objektivnega tipa za vse razrede. Te naloge naj bi se spreminjale, bile preverjene na določenem vzorcu učencev in bile tako bolj objektivne.

V sodelovanju z učitelji naj bi posebno skrb posvetila nadarjenim in sposobnim učencem. Potrebujemo načrt dela za delo z nadarjenimi učenci, pa tudi didaktično gradivo.

Delovne zvezke za 8. razred matematike bi bilo nujno prilagoditi sposobnostim učencev.

Za krožke fizike in kemije bi potrebovali priročnik za učitelje in delovne zvezke za učence.

Za pouk kemije v 7. razredu učbenik ne ustreza, pa tudi delovnih zvezkov in drugih pripomočkov ni.

sničevati tele naloge:

— za jezikovni pouk in književnost bi potrebovali nov vzorec časovne razporeditve učne snovi;

— za uspešno uresničevanje pouka naj do konca izpeljejo akcijo novih učbenikov;

— organizacija seminarjev za strokovno izpopolnjevanje učiteljev v snovnem, metodičnem in didaktičnem pogledu;

— izdelava meril za poenotenje dela slavistov v republiki (glede števila ur pouka, korekture, izdelava učnih lističev, bralna značka, svobodne in zunajšolske dejavnosti).

V primerjavi z drugimi predmeti imamo slavisti zelo skromne učne pripomočke (diafilmi, plošče, slikovno gradivo, razpredelnice, grafoskopske projekcije, diapozitivi, učni lističi in delovni zvezki).

Želje učiteljev zemljepisa in zgodovine (Osnovna šola Ribnica)

Ponovna oživitve učiteljev zemljepisa in zgodovine pri Zavodu SRS za šolstvo.

Želimo strokovno izdelane programirane in polprogramirane sekvence.

V skladu z uvedbo usmerjenega izobraževanja bi bili radi za to predmetno področje sprotno načrtno obveščeni.

Želja učiteljice srbskega in hrvaškega jezika:

Želim si, da bi pedagoška služba predlagala učni načrt za srbohrvaški jezik v 5. razredu in vse, kar je povezano s tem predmetom. Učni načrt in berila so občirni in nekoristni, neučinkoviti za ta čas pouka, ki ga imamo na voljo. Spremeniti bi jih morali zaradi pomembnosti v življenju naše jugoslovanske skupnosti.

Želja učiteljev družbeno-moralne vzgoje:

Potrebujemo nov vzorec časovne razporeditve učne snovi, ki naj bi bil izpopolnjen s podatki za ustrezno literaturo k posameznim temam. Ne zadostuje samo naslov, označiti je treba tudi avtorja, naslov, izdajo in stran, sicer porabi učitelj preveč časa, če hoče sam poiskati konkretne etične probleme. Teorija ne privlači učencev. Učbeniki so prezahtevni za to stopnjo in premalo privlačni za učence.

Učitelji so premalo strokovno in metodično podkovani za poučevanje tega predmeta. Potrebni bi bili seminarji s strokovnimi in metodičnimi nasveti. Predmet naj bi poučeval učitelji z dolgoletno prakso in izkušnjami pri delu z mladino. Dokler je stanje

takšno, kakršno je, bi moral biti vsak učitelj sposoben poučevati ta predmet.

»Zelo malo (premal!) je učnih pripomočkov (diafilmi, razpredelnice).

Krpan Teodora, Vzgojno-varstvena organizacija Nova Gorica:

Pedagoška služba bi morala imeti dovolj svetovalcev za vsa vzgojna in učna področja na vseh območjih.

Nenehno bi morala biti v stikih z delavci v vzgoji in izobraževanju. Pri njih bi morali biti vir informacij vedno v skladu z aktualnimi dogajanjmi.

S strokovnimi nasveti bi morali sodelovati pri oblikovanju programov dela vzgojno-izobraževalnih organizacij. Biti bi morali neposredni mentorji ravnatelju ali pedagoškemu vodji pri uresničevanju vzgojno-izobraževalnega dela v vzgojno-varstvenih organizacijah in šolah. Drobitev njihovega dela na individualne hospitacije posameznih vzgojiteljev ali učiteljev ne more dati objektivnega pregleda vzgojnega dela, ker je delo preobsežno.

Svetovanje bi bilo bolj učinkovito v smeri svetovalca pedagoški vodja, ki naj bi nasvete prenesel posameznim delavcem.

Bolj bi morali poskrbeti za stalno izobraževanje pedagoških delavcev. Vsak vzgojitelj naj bi se v petih letih seznanil z zaokroženim programom izobraževanja. Menim, da smo to možnost v preteklosti premalo izrabili.

Pedagoška služba bi nas morala bolj seznanjati z novostmi na pedagoškem področju.

Voditi bo morala uvajanje novega vzgojno-izobraževalnega sistema. Opravi naj tudi vlogo povezovalke med neposredno prakso ter teoretičnimi spoznanji pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnih programov v strokovnem svetu.

Drago Loibner, Ekonomski šolski center Celje:

Pričakujemo, da bo Zavod SRS za šolstvo organiziral tečaje, seminarje itd. za učitelje splošnoizobraževalnih predmetov. Poudarek naj bi bil predvsem na metodah in oblikah dela, ki naj omogočijo najboljši razvoj učenca ob upoštevanju njegovih sposobnosti, interesov itd. To je ena izmed bistvenih novosti usmerjenega izobraževanja, na katero učitelji pri pouku in šole pri organizaciji dela niso pripravljene. Pouk je sedaj povečini frontalen.

Za učitelje strokovnih predmetov na ekonomskih šolah — verjetno tudi na drugih strokovnih šolah — so potrebni občasni seminarji o vseh strokovnih novostih. Seminarji bi morali biti pripravljani v sodelovanju s posebno izobraževalno skupnostjo, skupnostjo šol in strokovnjaki iz prakse in bi obsegali tudi izmenjavo izkušenj pri uvajanju novosti v učni načrt. Za učitelje strokovnih predmetov velja tudi misel iz prvega odstavka.

Šolam je treba pomagati pri organiziranju pouka po načelih usmerjenega izobraževanja, posredovati izkušnje pedagoških gimnazij, ki so napravile že korak naprej in na organiziranih sestankih vodilnih delavcev sproti izmenjavati spoznanja in izkušnje.

Vzgoja za prosti čas tudi v srednjeročne načrte

Ob prvem strokovnem posvetu s področja prostega časa v Mariboru

Ni dvoma, da zaslužijo organizatorji tega družbeno koristnega in izredno delovnega srečanja pohvalo in priznanje. Predstavili so nam najnovejšo ugotovitev pedagoške znanosti, pa tudi uporabo teoretičnih izhodišč v različnih okoljih. Posvetovanje je velika spodbuda udeležencem za iskanje novih rešitev in poti. Ne moremo pa se znebiti občutka, da je bilo posvetovanje kakovostno samo v klasičnem pomenu, družbeno pa nekoliko odtujeno, precej zaprt v krog stroke.

Eden izmed razpravljavcev je to tudi povedal. Dejal je, da si udeleženci posvetovanja dopovedujemo znane stvari, tistih, ki jim je zadeva v prvi vrsti namenjena, pa ni. Nihče ni oporekal temu stališču, predsednik ga je sprejel, izjema pa so bili delavci v stroki, ki so tudi delegati.

Ob vsem tem se poraja vprašanje: Ali je bilo posvetovanje časovno usklajeno s tistimi, ki vodijo akcijo za spreminjanje družbenih razmer. Ali se naše osrednje ustanove v pravem trenutku vključujejo s svojimi teoretičnimi dognanji in rešitvami v družbeni prostor in čas? Ali so znanstvene ugotovitve v resnici upoštevane v akcijah?

Poznamo družbena izhodišča in prizadevanje za smotno izrabo prostega časa. Obravnava gradivo je še posebno aktualno pri oblikovanju srednjeročnih načrtov. To pa je bilo morda na posvetovanju preskromno povedano. Velik napredek bi pomenilo že to, če bi se nam posrečilo prosti čas kot prvino načrtovanja vključiti v srednjeročne načrte vseh, ki so za to odgovorni. Pri tem bi morali upoštevati potrebne kadre, prostorske možnosti, denar idr. Posvetovanja, kakršno je bilo v Mariboru, bi se vsekakor morali udeležiti predstavniki nekaterih republikanskih samoupravnih interesnih skupnosti in strokovnih zvez, ki s svojimi načrti neposredno in živo posegajo v prosti čas. Tudi Gospodarska zbornica Slovenije ga mora upoštevati, saj je prosti čas sestavina poklicnega usmerjanja. Menim, da vse družbeno-politične organizacije niso posvetile dogodku pozornosti, kakršno zasluži. Slišali smo delegata sveta za izobraževanje pri RK SZDL, poslušali poročilo delegata RSS o poljudnoz-

nanstveni dejavnosti, ničesar pa nismo slišali od RK ZSMS. Tudi RTV Ljubljana kot najučinkovitejši sredstvo množičnega obveščanja ni poročala s tega posvetovanja.

Gradivo s posvetovanja bo socialistični zvezi prav gotovo dobrodošlo za nadaljnje delo. Morda bi bila koristna tudi skupna in razširjena seja sveta za izobraževanje RK SZDL in sekcije ZPDS za prosti čas. Verjetno za to ali za kako še učinkovitejšo pot ni prepozno. Leta 1980 bomo sprejemali srednjeročne načrte, ki jih pozneje ne bomo mogli bistveno spreminjati ali dopolnjevati.

Pri takšni organizaciji tudi ne bi izzenele misli raziskovalcev kot preprečevanje posameznikov (predsednikov krajevni, skupnosti, ravnateljev, mentorjev), uresničevanje zamisli pa ne bi bilo prepuščeno le svobodni izbiri in ozaveščenosti teh posameznikov.

Dosežki znanstvenoraziskovalnega dela morajo postati uporabni za družbo, postali naj bi obvezna usmeritev za vse, ki se ukvarjajo s problematiko prostega časa. Teh pa je zagotovo vsaj desetkrat več kot jih je bilo na posvetovanju.

Posvetovanja naj postanejo zgled sodobnih metod dela. Organizatorjem posveta ni bilo lahko podati tako obsežnega gradiva v enem samem dnevu. Da bi bilo posvetovanje še bolj učinkovito, bi morali razmisлити tudi o tem, kako predstaviti gradivo čimbolj privlačno in raznoliko.

Vse kaže, da se študentje niso dovolj usposabljali za organizatorje prostega časa. K temu pisanju bo prav gotovo kdo pripomnil, češ to so drage reči, denarja ni itn. Združjenje knjigovodij zaračunava prispevek za posvetovanje o zaključnem računu trikrat višje kot smo ga plačali za posvetovanje o prostem času. Tudi mi bi raje plačali nekoliko več za boljšo organizacijo. Ne pozabljajmo, da vzgajamo vsak trenutek, z vsako potezo, tudi s tisto, ki je nismo naredili. Bijemo besedni boj proti tradicionalizmu, tudi na tem posvetovanju smo ga, hkrati pa staro napako vedno znova ponavljamo.

NORBERT JEDLOVČNIK

Za drugačno šolo

Zvezni odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture je skupaj s Sekcijo prosvetnih glasil jugoslovanskih republik in pokrajin Jugoslavije, sekcijo za izobraževanje, znanost in kulturo Zvezne konference SZDLJ, Zveze kulturno-prosvetnih skupnosti Slovenije in Zveze pedagoških društev Jugoslavije organiziral zanimivo posvetovanje pod naslovom DRUŽBENA IN KULTURNA FUNKCIJA ŠOLE, ki je bilo 13. in 14. decembra v Centru za marksistično in strokovno usposabljanje prosvetnih delavcev Doma prosvetnih delavcev Hrvaške.

Posvet, ki se ga je udeležilo več kot 160 vodilnih pedagoških delavcev Jugoslavije ter predstavniki prosvetnih glasil, je začel VASKO RAICEVIĆ, sekretar zveznega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture. Naglasil je pomembno resnico, da šola ne le izobražuje, temveč tudi močno pliva na razvoj javne, družbene in kulturne vloge krajevne skupnosti in širše družbe. To misel je v uvodnem referatu podrobneje obrazložil dr. STIPE ŠUVAR, ki se je zavezal za razvoj drugačne šole, kakor smo jo podedovali od meščanske družbe, ustrezne samoupravni razvoju. Posvetu je bilo predloženih 28 obširnih prispevkov, od tega trije iz Slovenije (Jože Humer, Ilija Mrmak, Rudi Lešnik), ki so govorili o kulturni vzgoji v preobrazbi šolstva, o samoupravni šoli in o vlogi dela pri povezovanju šole s krajevno skupnostjo.

RAZVITI ODPRTO ŠOLO

Šola meščanske družbe je zgradila takšen didaktični stroj, ki je pripravljala najemniško delovno silo, da bi se lahko prodajala na tržišču in bi ustrezala potrebam kapitalistične proizvodnje; zato je zadoščalo, če je bil delavec toliko pismen, da se je lahko sporazumeval na delovnem področju in si pridobil toliko znanja, kolikor ga je potreboval za opravljanje kakega dela, je poudaril dr. Stipe Švar. Socialistična družba pa mora razviti drugačno šolo in sedanjo v temeljnih spremeniti, tako kot se korenito spreminjajo tudi družbeni odnosi. Izobraževanje v šoli in zunaj nje mora oblikovati človeka široke splošne kulture, umsko razvito osebnost, sposobno, da s svojim delom vzdržuje sebe in prispeva družbi, da svoje delo doživlja kot ustvarjalno potrebo. Doseči to pa ni tako preprosto. Vase zaprta šola tega poglobilnega smotra ne more uresničiti, zato se mora odpreti v okolje, se zlititi z združenim delom in življenjem krajevne skupnosti.

Dosedanja šola učenca skrajša in vpeljevala v delo, ker je zanemarila delovno vzgojo. Otrok že zelo zgodaj pridobiva potošniške navade in razvija uporabniške motive, ne da bi dojel, da je zdrava pot do dobrin le tista, ki je tlakovana z delom. Brež obotavljanja se je treba vprašati, kaj stori šola, da ne bi izobraževala več ali manj sede v klopi in z memoriranjem podatkov in definicij, na srečanja s knjigami in učitelji, namesto da bi bolj razvijala metode samoučnega izobraževanja, vključevala učence v koristno delo zunaj šolskih sten in poglabljala stike z delavci. To pomeni, je bilo naglašeno na posvetu, da je najpomembnejši cilj drugačne šole, da se odpre v svet dela in dovolj zgodaj postopoma navaja učence na delo, koristno skupnosti.

V VSAKI ŠOLI ŠOLSKA ZADRUGA

Na Hrvaškem sprejemajo v teh dneh novi zakon o osnovni šoli in, kakor je naglasil dr. Švar, upajo, da bo sprejet tudi člen, ki govori, da je dolžna vsaka osnovna šola razviti šolsko zadrugo učencev, v kateri se bo razvijalo proizvodno in drugo delo. Le tako se bodo učenci učili, kako gospodariti, kako samoupravljati, kako delati in kako živeti v sožitju z drugimi ljudmi. To je tudi trdnější temelj za boljše poklicno usmerjanje in doživljanje dela kot človekove vrednote.

Vsaka šola tako mora svoje učence napotiti v različne oblike proizvodnih, kulturnih in drugih dejavnosti v krajevno okolje, v krajevno skupnost, prav tako pa

k šoli vse tiste krajane, različne strokovnjake, ki lahko pomagajo učencem. Šola se brezpogojno mora znebiti iluzije, je dejal dr. Švar, da lahko vse vzgojno-izobraževalno delo zapre med štiri stene in da bo dosegala boljše vzgojno-izobraževalne dosežke, če bo podaljševala čas obveznega bivanja učencev v učilnici. Šola ne mora in niti ne more vsega nadzirati, toda dolžna je organizirati in usklajevati vsa sečišča vzgojno-izobraževalnega dela, ki se prepleta v šoli in okoliju.

Povezanost osnovne šole z okoljem je bila doslej bolj manifestacijske narave, je bilo rečeno, kar je bilo dobro, če so prihajali v šolo pisatelji, stari borci, da so bile različne proslave, toda še bolj je lahko bilo, če bodo prihajali v šolo najboljši delavci iz proizvodnje, izumitelji, znanstveniki, različni strokovnjaki in pokazali, kako delajo. In obrnjenost: da bodo učenci doživeli učenje tudi pri njih. Praviloma naj bi se ne zgodilo v krajevni skupnosti nič, ne da bi bili pri tem tako ali drugače sodelovali učenci in učitelji. Le tako bodo učenci lahko spoznavali organizacijo dela v svoji občini, tehnologijo, razvojne probleme, dosežke, uspehe in težave, delovne odnose.

CELOTNO OKOLJE VZGAJA IN IZOBRAŽUJE

Če se šola ne odpre v celotno okolje, to pa pomeni, če ne organizira vzgojno-izobraževalnega procesa, tako da poteka povsod, kjer so za to v okolju možnosti, ni mogoče preprečiti šolske zaprtosti, učenčevega guljenja na pamet, suženstva razredno-urniškega dela, je zavzeto naglasil dr. Švar, pa seveda, ni mogoče razvijati ustvarjalnih, ozaveščenih in odgovornih samoupravljalcev. Šole so še vedno, zlasti v mestih, nekako ograjene pred mladino in pred odraslimi občani. V šoli ali okolju ostaja veliko neuporabljene prostora, ki bi ga tako nujno potrebovali za pedagoško delo.

Šola se mora tako povezati z okoljem in z združenim delom, da bo vzgajala ljudi, ki ne bodo sposobni prevzemati le odgovornosti za učenje in svoj razvoj, temveč tudi za prihodnost, za razvoj organizacije združenega dela in vse družbe. In to ne velja samo za temeljno vzgojo, temveč za vse usmerjeno izobraževanje in visoko šolstvo, ki se prav tako mora široko odpreti v delo.

SPREMINJA SE TUDI PIONIRSKA ORGANIZACIJA

Pionirska organizacija je bila vse doslej in je še vedno preveč šolska, pod neposrednim vodstvom učiteljev, čeprav bi bilo gotovo bolje, da bi s pionirji več delovali različni drugi delavci, saj mora pionirska organizacija zaživeti ne samo v šoli, temveč tudi v svojem okolju. To pomeni, da bo treba temeljito opredeliti odnos med šolsko skupnostjo in pionirsko organizacijo, kajti šolska skupnost učencev je nedvomno temeljni nosilec delovnega programa, pionirska organizacija pa poudarjeno vzgojni in politični motor, ki deluje kot močna subjektivna sila, da se čim boljše uresničijo interesi in potrebe pionirjev.

To vprašanje, posebej naglašeno v slovenskem prispevku, je močno odmevalo, zlasti še zato, ker je bilo povezano s spremembami, ki jih kaže razvoj celodnevne šole.

Na sploh bi lahko rekli, da so tokrat zanemarili problematiko celodnevne šole, pa zaradi tega mnoge misli niso bile do kraja izpovedane. Prav celodnevna šola zahteva drugačno pedagoško strategijo in daje za odpiranje šole gotovo bistveno drugačne možnosti, kakor le poldnevno

organizirano šolsko delo. To velja tudi za pionirsko organizacijo v odnosu do šolske skupnosti, ki prav tako v celodnevno organiziranem vzgojno-izobraževalnem procesu drugače zaživi kakor v nepopolno razviti šoli, omejeni predvsem na dopoldanski urnik.

KULTURNA VZGOJA

Šola je žarišče kulture v krajevni skupnosti. Pomisliti pa je treba na to, da kulturna vzgoja vendarle ne zajema predvsem gledališke, folklorne in glasbene dejavnosti, temveč še dosti več, resnično samoupravno kulturo dela in prostega časa. Ponavadi smo priče enostranskim težnjam, ko se oglašajo kritiki z različnih

področij kulture, da je zanemarjena glasba, jezik, knjiga, gledališče, v resnici pa je tako ali drugače zanemarjena splošna kultura vzgoje, ker se prepogostokrat omejuje predvsem na kulturne manifestacije, v katerih sodeluje manjši del učencev. Kulturna vzgoja pa mora zajeti vsega, pa ne le v urniku s predavanji o kulturi, temveč v raznovrstni kulturni dejavnosti, če hočemo izboljšati množično raven kulture vseh samoupravljalcev.

Morda je bilo o tem na posvetu premalo povedanega, da bi globlje razmislili o opredelitvi samoupravne kulture prostega časa. Jože Humer je v prispevku vedro naglasil, da je umetniška ali kulturna vzgoja v marsičem

kakor naročena za vzpostavljanje takih razmer in odnosov v šoli in s šolo, kakršne želimo in ki bi jih brez pomislekov lahko uvrstili med preobrazbene smotre, vredne naporov. Za kulturno vzgojo so značilni doživljanje, znanje in ustvarjalnost, ki pa v ozkem okviru šolskega urnika ne morejo najti dovolj prostora, da bi se razmahnili. Kulturna vzgoja se zato mora prepletati živo s kulturnim življenjem v krajevni skupnosti, pa tako ne vpliva le na učence, temveč na celoten kulturni utrip šolskega okoliša.

Drugo pomembno vprašanje pa je kultura vzgojno-izobraževalnega dela. Tudi tu bo treba dosti napraviti, da se spremenijo odnosi, pomembni za doživljanje kulturnosti v celotnem delu šole, ker je od tega veliko odvisna vzgojna stran šolskega dela. Tudi to je povezano z vprašanjem, ki ga je postavil dr. Nikola Potkonjak, kaj storiti, da se današnja šola spremeni v jutrišnjo. V šolah smo povsod dosegli velik napredek. Tega ni mogoče zanikati, toda vseeno smo v obdobju, ko bo treba korenito tudi notranje preobraziti šolo. Preprosto ni mogoče več zadržati klasičnega pouka in ni mogoče podobno kakor doslej razločevati šolskih in zunajšolskih sestavin šolskega dela. Tudi ni mogoče preprosto spreminjati pouka v proizvodnjo, kakor ni mogoče preprosto dosedanemu načinu pouka dodajati toliko in toliko ur nekega proizvodnega dela, ker se pouk in delo morata drugače prepletati v raznovrstnih aktivnostih vzgojno-izobraževalnega procesa.

PREOBRAZBA UČITELJEVEGA IZOBRAŽEVANJA

Tudi učitelji, usmerjeni v delo zaprte šole, ne morejo uresničiti vseh nalog nove šole. Nedvomno bo treba čimprej temeljito spre-

meniti tudi vzgojno-izobraževalni proces na pedagoških šolah in pedagoških akademijah. Tudi učitelji se ne izobražujejo samo s predavanji, knjigami in informacijami, o tem, kako naj vzgajajo in izobražujejo, temveč je nujno da celoten slog dela in življenja pedagoške kadrovske šole izžareva duha nove šole. To bo treba boljše kakor doslej uveljaviti z usmerjenim izobraževanjem in odpiranjem tudi teh šol v okolje in delo. Kakor bo treba v vzgojno-izobraževalnem procesu pedagoških akademij zagotoviti enakovrednost usposabljanja za »šolske« in »zunajšolske dejavnosti« in to tudi pedagoško in materialno ovrednotiti v svobodni menjava dela, tako bo treba tudi urediti ustrezne študijske programe za izobraževanje pedagoških delavcev kot nadgradnjo sedanjim programom, zlasti še za študij ob delu in iz dela. Le tako bomo postopoma dobivali visoko razvite pedagoške osebnosti, ki bodo kos zahtevnim nalogam sodobne šole in bodo lahko delovali kot ozaveščeni uresničevalci in spodbudniki novih odnosov vzgojno-izobraževalnega dela, ki se prepleta s celostnim življenjem družbenega okolja. Obenem je treba razviti programe za izobraževanje drugih delavcev, ki se bodo vključevali neposredno v pedagoški proces.

Posvetovanje v Crikvenici je odprlo veliko vprašanj, ne da bi lahko na vse odgovorilo. Gotovo pa je spodbudilo k novemu razmišljanju, ker bo povsod treba iskati stvarne rešitve, kako razviti dobro, samoupravni družbi ustrezno šolo. Nedvomno se bo o tem treba pogovarjati povsod, veliko pedagoški delavci med seboj, toda še dosti več pedagoški delavci in drugi delavci združenega dela. Takšen dvogovor je manjkal tudi na tem posvetu.

RUDI LEŠNIK

Bogato povrnjen dinar

Razvojne usmeritve na področju telesne kulture v Sloveniji

Le še dobro leto je do novega petletnega razvojnega obdobja 1981—1985 in priprave nanj živahno potekajo tudi v telesnokulturnih skupnostih in organizacijah. Z vidika splošne usmerjenosti celotnega našega gospodarstva, ki predvideva v naslednjem razvojnem obdobju »razvojno-tehnološko intenzivno proizvodnjo in storitve, značilne po visoki stopnji avtomatizacije proizvodnih procesov ter veliko udeležbo visoko kvalificiranega ustvarjalnega dela«, dobiva telesnokulturna dejavnost še poseben pomen. Bolj kot doslej mora namreč postati s svojimi vsestranskimi in usmerjenimi učinki pomemben dejavnik povečevanja družbene produktivnosti dela, obrambnih in samozaščitnih sposobnosti, zdravja ter koristne in ustvarjalne porabe prostega časa. Prav zato bo najpomembnejša in prednostna naloga nadaljnja širitev in izboljševanje kakovosti vseh oblik množične telesnokulturne dejavnosti.

Težišče dejavnosti in tudi vlaganj bo v prihodnje na področju množične telesnokulturne dejavnosti predvsem na:

Starostna stopnja	Redno aktivni v društvih	Redno aktivni posamično	Občasno aktivni
Predšolski otroci (4—7 let)	40%	30%	25%
Razredna stopnja OŠ (8—11 let)	35%	35%	25%
Predmetna stopnja OŠ (12—15 let)	35%	35%	25%
Mladina (16—19 let)	30%	35%	30%
Mladina (20—24 let)	20%	30%	30%
Odrasli (25—40 let)	20%	15%	30%
Odrasli (41 in več let)	10%	10%	35%

Na področju športne rekreacije je torej predvideno, da bi leta 1985 v Sloveniji redno sodelovalo v katerikoli obliki okrog 35% in občasno okrog 30%, to je skupaj 65% prebivalstva. Pri tem ni upoštevana redna telesna vzgoja v osnovnem in usmerjenem izobraževanju.

Tudi na področju vrhunškega športa v Sloveniji ne bomo brez

— vključevanju predšolskih in osnovnošolskih otrok, mladine v usmerjenem izobraževanju ter zaposlene mladine do 25. leta starosti v organizirane oblike športne rekreacije,

— ustvarjanju možnosti za razvoj športno-rekreacijske dejavnosti kot je šolanje kadrov in njihovo stalno usposabljanje, gradnja objektov in spremljanje dejavnosti,

— ustvarjanju novih organizacijskih oblik in možnosti za združevanje občanov vseh starosti zlasti na območju krajevne skupnosti in v organizaciji združenega dela (društva, delavski športni aktivni in podobno).

S skupnimi vlaganji seveda ne bo mogoče v celoti zagotoviti možnosti za to dejavnost in bodo morali udeleženci sami oziroma njihove organizacije združenega dela še posebej zagotoviti del denarja za organizirano ali individualno izvajanje dejavnosti.

V naslednjem srednjeročnem obdobju predvidevamo na področju množične telesnokulturne dejavnosti tele rezultate pri vključevanju vseh starostnih skupin prebivalstva:

želja. Proces priprav vrhunskih športnikov je zelo dolgotrajen, strokovno zelo zahteven in zlasti izredno drag. Zato bo v skladu z razmerami dan poudarek razvijanju možnosti za doseganje vrhunskih športnih rezultatov predvsem v dogovorjenih prednostnih športnih panogah, ki jih je v Sloveniji 6 (atletika, košarka, smučanje, namizni tenis, roket in nogomet) in pa razvoju

nadarjenih posameznikov ne glede na športno panogo. Med prizadevanja na tem področju sodijo: uveljavljanje samoupravnih odnosov, ureditev nekaterih sistemskih vprašanj z drugimi interesnimi skupnostmi, povečanje odgovornosti, strokovnosti in medsebojne povezanosti vseh, ki sodelujejo v procesu priprav športnikov, kakor tudi športnikov samih. Znatno je treba tudi razširiti selekcijsko osnovo športnikov ter še posebej povečati kakovost in obseg vadbe, ki mora glede na starost oziroma športni staž dosegati od najmanj 120 do najmanj 430 ur letno. Uveljavljanje sodobnih metod, opremljanje in izgradnja ključnih objektov in naprav, redno izpopolnjevanje kadrov, ustrezno zdravstveno varstvo športnikov ter dograjevanje tekmovalnih sistemov z vidika njihove funkcije v procesu priprav bodo prav tako obvezna sestavina prizadevanj na področju vrhunškega športa. Seveda pravega vrhunškega športa in ne tako imenovanega »tekmovalnega«, ki je v bistvu le izredno draga in za naše razmere predraga oblika športne rekreacije.

Vsa prizadevanja v telesni kulturi temeljijo na kadrih kot vzvodu celotnega napredka; zato bodo poleg kadrovskih šol pred nedavnim ustanovljenja območna šolska središča, ki jih je sedaj že 10 v Sloveniji, izpopolnjevala in razvijala primerne oblike šolanja in izpopolnjevanja amaterskih strokovnih delavcev. S tem bo povečan učinek šolanja in zmanjšan dosedanji prevelik osip teh kadrov, ki jih potrebujemo zelo veliko, zlasti za razvoj športne rekreacije. Pri šolanju poklicnih kadrov bosta imeli pomemben delež VŠTK v Ljubljani in PA v Mariboru. Zato si prizadevamo za gradnjo nove visoke šole skupaj s telesnokulturnim središčem ter za dograditev telesnokulturnih objektov mariborske pedagoške akademije.

Raziskovalno delo bo usmerjeno v uporabne raziskave, še zlasti s področja množične telesnokulturne dejavnosti zaradi uveljavljanja najprimerneje vsebine in oblik. Zagotovljeno bo tudi redno izhajanje strokovnih publikacij, kot so revija Telesna kultura, Trener, Mala

športna knjižnica, obsežnejše in bolj načrtno pa bo tudi izhajanje druge poljudne športne literature, še posebno s področja rekreacije. Na tem področju bo povečano tudi sodelovanje s kulturnimi skupnostmi, založbami in drugimi dejavniki.

Za področje raziskovalne dejavnosti, založništva in propagande velja načelo, da bodo prizadevanja združena in naloge uresničevane predvsem z združenimi sredstvi na republiški ravni zaradi gospodarnosti, večje učinkovitosti in boljše kakovosti.

Naložbe so bile v sedanjem obdobju resda velike, zaradi izrednega zaostanka pa bomo morali to področje primerno razvijati tudi v prihodnje. Prednost bodo imeli številni preprostejši objekti na območjih krajevskih skupnosti, nekateri osrednji pokriti objekti, pomembni za posamezna območja, predvsem pa objekti na planem v naravnem okolju (ob vodah in jezerih, smučišča, sprehajalne poti, kolesarske steze in steze za trim, preprosta igrišča za male igre).

Denar je vedno pomemben, čeprav ne edini dejavnik pri uresničevanju usmeritev oziroma nalog. Razumljivo je, da veljajo splošni okviri družbenoekonomske možnosti tudi za telesno kulturo. Razvojne usmeritve tega področja bodo predstavljene delavcem v združenem delu in občanom, ki se bodo odločali o obsegu in kakovosti zadovoljevanja svojih in skupnih potreb. Ob tem pa kaže opozoriti na nekatere značilnosti, ki utegnejo vplivati na odločitve o razvojnih programih: telesna kultura je v primerjavi z drugimi družbenimi dejavnostmi še vedno v največjem zaostanku in ne more dovolj uspešno uresničevati svoje družbene vloge; zanjo združujejo v skupnostih izredno malo denarja (njen delež v skupni porabi je le 1,21%), delež sredstev se iz leta v leto zmanjšuje namesto da bi se zviševal, pomembno družbeno koristno delo opravljajo sedaj samo amaterski delavci. In nazadnje: gotovo se vsak dinar, naložen v telesno kulturo, sčasoma bogato povrne na mnogih toriščih življenja in dela.

VLADO VOBOVNIK

60 let
Univerze
v Ljubljani

Univerza in čas

Sodobna podoba

Za vsako ustanovo, in še posebno za tako, kot je univerza, je nujno, da občasno premotri svojo pot. Ni pomembno, kdaj to stori, temveč, da ob razčlenjevanju preteklosti osvetli sedanost ter jasno opredeli svojo prihodnost.

Slovenska univerza ima 60 let: decembra 1919 so v Ljubljani oživele predavalnice filozofske, medicinske, pravne, tehniške in teološke fakultete. Začetki visokega šolstva na Slovenskem pa segajo veliko dlje, tja v konec 16. stoletja. Jezuitski kolegij, Akademija operozov in franconska univerza *Ecoles centrales* so bili mejniki na vijugavi in večkrat pretrgani poti njegovega razvoja. Ob tem se je porajala slovenska znanost, manjši del pri nas, večji pa zunaj naših ožjih meja, saj je veliko slovenskih znanstvenikov delalo na univerzah po vsej Evropi. Presenetljivo je na primer, da je bilo med rektorji dunajske univerze kar 38 Slovencev.

Ob 60-letnici so bili v univerzo uprti žarometi pozornosti s podvojeno močjo — ne samo zaradi jubileja, temveč predvsem zaradi vloge, ki jo ima v našem prosvetno-kulturnem, gospodarskem in političnem življenju. Njeno rojstvo štejemo med najpomembnejše dogodke v zgodovini slovenskega ljudstva, saj je v predvojni Jugoslaviji boj za obstanek slovenskega naroda. V kroniki univerze so zapisana imena naprednih študentov komunistov, ki so se med obema vojnoma bojevali za ohranitev te najvišje ustanove slovenskega duha.

Slovenska univerza je prispevala izjemen delež k boju za našo narodno osvoboditev in socialistično revolucijo. Po osvoboditvi je dobila neslutene možnosti za svoj razvoj. Zrasle so nove fakul-

tete, visoke in višje šole, umetnostne in druge akademije, ki so zdaj združene v dve slovenski univerzi.

Univerza v Ljubljani je ena izmed ustanov, ki si prizadeva z velikimi napori na pedagoškem in znanstveno-raziskovalnem področju premostiti to, za kar je bila prikrajšana v letih svoje težke preteklosti, in ujeti korak z zahtevami sodobnosti. Ob jubileju je pritegnila pozornost slovenske in jugoslovanske javnosti in tujih univerzitetnih središč tudi zaradi svojega prizadevanja, da prispeva pomemben delež h koreniti preobrazbi našega vzgojno-izobraževalnega sistema, k njegovemu povezovanju z združenim delom.

Prav zaradi vsega tega se je slovenska univerza na novo predstavila: na slavnostni seji univerzitetnega sveta, kjer so orisali njeno podobo Josip Vidmar, Emil Rojc, Slavko Hodžar in v imenu študentov Janez Topovšek, ob promociji častnih doktorjev, ko je spregovoril Anton Vrtača, ob odkritju doprsnega kipa Edvarda Kardelja pred univerzitetnim poslopjem in nazadnje na posvetovanju Univerza v združenem delu, ki ga je pripravila univerza skupaj z Gospodarsko zbornico Slovenije.

Besede slavnostnih govornikov, ki so poudarjali izreden pomen te »kovačnice marksistične misli«, kot je našo univerzo imenoval tovariš Tito, torej niso le priznanje za dosežke preteklosti, temveč hkrati spodbuda za še večjo prodornost vsega naprednega; za to, da bo univerza neohotno izpolnjevala zahteve našega časa in uresničila zamisel, ki jo je v svoji zasnovi začrtala tedaj, ko se je poimenovala po Edvardu Kardelju in se zavezala, da bo zajemala iz njegove zakladnice pobud in vizij.

MARJANA KUNEJ

Akademik Josip Vidmar, član predsedstva Slovenije

Dohitevati znanost in življenje

Vsi vemo, da je bila univerza s svojo mladino in z vrsto profesorjev eno od žarišč našega komunizma, ki se je obdržalo v življenju kljub stalnim nevarnostim in žrtvam. Številni kasnejši vodilni aktivisti našega osvobodilnega boja so bili študenti naše univerze. Bil je to junaški čas Partije in naroda in veliko tega heroizma se je razvilo ravno med slušatelji univerze.

Močno žarišče narodnoosvobodilne borbe se je prav zaradi tega razgorelo spet na univerzi, na kateri so posamezni oddelki tekmovali med sabo v junaškem in zavednem netenju in vzdrževanju odpora. In nemajhen del zaslug za dejstvo, da se je klicu Osvobodilne fronte odzvala tako rekoč do malega vsa slovenska inteligenca, ima prav univerza, ki je našemu boju prispevala z več kot dvestotimi žrtvami za našo stvar. In to študentov in profesorjev. Potrjuje pa to njeno zaslugu tudi usoda univerze v času italijanske in nemške okupacije, med katero so bili posamezni oddelki in fakultete kot nevarni kratko malo zaprti. Skratka, svojo nacionalno in socialno misijo je univerza spolnila tako, da smo lahko ponosni nanjo.

Kakšna ogromna razlika med nekoč in danes, ko proslavljamo njen jubilej z zavestjo, da naša alma mater obstaja trdno in da po zaslugi osvobodilne vojnne in zmage že več kot trideset let svobodno, neovirano in od vseh strani priznано vrši svoje odgovorne naloge. Njen močnejši razvoj kaže znatne možnosti za opravljanje naloge, ki jo univerza ali univerze imajo v življenju sveta, zlasti pa v življenju socialističnih dežel. Današnja univerza nam vzgaja vojsko

strokovnikov za boj; ki ga naš rod bori z naravo na najrazličnejših območjih. Vzreja pa nam tudi znanstvenike družbenih ved. Te vede pa so sredstvo, s katerimi se razvijajo narodno samospoznanje in samozavest o vsem, kar je živelo in živi v slovanstvu. Hkrati pa je univerza vsekakor znanstveno središče sodobne socialne misli, kar je v skladu z mogočnimi družbenimi dogodki sedanjosti, v zvezi s katerimi posreduje svojim slušateljem znanstvene poglede in osnove za razumevanje velike igre sveta. Daje pa jim tudi jasno zavest o smeri svetovnega razvoja, ki se kljub nekaterim sodobnim črnim recidivam pripravlja na vseh koncih našega planeta. Delo današnje univerze je v svojem obsegu komaj še pregledno in ni ga mogoče obscei v kratkem govoru. Toda naše življenje, ki si je poprej moralo za svoje znanstvene potrebe izposojati tudi tuje strokovnjake, danes take dragocene delavce žal tudi že izvažajo, in to, nekdanje slušatelje te naše univerze.

Vendar stoje pred njo še težke preskušnje. Ker se je razvila šele po osvoboditvi, mora naša univerza s skrajnim naporom dohitevati tako neumorno napredujočo znanost, pa tudi naše neugnano razvijajoče se in presnavljajoče se življenje, ki mu mora slediti povsod, kjer ji to dopušča znanost in kjer to od nje zahtevata trenutek in položaj. Toda rezultati njenega dosedanjega delovanja nas prepričujejo, da bo te nove in nove probleme svojega obstoja reševala zmeraj v skladu z znanostjo, hkrati pa tudi resnično z zahtevami našega življenja.

mag. Emil Rojc, predsednik univerzitetnega sveta

Razvijamo sodobno in odprto univerzo

Bolj od besed, ponosa in hvale ob dosežkih dosedanjega razvoja višjega in visokega šolstva v Ljubljani, ki jih ob takih priložnostih omenjamo v ocenah prehojene poti, nam danes pogled in kritična misel uhajata v ta čas, v današnji trenutek naše socialistične samoupravne graditve, v združeno delo in mesto članic naše univerze v njem. Povsem naključna okoliščina, da se nam v času označevanja 60-letnice izteka tudi drugi mandat delegatskega sveta Univerze Edvarda Kardelja, je priložnost in delovni okvir za opredelitev nekaterih meril in vidikov, s katerimi bomo ocenjevali svoje štiriletno delo in opredelili nekaj izkušenj ter aktualnih nalog v prihodnje.

Univerzitetni svet, sestavljen iz delegacij visokošolskih delavcev, uporabnikov in študentov, si je ob začetku mandata zadal te naloge, da bi spodbujal in povezoval samoupravne pobude dvajsetih članic naše visokošolske skupnosti: pospešiti proces samoupravne preosnove visokošolskih temeljnih in delovnih organizacij, z njihovim odpiranjem in povezovanjem v združeno delo in širši družbeni prostor ter s krepitvijo družbenega vpliva na njihovo programsko, pedagoško in raziskovalno usmeritev; razširiti programsko in metodično usmeritev načinov poglobljanja marksistične ideje in zasnovanosti visokošolskega študija; uveljaviti in poglobiti ukrepe za večjo kakovost, učinkovitost ter skrajševanje študija ter razširiti skrb za razvoj temeljev študentskega standarda.

prof. dr. Slavko Hodžar, rektor univerze

Univerza, ki ne goji znanosti, ne more vzgajati

60-letnica univerze pravzaprav ni kak poseben jubilej, je pa priložnost, da spregovorimo o nekaterih stvareh, ki so za nas v tem času pomembne. V mislih imam dinamična dogajanja pri uresničevanju idej samoupravne socializma, pri izpeljavi temeljnih zakonov, ki smo jih že sprejeli ali pa jih bomo sprejeli v kratkem, zakonov, ki so osnova za nadaljnjo preobrazbo naše družbe, našega združenega dela in s tem našega visokega šolstva.

Ne bi smeli reči, da na prehojeni poti nismo imeli uspehov. Uspehov je bilo veliko tako pri vzgojno-izobraževalnem kot pri raziskovalnem ter umetniškem delu in pri samoupravnem organiziranju in delu univerze oziroma njenih članic. Veliko je bilo tudi problemov, mnogi še zdaj niso zadovoljivo rešeni.

Poglejmo si pobliže vprašanje izobraževanja za delo. Ko govorimo o potrebnih spremembah v učnih načrtih in programih, se vsi strinjamo, da imamo pri tem v mislih izobraževanje za delo. Vendar vsi teh sprememb ne razumemo enako. Ni še tako dolgo, ko se je govorilo o izobraževanju za delovna mesta, o potrebi specializaciji kadrov na raznih ravneh izobrazbe. Obenem smo poudarjali potrebo po privzganju ustvarjalnosti.

Omenjene delovne usmeritve pa seveda niso bile edine. Univerzitetni svet je spodbujal uvajanje novih oblik visokošolskega študija, temelječih na intelektualni ustvarjalnosti, na raziskovalni vnemi študirajočih in meddisciplinarnosti študija, tesni povezanih z neposrednimi in dolgoročnimi nalogami organizacij združenega dela, našeg družbeno-gospodarskega, kulturnega in drugega razvoja.

Pozornost delegatov našega sveta je bila ob številnih pogovorih in akcijskih usmeritvah ter ob sodelovanju s tovariši na Univerzi v Mariboru obrnjena tudi k vprašanju konceptualne narave, k vprašanju vloge univerze kot visokošolske skupnosti, ki počasi, a vztrajno izgublja mnoge lastnosti nekdanje tradicionalne, v posameznih delih vase zaprte in v družbo le od zunaj obrnjene ustanove. Nadaljnji proces oblikovanja TOZD v okviru posameznih fakultet, uveljavljanje neposredne svobodne menjave dela ob vključevanju v posamezne razvojne izobraževalno-kadrovske in raziskovalne projekte OZD in njihovih širših združenj ali reprodukcijjskih sklepov, uresničevanje nalog v zvezi z usmerjenim izobraževanjem, tvorno sodelovanje v sistemu samoupravne in družbenega načrtovanja, ustvarjalna udeležba v delu družbenih svetov in še veliko drugih aktualnih nalog bodo najkonkretnejša in najboljša pot nadaljnje uveljavljanja članic naše univerze v združenem delu.

Janez Topovšek, predsednik univerzitetne konference ZSMS

Študent in profesor sta preobremenjena

Študentje smo vedno bili, in tako je tudi danes, dejaven, ustvarjalni del mladega rodu — v toku dogajanj. Omenim naj prizadevanja študentov in profesorjev, da bi posodobili študijski proces in dosegli stopnjo, ko bo vsak študent v resnici subjekt v študijskem procesu in se bo med študijem razvil v samostojno, kritično in ustvarjalno osebnost, kakršno potrebuje naša družba.

Študentje si zelo prizadevamo za zviševanje študentske življenjske ravni, za uresničevanje družbene akcije za gradnjo študentskih domov. Opozarjamo, da kar 35 odstotkov (7500) študentov naše univerze živi v podnajemniških sobah, kjer jim povčini ni zagotovljena socialna varnost, denar pa se nenadzorovano steka v žepe zasebnikov. Z odločno politično akcijo si prizadevamo spremeniti te razmere.

Položaj študentov v študijskem procesu kot tudi njihov socialno-ekonomski položaj se zrcalita v družbenopolitičnem samoupravnem delovanju na univerzi in zunaj nje.

Lahko rečemo da smo v času, odkar se je uveljavil tripartitni sistem upravljanja univerze dosegli pomembne uspehe. V samoupravnem življenju sodeluje že veliko študentov, tako da si brez njih ni več mogoče zamišljati upravljanja univerze.

Opozorim naj še na probleme, ki jih bomo s skupnimi močmi šele morali rešiti. Na primer: sproti študij si na različnih šolah različno razlagajo; zato sta na nekaterih fakultetah študent in profesor že preobremenjena. V resnici smo skrajšali študij ob enaki količini snovi, pozabili pa smo na kakovost znanja.

Prepočasni rešujemo kadrovske in materialne probleme študijskega procesa. Univerza ni v zavidanja vrednem položaju; družba ji bo morala zagotoviti več denarja, če bomo hoteli razmere hitreje izboljševati.

Z družbeno dejavnostjo študentov še ne moremo biti zadovoljni. Univerzitetno konferenco ZSMS čaka še veliko dela: tudi med študenti je treba odpraviti staro miselnost, češ, saj bo rešila probleme — družba.

Priznanja ob jubileju

Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani je podelila ob jubileju svečano listino in veliko plaketo svojima častnima doktorjema Josipu Brozu Titu in Edvardu Kardelju. Zanju sta ju prevzela Viktor Avbelj in Pepca Kardelj. Svečano listino in veliko plaketo so prejeli tudi: Klinični center v Ljubljani, tovarna Krka, poveljstvo Ljubljanskega armadnega območja, radio Študent, SOZD Iskra in Železarna Jesenice. Svečane listine in male plakete so prejeli: Franc Cvetaš, Zdravko Klasek, Sveto Kobal, Majda Strobl in Ivan Vidav, svečane listine in plakete za študente pa: Martina Bric, Matej Cerar, Jože Ilc, Peter Krizan, Božena Lipej, Viktor Lovrenčič, Nada Majstorovič, Vladimir Milešič, Jože Muhovič in Alenka Pavko.

Častni doktorji

Ob proslavi 60-letnice so v zbornični dvorani univerze slavnostno razglasili nove častne doktorje Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani: Antona Kuhlja, Janeza Milčinskega, Vido Tomšič in Antona Vrtaču.

Ob 60-letnici so pred univerzitetnim poslopjem odkrili doprsni kip Edvarda Kardelja, delo kiparja Zdenka Kalina. (Foto: Dragan Arričler)

Znanje za naš gospodarski in družbeni razvoj

Praznovanje 60-letnice prve slovenske univerze je bilo izrazito delovne narave. To je še posebej poudarilo dvodnevno strokovno posvetovanje na temo **UNIVERZA V ZDRUŽENEM DELU**, ki je bilo letošnjega 13. in 14. decembra na Ekonomski fakulteti Borisa Kidriča v Ljubljani. Na njem se je zbralo več kot 150 delavcev iz visokega šolstva in gospodarstva ter študentov.

V treh osrednjih referatih, enajstih koreferatih, poročilih visokošolskih delovnih organizacij o njihovem sodelovanju in povezovanju z gospodarstvom in obsežni razpravi so udeleženci posvetovanja odkrito, neposredno, pa tudi polemčno spregovorili o zdajšnjih ključnih naloga visokega šolstva in znanosti ter nekaterih najbolj perečih vprašanj na teh področjih.

Hitrejši napredek visokošolskega študija in znanosti je usodnega pomena za naš gospodarski in družbeni razvoj. Resnično samoupravno povezovanje visokega šolstva z drugimi področji je

mogoče le s svobodno menjavo dela, ki pa se z velikansko težavo izvija iz proračunskih spon. Pri smotrnem načrtovanju potreb po strokovnjakih, usmerjanju mladine v izobraževanje in delo ter stalnem izobraževanju delavcev napredujemo, toda prepočasi. Zgraditi moramo učinkovit sistem, ki bo v resnici povezal izobraževanje in delo, saj je to temeljno načelo usmerjenega izobraževanja, ki ga snujemo. Družbenoekonomski položaj študentov, posebno tistih, ki študirajo ob delu, še vedno ni zavidanja vredno.

To so le nekatera izmed mnogih vprašanj, o katerih so spregovorili na posvetovanju in se tudi določeno dogovorili o tem, kako jih bodo skupaj reševali. Objavljamo nekaj odlomkov in povzetkov iz referatov pa tudi sklepov (v polkrepkem tisku), ki so bili sprejeti na posvetovanju. O nekaterih drugih zanimivih ugotovitvah in predlogih bomo poročali pozneje.

dr. Ivo Fabinc, dr. Viljem Merhar in dr. Danijel Pučko

Uveljavljanje svobodne menjave dela v visokem šolstvu

Premagovati je treba protislovje, ki se v vsem sodobnem svetu kaže kot kriza vzgojno-izobraževalnega in znanstveno-raziskovalnega področja oziroma kot kriza odtujenega in upravljalnega razreda ali sloju podrejenega akademizma in elitizma. Izhod iz tega protislovja vidimo v razvijanju odnosov svobodne menjave dela med vzgojno-izobraževalnim in znanstveno-raziskovalnim področjem na eni strani in vsemi drugimi področji družbenega delovanja na drugi.

Razbijati je treba monopolizacijo znanstveno-raziskovalnih dosežkov po ekonomsko najrazvitejših družbah z odločnejšim zavestnim spodbujanjem lastnega znanstveno-raziskovalnega in visokošolskega vzgojno-izobraževalnega dela, saj postaja znanost čedalje bolj »neposredna produktivna sila«.

Pri razvijanju odnosov svobodne menjave dela v visokem šolstvu smo šele na začetku poti. Glavne ovire na tej poti so še vedno močne težnje po akademizmu na eni in pragmatizmu na drugi strani, še močno zasidrana proračunska logika in odnosi, preveč zanemarjena ustvarjalna vloga visokega šolstva pri razvijanju teh odnosov, nestvarni

velik vpliv strokovnih služb samoupravnih interesnih skupnosti na urejanje odnosov med uporabniki in izvajalci storitev na tem področju, dosedanje preveč cehovsko ozke zasnove posebnih izobraževalnih skupnosti, sedanja merila za vrednotenje visokošolskih programov, ki so izrazito količinsko usmerjene. Svobodno menjavo dela zavira tudi slabšanje materialnega položaja visokega šolstva v republiki, zapostavljanje dolgoročnih prvin pri načrtovanju razvoja visokega šolstva in stihijnost pri oblikovanju in zadovoljevanju visokošolskih izobraževalnih potreb in nekaterih nesmotnosti pri razvoju visokošolskega izobraževanja.

Posebne izobraževalne skupnosti ne bi smele biti organizirane tako, kot so sedaj: cehovsko ozke, v njih se zrcalijo predvsem posebni in skupinski interesi. Odpirati moramo možnosti alternativnih in vzporednih modelov organiziranja posebnih izobraževalnih skupnosti, v katerih se bodo uveljavljala merila pagnoge in merila širših področij procesa družbene reprodukcije. Omogočiti je treba, da so posamezne OZD kot uporabniki članice več posebnih izobraževalnih skupnosti.

Rado Dvoršak, podpredsednik Gospodarske zbornice Slovenije

Ne le pedagoška, temveč tudi družbena reforma

Temeljni družbenoekonomski razlogi za povezovanje gospodarstva, izobraževanja in znanosti izvirajo iz potreb in nujnosti, da je treba dosledno urediti cilje družbenega razvoja. Zagotoviti moramo usklajen, dinamičen in stabilen družbeni in gospodarski razvoj in pri tem uveljaviti predvsem kakovostne dejavnike razvoja; to pomeni hitrejšo vključevanje in učinkovitejšo uporabo znanja, razisko-

valnega dela in novosti v delovnih procesih, modernizacijo delovnih procesov, uvajanje najsoodobnejše tehnologije in izrabo proizvodnih zmogljivosti; vse to zvišuje družbeno produktivnost in dohodek, hkrati pa omogoča, da dosežemo pomembnejši delež v mednarodni menjavi.

Za zdaj prav gotovo ne moremo biti povsem zadovoljni s povezavo med izobraževanjem in gospodarstvom, kajti vse pre-

malo je še načrtnega dela pri opredeljevanju naših skupnih potreb. Seveda pa hkrati tudi ni mogoče zanikati dosežkov in nekaterih uspešnih oblik sodelovanja med posameznimi visokošolskimi in drugimi OZD.

Ločenost vzgojno-izobraževalnega področja od združenega dela in v preteklosti je bilo tega dovolj, je nevdružna in vodi k vedno večjemu razkoraku med družbenimi razvojnimi potrebami in izobraževalnim procesom. Zato pri sedanji reformi vzgoje in izobraževanja ne gre zgolj za pedagoško reformo, temveč za globljo družbeno reformo. Izhodišča sedanjih prizadevanj so utrdila spoznanje, da je v sistemu socialističnega samoupravljanja izobraževanje dejavnik ekonomskega razvoja, posebnega in družbenega napredka, dejavnik osvobajanja dela in človeka ter vsestranskega razvoja človekove osebnosti. Prav zato postavlja reforma v ospredje združevanje vzgoje in izobraževanja s proizvodnim in drugim delom. Nova samoupravna organiziranost, novi družbenoekonomski odnosi ter samoupravno načrtovanje izobraževanja v združenem delu so temelj družbene preobrazbe vzgoje in izobraževanja v enotnem sistemu samoupravnega organiziranega združenega dela.

IZ SKLEPOV, POSVETOVANJA

Prestrukturiranje slovenskega gospodarstva v tehnološko in razvojno zahtevnejšo proizvodnjo ni mogoče brez zavestne usmeritve in ustrezne strokovne pri-

dr. Vladimir Klemenčič

Za boljšo organiziranost raziskovalne dejavnosti

Koreferat dr. Vladimira Klemenčiča in razprava o raziskovalni dejavnosti visokošolskih organizacij v svobodni menjavi dela sta opozorila predvsem na to, da sedanja organiziranost raziskovalne dejavnosti, za katero je značilna ločenost po posameznih panogah, ni ustrezna. Taka organiziranost nujno postavlja razne ovire, ki jih visokošolske temeljne in delovne organizacije težko premagujejo, onemogoča smotrno povezovanje visokošolskih temeljnih organizacij z združenim delom ter otežuje hitrejši prenos in uporabo raziskovalnih dosežkov v materialni proizvodnji in drugih dejavnostih.

Dosedanje delovanje raziskovalnih in izobraževalnih skupnosti ni pospeševalo združevanja dela in sredstev, namenjenih za raziskovalno in vzgojno-izobraževalno delo visokošolskih temeljnih organizacij. Zato je v zadnjem obdobju celo nazadovale organsko povezovanje raziskovalnega dela s pedagoškim, ki je pogoj za podoben in uspešen študijski proces.

Posebno zaskrbljujoča je ugotovitev več visokošolskih delovnih organizacij, da je zaradi neustrezne organiziranosti in drugih vzrokov, zlasti premajnega števila in preobremenjenosti visokošolskih delavcev, v zadnjih letih zastal ali celo upadel obseg njihovega raziskovalnega dela. Hud problem je tudi opremljenost visokošolskih temeljnih

dr. Aleksandra Kornhauser

Povezovanje študija in dela

Kaj mora biti pri programiranju študija jasno, kakšne delovne naloge čakajo študenta v njegovi organizaciji združenega dela? Za večino naj bi to veljalo

pravilnosti vseh vrst kadrov, nosilcev tega procesa. Danes je takšno prestrukturiranje gospodarstva že skupno zaznana naloga vseh delov združenega dela, zlasti pa visokega šolstva in gospodarstva. Tudi v gospodarstvu čedalje bolj prodira spoznanje, da je treba temu smotrno prilagoditi izobraževanje vseh vrst kadrov, kakor tudi raziskovalno delo visokošolskih organizacij.

V gospodarstvu in visokem šolstvu je glede na srednjeročno in dolgoročno načrtovane razvojne cilje potrebna kritična analiza stanja. Še vedno velika neskladja med izobraževanjem in raziskovanjem ter med razvojnimi potrebami slovenskega gospodarstva je treba s skupnimi močmi hitreje odpravljati. Zagotoviti moramo pretok znanja, izkušnje in kadrov v obeh smereh ter povezovanje teorije in prakse — predvsem na tistih področjih, ki so življenjskega pomena za naš gospodarski razvoj. Visoko šolstvo mora postati odločujoči dejavnik znanstveno tehnološke preobrazbe našega gospodarstva.

Zavzemamo se za tesno povezanost načrtovanega srednjeročnega in dolgoročnega razvoja z načrtovanjem izobraževalnih potreb in izobraževalne dejavnosti. Zato je treba razvijati neposredne odnose med posameznimi gospodarskimi in visokošolskimi organizacijami kot zelo pomembno obliko povezovanja med visokim šolstvom in gospodarstvom. Takšno povezovanje mora postati vse bolj prevladujoča praksa odnosov v združenem delu.

organizacij za raziskovalno delo. Ta je večinoma zastarela, pre-slabo izkoriščena, le v redkih primerih jo lahko tako dopolnjujejo, da ustreza zahtevam in razvoju raziskovalne opreme drugod po svetu.

Da bi dosegli boljšo kakovost in učinkovitost raziskovalnega dela, za potrebe svobodne menjave dela, moramo:

— zagotoviti povezanost učinkovitosti procesa in raziskovalnega dela na VOZD z združenim delom,

— zasnovati raziskovalno delo v takih načrtih, ki bodo dosledno vključevali vse komponente raziskovalnega dela v okviru disciplinarnosti in interdisciplinarnosti, od temeljnega, uporabnega pa do razvojnega in zagotovili vse oblike vertikalne in horizontalne organiziranosti,

— preprečiti nadaljnje razraščanje individualizma v raziskovalnem delu in usposobiti raziskovalce za delo in vodenje dela večjih raziskovalnih programov in projektov, v katerih so vključeni tudi študentje,

— doseči čim večjo medsebojno horizontalno in vertikalno povezanost visokošolskih delovnih organizacij z raziskovalnimi ustanovami v SR Sloveniji,

— izdelati metodologijo za vrednotenje učinkovitosti dela visokošolskih delovnih organizacij in njihovih posameznih enot ter visokošolskih delavcev v svobodni menjavi z združenim delom.

stvo ali najpozneje po prvi polovici študija.

Če bi imeli ustrezne načrte razvoja kadra z dolgoročno usmeritvijo vsakega področja dela in vsake organizacije združenega dela, bi se kazalo zavzemati bolj za prvo kot za drugo možnost vključevanja študentov v delo. Tako bi se lahko izognili neustreznemu usmerjanju, zlasti pretiranemu pritoku na smeri, iz katerih črpa kadre nenehna rast administracije ter pomanjkanju na smereh za neposredno proizvodnjo v gospodarstvu in družbenih dejavnostih. Torej na smereh, ki vzgajajo strokovnjake pretežno za delo v gospodarski proizvodnji in razvoju, učitelje, zdravstvene delavce, socialne delavce in podobno. Ne gre torej za razlikovanje po strokah, temveč po usmerjanju v določeno delo.

Delavci v organizacijah združenega dela morajo tudi zares odločiti o usmerjanju v visokošolsko izobraževanje in preprečevati odklone, ki nas pestijo iz leta v leto bolj. Prav ti delavci bodo najboljši zavezniki naporov visokega šolstva za usmerjanje visoko kvalificiranega kadra v ustvarjalna dela.

Žal analize kažejo, da so sedanji kadrovski načrti mnogih organizacij združenega dela še vedno preveč splošni, pa tudi zaprti v današnje tokove, brez dolgoročne jasne perspektive. Nimamo še uresničene načela, da bi morali skrbno načrtovati razvoj vsakega dela in vsakega delavca. Tudi z mladim rodом še ne ravnamo tako, kot bi morali, saj se po navadi bolj vprašujemo, koliko delavcev potrebuje določena organizacija združenega dela, kot to, kako naj bi se razvijal vsak mladi član naše skupnosti.

dr. Mitja Kamušič

Koliko in kakšne kadre potrebujemo

Odstotek zaposlenih v Sloveniji z visoko in višjo izobrazbo je nizek v primerjavi z drugimi republikami SFRJ, ki so večinoma že leta 1976 presegle odstotek visoko in višje izobraženih, kakor ga predvidevamo v Sloveniji za leto 1980. Tudi v drugih razvitih državah je struktura kadrov večji. V Sloveniji je doslej združeno delo iskalo več visokošolskih kadrov, kakor jih je moglo dobiti. V letih 1976—1979 je bilo prijavljenih skoraj 8000 potreb po kadrih z visoko in višjo izobrazbo. Pri tem moramo upoštevati, da vsako leto ne gre le za novo ustvarjene potrebe, temveč tudi za potrebe, ki obstajajo zaradi nezadovoljive ponudbe kadrov iz prejšnjih let. Tako bi se lahko zgodilo pri sedanji sestavi slovenskega gospodarstva in družbenih dejavnosti, da bi povišana ponudba visokošolskih kadrov v nekaj letih (kmalu po letu 1980) dohitela in presegla povpraševanje po teh kadrih.

Še bolj kot število diplomiranih v visoko izobrazbo sta pomembni kakovost njihovega znanja in poklicna sestava. Če sta bili kakovost in poklicna sestava glede na načelo vertikalne in horizontalne zamenljivosti (zamenljivost nekaterih poklicev na isti izobrazbeni stopnji) pri ekstenzivnem gospodarskem razvoju in ekstenzivnem zaposlovanju drugotnega pomena, se to bistveno spremeni pri gospodarskem in družbenem razvoju, ki temelji na znanstveno tehnološki revoluciji.

Razmerje med inženirji različnih stopenj in tehniki (ravno

Zato bi v takih razmerah vztrajanje na vstopu v delo pred vstopom v visoko šolstvo lahko pomenilo tudi žrtvovati del sposobnih mladih ljudi, ki bi brez dograjenega načrta usmerjanja v delo morda ne dobili ustreznih možnosti za svoj razvoj in tako zamudili najboljša leta.

ŠTUDIJO PO DIPLOMI JE PASTOREK

Eno temeljnih meril razvitosti neke dežele so izvorni raziskovalni in razvojni dosežki. Zanje pa so v prvi vrsti potrebni visoko usposobljeni raziskovalni in razvojni kadri, ki jih vzgajamo na podiplomski stopnji.

Zaostajanje na tem področju je tolikšno, da kaže povedati natančne številke. Po podatkih Zavoda za statistiko smo imeli v Sloveniji v letu 1978—79 na diplomskem študiju 29.660 študentov, od tega 20.411 rednih in 9249 v študiju ob delu. V podiplomskem študiju pa smo imeli v tem šolskem letu komaj 1210 študentov ali 3,9%. Velika večina med njimi študira ob delu.

KRITIČNA OCENA VSEBINE IN METODE VISOKOŠOLSKEGA DELA

Merila za izbor vsebine visokošolskega izobraževanja lahko postavlja visoko šolstvo le v vsakokratnem dogovarjanju z organizacijami združenega dela in njihovimi združenji. Pri tem se bo seveda moralo zavzemati za čim večji delež tistega znanja, ki spodbuja miselne procese in podpira ustvarjalnost ter adaptabilnost na novo znanje, ki šele nastaja. Toda znatni del visokošolskega izobraževanja bo moral potekati v tesnem sodelovanju visokošolskih učiteljev in strokovnjakov v organizaciji združenega dela, v kateri bo delal naš študent.

Srečanja spominjani

Dober učitelj ostane zmeraj mlad

Obiskali smo Maro Rijavec, najljubšo slovensko učiteljico v letošnjem letu

Na fotografiji je Maro Rijavec — najljubša učiteljica — na slovesnosti v Beogradu letošnjega oktobra, kjer je prejela nagrado. Akcijo Najljubši učitelj vodijo: jutranji program Radia Beograda, reviji Praktična žena in Galaksija ter časopis Prosvetni pregled. Akcija, ki se je začela na pobudo Praktične žene, poteka že četrto leto. Letos je komisija prejela 108 predlogov, v ožji izbor se je uvrstilo 32 učiteljev, v končnega pa 10. V tej akciji, ki je potekala pod pokroviteljstvom Kulturno-prosvetne skupnosti Srbije, je bila v Sloveniji za najljubšo učiteljico izbrana Maro Rijavec, ki poučuje na podružnični šoli Trnovo, 12 kilometrov od Solkana.

pripravlja prireditve, napisala je tudi zgodovino Trnovega. Dostopna je, povezana z nami...« našteva predsednik krajevne skupnosti.

»Vsaka novost mi je dobrodošla in tako vesela sem, da naše šolstvo napreduje!« ujamem spet Marine besede. »Če se spomnim, kako je bilo včasih, ko ni bilo avtomobilov... Veste, z ljudmi je treba živeti. Življenjskega pomena je, da učitelj živi v kraju, kjer dela. Tako lahko skrbi ne samo za šolo, temveč tudi za gospodarski razvoj kraja. Začasnost ne pomeni veliko. Učitelj mora v kraju pognati korenine. Letos imamo 19 otrok, drugo leto jih bo 30, potem še več,« hiti pripovedovati Mara. »Najvažnejše je, da si povezan z ljudmi. Jaz jih vse poznam, kar nekaj rodov nazaj... Kaj počnem v prostih urah? Povezana sem z vsemi političnimi organizacijami v naši krajevni skupnosti, ki pridno delajo. V naši krajevni skupnosti živi petsto krajanov,« žubori Mara... Pomembno je spoznavati domače okolje; tako postane šola del tega, kar ustvarja. To je hkrati samouresničenje za učitelja, odgovorjam v mislih. Pišem. Moja beležnica postaja pretesna za Marino vedrino, za njeno delo in neuničljivo energijo. »Če je Mara rekla, bo že držalo,« pravijo ti pošteno, delovni hribovci. Te besede povedo vse.

»Kaj pa težave, preobremenjenost, neustrezno družbeno vrednotenje učiteljskega poklica...?« poskušam zavrtati v neprijetnosti. V Marininih očeh se menjujeta začudenje in odločnost. »Zdaj ne smemo več godrnjati! Imamo boljše osebne dohodke, več

ugodnosti, lahko dobimo posojilo za stanovanje! Prej smo imeli en mesec porodniškega dopusta, zdaj jih imamo osem! Menim, da smo se kar preveč navadili nergati. Veliko boljše je, kot je bilo!« pribije Mara.

»Da kombiniran pouk imam. Prvi in tretji razred. Menim, da je pri tem pomembno navajanje otrok na samostojno učenje. Učenci, ki končajo našo šolo, se dobro vključujejo v solkaške šole in ostanejo še naprej odličnjaki.

Povezani smo z matično šolo v Solkano, ki zelo dobro skrbi za nas, saj smo opremljeni z vsem potrebnim za sodoben pouk,« ponosno doda.

»Kaj naj sporočim mladim?« Oči ji zažarijo: »Recite jim, naj se ne bojijo hribovskih vasi. Ljudje v hribih so skromni in dobri. Vsaka učiteljeva beseda je zanje zlato. Učitelj na vasi še vedno nekaj pomeni. Recite mladim, da je do vsakega človeka mogoče najti pot, samo če to hočemo.«

Takšna je Maro Rijavec. Učiteljica v hribovski vasi. Je hkrati učiteljica, ustvarjalca, predvsem pa dober človek. Ženska, ki je svoje življenje posvetila otrokom in domači vasi.

Megla se je dvignila. Za nami ostajajo bori in smreke Trnovega, ki so bili neme pričete petindvajsetih sovražnikovih napadov v pretekli vojni.

Skozi zelenje sije sončni žarek

TEA DOMINKO

Na trnovski planoti smo, dobrih deset kilometrov od Solkana. Na njej so drug od drugega do pet kilometrov oddaljeni zaselki: Trnovo, Rijavci, ki so del Trnovega, Nemci, Voglarji in Zavrh. Videti je, kot da bi se vsuli iz torbe velikan, ki je potoval skozi to prelepo, divjo pokrajino.

Sredi vasi Trnovo, zavita v gosto zimsko meglo, stoji stoletna šola. In stare vrbe ob njej se dvigajo iz megle kot roke, ki pozdravljajo pisano družino otrok, na poti domov. Za danes je pouk končan. Svetel, jasen »zdravo« se vsuje po cesti, kjer se vzpenjamo proti šoli.

Razred. Sedimo v klopi. Med nami so oči in besede. Tople kot pozdrav in domače kot materina roka. Doma smo. Diši po jabolkah in otroških zvezkih. Stara trebušasta peč se zaman trudi, da bi posušila velike vlažne madeže pod okni, kjer zelenijo lončnice... In vendar, od nekod sije sonce: to so oči učiteljice Mare. Obkrožene so z gubicami, saj se nenehno smejijo. Pa še druga guba je ob kotu ustnic — v njej je skrit spomin na bridkosti, morda na očetovo smrt ob koncu vojne. Zaradi fašistov. Nemirne roke, vajene kmečkega dela, peresa in prefinjenih goblenov ne znajo mirovati. Nenehno poudarjajo Marino živahno, sproščeno govornico. Zazdi se nam, da nima Mara nikdar težav.

»Presenečena sem bila in hkrati srečna, ko sem prejela nagrado,« pravi. »Že dvajset let delam kot učiteljica na podružnični šoli Trnovo, prej sem delala enajst let drugje, na drugih šolah.

Trnovo je moj domači kraj. Zelo rada ga imam. Tudi ljudi imam rada. Moji so. Veste, povsod delam in vedno upoštevajo, kar predlagam. Seveda, nastanejo včasih tudi nesporazumi, vendar zlepa vse dosežem. Vse se lepó, usklajeno reši. Da ne pozabim; pri naši stari šoli nam je veliko pomagala gozdna uprava, pa tudi naša krajevna skupnost ima za nas veliko posluha.

Zakaj sem se odločila za poklic učiteljice? Oče nam je že v otroških letih vcepil ljubezen do slovenskega ljudstva in jezika. »Sonce v Marininih očeh se je za hip skrilo.« Od leta 1943 do leta 1945 je vodil partijsko šolo. Umril je v začetku zime leta 1945 za posledicami fašističnega zatiranja. Že kot otrok sem veliko pomagala očetu in sestri v rojstnem kraju. Smo učiteljska družina. Ljubezen do tega poklica prehaja iz roda v rod. Takoj po vojni me je sestra, tudi učiteljica, vpisala na učiteljske. In tako sem postala učiteljica. Če bi še enkrat izbirala bi izbrala isti poklic. »Oči spet sijejo.« Kaj me obnavlja, sprašujete. Obnavlja me čas, ki v njem živim. In otroci, ki me v razredu vsak dan znova pomlajujejo. »Dober učitelj ostane zmeraj mlad, si mislim.

»Menim, da je Mara učiteljica, ki dosega pri delu popoln uspeh. Nenehno išče novosti in jih tudi sprejema. K njej pošiljamo učitelje in študente, da jih seznanijo z delom v kombiniranih oddelkih,« pove pedagoški svetovalec. »Bila je v odboru krajevne skupnosti, ko smo asfaltirali ceste, obnavljali dom kulture. Ustanovila je knjižnico, vodi pevski zbor,

Obisk

»Po snegu diši,« pravim. Molči.

»Kmalu bo novo leto,« zaočkrožim misel, bolj zbežan kot on, ki še vedno nič ne reče. Že mi mislim ponuditi pomarančo s peharja pa se spomnim, da ima več kot štirinajst let. Nasmehnem se. Mislim, da mu je rekla prodajalka v trgovini — razbojnik. Beseda je bila lahko tudi drugačna, ampak trda in glasna. »Ničesar nisem vzela,« je rekel skoraj polglasno.

Zunaj je bila megla, taka, ki leze v telo kakor obup. Stopil sem za njim. Videl sem, kako se je ustavljal pred izložbo, praznično ozaljšano in polno vseh vrst igrač.

Nasmehnil sem se spominu na tisti pogled. Zdaj je tu, v mojem stanovanju. Žena je stopila v trgovino. »Da se bosta lažje pogovorila,« mi je šepnila v predsobi.

»Kako je v internatu,« sem začel kot bi imel cokle na jeziku. »Lepo stanovanje,« je odgovorila, ne da bi kazal posebno zanimanje za prostor, v katerem sva sedela. Saj se skoraj premaknil ni. Le slino je včasih debelo požrl. Potem pa... »Zakaj ste me povabili domov?« Presneto, v kako neprijeten položaj me je spravil. In še v tiste pomaranče je gledal, da sem se jih skoraj sramoval.

»Ker sem revež,« so bile naslednje, zdaj že trde besede. Takrat me je prvič pogledal naravnost v oči. Dlan bi ne mogla biti bolj otipljiva.

»Ne verjamem, da si revež. Prodajalka v trgovini je uporabila drugačen izraz. Njena predstava mi ni bila všeč, ker vem, da tudi ti nisi odigral vloge, ki ti jo je pripisala?«

»Samo gledal sem,« me je ostro prekinil. »Nekateri mislijo, da smo vsi z internata tatovi in huliganji.«

»V kateri razred hodiš?«

»Sedemega.«

»In kako ti gre?«

»Dobro. Vedno sem dober ali prav dober.«

»O kakšnem poklicu razmišljaš?«

»Malar bom. Pravijo, da je to lahka šola. Prijatelj mi je povedal. Mislim, da bom šel res za malarja, se pravi za pleskarja.«

»Segel sem po pipi, si natlačil vanjo tobaka in prižgal.« In kaj pravijo na to starši?«

»Nimam staršev,« je planilo v kolobarje dima. »Se pravi, imam jih, a jih ne poznam. Od rojstva sem bil pri rejnikih, v Tuhinjski dolini. Oni in socialno skrbstvo so skrbeli zame. Gospodinja dobi dvesto starih tisočakov. Še vedno prihajam skoraj vsak petek k njim. Včasih mi dajo kakšnega jurja. Ampak pri njih ni več tako, kot je bilo. Zdaj niso več pravi kmetje. Prodali so zemljo in živino. Jé se pa še vedno kot nekoč; veliko mesa. Zelo rad jem meso.«

»Odpri sem okno. Kričav napev italijanske popevke se je mešal s pasjim laježem. « Da se prezračim, sem opravičil svojo škodljivo navado. »Ti ne kadiš?«

»Ne.«

»Nekaj prav gotovo počneš v lastno veselje? Se zanimaš za šport, bereš knjige, hodiš v kino...«

»Rad se učim!«

»Da boš postal malar?«

»Da. Pleskar bom.«

»Bi rad veliko zaslužil?«

»Rad bi imel dom.«

»Se pravi ženo in otroke.«

Prikimal je. Potlej se je zazrl skozi okno proti zasneženim planinam. Razmišljal je. Zaprl sem okno. Po kotih sobe se je obehal mrak.

»Slišal sem, da pripravljate v internatu novoletno praznovanje!«

Ni odgovoril. Jaz pa: »Kaj ni lepo praznovati novo leto? Ljudje so tako svečani, polni načrtov. Celó bolj srčni kot v drugih dneh. Menda ne boš rekel, da ne maraš ljudi?«

»Presedel se je in položil roki z dolgimi koščeni prsti na koničasta kolena. « Rad sem bolj sam.«

»Pa vendar imaš v internatu veliko prijateljev, tudi v šoli. Človek ne sme in ne more živeti sam.«

Molči. Moral sem prižgati luč. Res je, vsak čas bo novo leto. Trgovine so kakor mravljišča. Ljudje se ustavljajo in stiskajo dlani. V njih gori želja po sreči kakor velika, neskončno velika cestna svetilka.

»Si nikoli ničesar ne zaželiš?« Grlo se je napelo. V očeh pu kot da se je nabrala vsa toplota tistega mrzlega večera.

»Lani sem si zaželel,« je prišlo iz njegovih ust in z glasom, ki bi ga možakarju prisodil. Segel je po pomaranči v pladnju, da sem presenečeno odložil pipo.

»Lani. Vzgojiteljica mi je povedala, da živita moja prava starša v tem mestu; le nekaj ulic dlje od našega internata. Do takrat sem mislil, da sem sirota. Nikoli ju nisem pogrešal. Dobro

sem se počutil pri krušnih starših v Tuhinjski dolini. Večkrat so rekli, da me imajo radi, kot bi bil njihov. Potlej pa, ko sem izvedel... Ne vem, ampak v meni se je nekaj spremenilo. Začel sem razmišljati, ne da bi prišel mislim do dna. Razmišljal sem o prijateljih, njihovem življenju, o svoji in njihovi sreči. Vse bolj sem si moral dopovedovati, da sem srečen, da mi ničesar ne manjka, še najmanj starša, ki ju nisem poznal.

Nenadoma sem se odločil: za novo leto ju obiščem. Vzgojiteljica mi je omenila njihov priimek in ulico, v kateri so stanovali.

Nisem dolgo iskal. Hiša ni bila posebno velika. Precej vrta je bilo okrog in med brezama otroška gugalnica. Mislim, da sem precej dolgo stal na vrhu stopnic, preden sem pritisnil na zvonec. Še vedno mi doni v ušesih kot zvon v Tuhinjski dolini.

Nihče ni odprl. Pozvonil sem še enkrat, na dolgo in odločno. Strah, ki me je še malo pred tem gnal, da bi zbežal, me je minil. Potlej pa sem za seboj zaslišal stopinje. »Koga iščeš,« je rekla gospa z nekakšnimi paketi v rokah in otrokom pred nogami. Povedal sem ime. »To sem jaz,« je rekla, ko je stopala mimo mene proti vratom. Moje telo pa kot da se je zadušilo v povodnji vprašanj. Grlo se je stisnilo, noge so začele drgetati. Vedel sem le eno: da moram proč. Otrok je nekaj vprašal, gospa pa: »Na novoletni večer bi morali biti otroci vendar doma. Kdo ve, kaj je namera-val...?«

Mama je sedela za mizo in žalostno jokala. Solze so ji v potokih lile po licu. Na kavču je ležal oče. Bil je ves krvav in neprijetno je zaudarjal po zganju. Stekla sem k njemu, toda porinil me je v stran. Tedaj sva začeli jokati še

midve s sestro. Oče je pijano vstal

FRIDA JAKŠIČ

SILVO TERŠEK

Suzanina novoletna želja

Mrzel zimski večer. Pred mojim oknom tiho plešejo snežinke in se poigravajo v vetru.

Vas je zavita v tišino, le nekeje v lajavi se sliši zavijanje psa. Sedim pri mizi in se sklanjam nad šolskimi zvezki. Učenci so pisali o svojih novoletnih željah. Vsak je hotel najlepše opisati čar prihajajočega novega leta. Imeli so tisoč želja ti moji mali otroci. Berem Jožetov spis, Marijin, Tonetov... Vsak je hotel pričarati novoletne praznike na papir. In tukaj je Suzanina naloga. Zatopim se v branje.

»Bili smo srečna družina. Naš dom je bil poln ljubezni in toplote. Moj svet so bili zeleni dišeči travniki in družba veselih otrok. Toda srečo mojih otroških let je kmalu prekril temen oblak. Bilo je lepega spomladanskega dne. S sestro Tatjano sva se vračali iz vrta proti domu. Bili sva zelo razigrani. Vedeli sva, da naju čaka doma mama, ki zna tako nežno pobožati in objeti. Oče se gotovo še ni vrnil iz službe. Toda ko sva stopili v stanovanje, sva slišali mamino ihtenje. Prestrašeno sva stopili v kuhinjo. Pred mojimi očmi je potekal strašen prizor.

Mama je sedela za mizo in žalostno jokala. Solze so ji v potokih lile po licu. Na kavču je ležal oče. Bil je ves krvav in neprijetno je zaudarjal po zganju. Stekla sem k njemu, toda porinil me je v stran. Tedaj sva začeli jokati še

in začel pretiti mami, da jo bo spet pretepel.

Takšni prizori so se potem v naši družini pojavljali dan za dnem. Tako ni moglo iti več naprej. Nekega dne mi je mama dejala: »Suzana, zdaj si že velika in boš razumela. Takšno življenje, kot ga živimo mi, nikamor ne pelje. Vidve s Tatjano bosta šle k stari mami.«

Res je nekega dne prišla stara mama in naju odpeljala v Prekmurje. Radi sva šli z njo. Toda pogrešala sem mamo, njene nežne besede in topel objem. Takrat sem šele spoznala, kako rada sem imela mamo in očeta, ki sta se za vedno razšla. Tudi mama je pozabila na naju s sestro in se izgubila v svetu.

Kmalu bo novo leto. Tudi jaz si želim, da bi se mi uresničile novoletne želje, o katerih že dolgo sanjam. Ne pričakujem darila. Želim si le, da bi vsaj ob novem letu delila srečo z mamo in očetom, da bi bili vsaj za trenutek skupaj Vem, da se to ne bo nikoli uresničilo. Zame je lahko novoletna želja kot lepa pravljica o nekdanji srečni družini.«

V mislih sem videla Suzanin obraz in njene velike žalostne oči. Spoznala sem, da je Suzanin svet brez svetlega pričakovanja novoletnih dni in brez lepote novoletne noči.

Naši pogovori

Dosedanja razprava v glasilu je odprla več vprašanj o vrednotenju učiteljevega dela. Prispevki se dotikajo zlasti nekaterih kritičnih točk, ki povzročajo hudo kri v zbornicah ali pa osebno prizadevajo pedagoške delavce. Med odprtimi vprašanji izstopajo zlasti: zapostavljanje izobrazbe kot nespornega dejavnika kakovosti (ne pa kot »rentee«, ki bi jo kdorkoli lahko užival brez zadovoljivega dela); zahteve po topeh, drobnjakarskem dokazovanju zadostnega obsega dela in to po normativih, ki niso niti splošno sprejeti, niti dovolj pretehtani; togo prenašanje nekaterih meril za obseg in kakovost dela iz gospodarstva, čeprav je vzgojno-izobraževalna dejavnost v mnogočem svojevrsna in drugačna ter se v njej kakovost dela še zdaleč ne razodeva tako jasno kot v proizvodnji itd.

SKUPNA MERILA ALI VSAKA ŠOLA PO SVOJE?

Pismo, ki nam ga je poslala R. K., sicer ni bilo namenjeno našim pogovorom, ampak pravniku, vendar sodi po vsebini med odprta vprašanja pri vrednotenju učiteljevega dela. Nekaj značilnih misli:

»Učna obveznost je na naši šoli različna — od 18 do 24 ur. Vodstvo šole meni, da bi bila »uravnolovka«, če bi imeli vsi učitelji enako učno obveznost. Uravnolovka pa ni, če imajo učitelji, pri katerih se učna obveznost razlikuje za celo tretjino, enak osebni dohodek.

V času pouka moraš nabrati toliko ur, da pokrije vse dni v letu razen nedelj, državnih praznikov in tistih dni dopusta, ki jih imajo po letih službe. Učitelj, ki ima 5 ur pouka v paralelkah, pa doseže s pripravami vred pri nas 6 ur in 15 minut. Za pripravo imamo na voljo 30 minut za prvo paralelko in po 15 minut za vse naslednje. Še najbolje se odreže tisti, ki je na bolniški, saj lahko za vsak dan, ko manjka, zapiše 7 ur.«

KAJ MENIJO NA REPUBLIŠKEM ODBORU SINDIKATA?

O zadevah, ki jih obravnavajo v svojih pismih naši bralci, smo vprašali za mnenje na republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti, ki ima med svojimi najpomembnejšimi nalogami tudi urinenje načela delitve po delu in rezultatih dela. Republiški odbor in njegova komisija za samoupravno sporazumevanje sta v tem letu posvetila tem vprašanjem več sej. O odprtih vprašanjih in dilemah pri uveljavljanju načela delitve po delu v vzgojno-izobraževalni dejavnosti so razpravljali že januarja v komisiji — skupaj s pristojnimi upravni ter raziskovalnimi in visokoškolskimi organizacijami. O tem so razpravljali ob predlogih samoupravnih sporazumov februarja in marca — skupaj s predsedniki skupnih komisij. Pri tem so se izoblikovala zlasti tale stališča:

— vsaka skupna komisija pripravi svoj sporazum, saj predlog enotnega samoupravnega sporazuma vseh osmih vzgojno-izobraževalnih dejavnosti ne more dati dovolj konkretnih rešitev za posamezno dejavnost;

— v sedanjih pravilnikih in sporazumih vzgojno-izobraževalnih organizacij je veliko pomanjkljivosti; za vsako dejavnost je zato nujno podrobneje opredeliti in razčleniti skupne osnovne in merila za delitev osebnega dohodka;

— skupne komisije naj pripravijo skupne osnove in merila za ugotavljanje količine, kakovosti in gospodarnosti dela ter za vrednotenje njegove zahtevnosti, upoštevajoč značilnosti posameznih dejavnosti.

Izvršni odbor je dal pobudo za ustanovitev posebne delovne skupine, ki naj pripravi predloge skupnih meril za količino oziroma obseg dela, predvsem za dejavnost osnovnih šol. Delovna skupina, ki jo vodi Benjamin Jurman s Pedagoškega inštituta v Ljubljani, naj bi pripravila za razpravo v sindikatu in z udeleženci sporazumevanja predlog meril, ki bi jih uporabili v sporazumu in pravilnikih o delitvi osebnega dohodka na osnovnih šolah.

Skupne komisije so od aprila dalje začele pripravljati osnove sporazumov posameznih dejavnosti; pri tem so za izhodišče uporabile predlog skupnega sporazuma. Predloge nekaterih sporazumov (za srednje šole, delavce univerze in domove učencev)

je izvršilni odbor obravnaval na razširjeni seji v maju, nato pa še v juniju. Na 5. seji, ki je bila na koncu septembra, je republiški odbor sindikata na osnovi ugotovljenega stanja in stališč republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije sklenil, da ne bo dal soglasja k sporazumom, ki vsebujejo le splošne opredelitve skupnih osnov za delitev čistega dohodka in osebnih dohodkov.

ZAHTEVE IN PREDLOGI REPUBLIŠKEGA ODBORA

Republiški odbor vztraja, da mora samoupravni sporazum vsake dejavnosti vsebovati skupna merila za ugotavljanje količine, kakovosti in gospodarnosti dela. Ta skupna merila so možna in potrebna, saj delavci posamezne dejavnosti (npr. osnovnega šolstva) opravljajo podobna in delno enaka dela. Zaradi različnih meril in ker šole nimajo ustreznih strokovnih služb, prihaja na posameznih šolah do kritičnega nezadovoljstva in slabih medsebojnih odnosov, nastajajo pa tudi spori pri sodiščih združenega dela in pri pravobranilcih samoupravljanja.

V skupnih merilih moramo razčleniti, v sporazumih in pravilnikih pa izoblikovati ustrezne rešitve za odprta vprašanja, ki povzročajo največ težav in problemov. Ta so zlasti: vrednotenje znanja, izobrazbe in strokovne usposobljenosti, ugotavljanje zahtevnosti del in obsega učiteljevega dela v 42-urni delovni obveznosti, napredovanje učiteljev, vrednotenje minulega dela itd. Predlog rešitev naj pripravi že navedena delovna skupina.

Dokler teh, za delitve po delu bistvenih vprašanj ne rešimo skupno in enotno, ni mogoče uskladiti sedanjih pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov. Dokler v predlogih samoupravnih sporazumov posameznih dejavnosti ni teh skupnih meril, republiški odbor ne more dati o njih pozitivnega mnenja, niti pristopiti k sporazumom. **Brez mnenja republiškega odbora pa sporazum nima pravno-formalne veljave.**

SKLEPI KOMISIJE ZA SAMOUPRAVNO SPORAZUMEVANJE

Tudi komisija republiškega odbora za samoupravno sporazumevanje o pridobivanju dohodka in delitvi osebnega dohodka, ki se je sestala v začetku decembra t.l., je prišla do podobnih stališč. Po njenem mnenju ne moremo izenačiti učitelja, ki nima z zakonom predpisane izobrazbe, z drugimi učitelji; izobrazba in znanje, ki presegata minimalne zakonske zahteve, praviloma prispevata k boljšim vzgojno-izobraževalnim rezultatom; domisliti je potrebno sistem napredovanja učiteljev, pa tudi možnost višjega vrednotenja minulega dela.

Po mnenju komisije bomo rešitve odprtih vprašanj na področju osnovnega šolstva lahko smiselno uporabili tudi v drugih dejavnostih, lahko pa bodo rabile tudi za dopolnjevanje in usklajevanje pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov. Delovna skupina, ki pripravlja predloge meril in rešitev, naj zato pospeši delo, saj bo o njihovih predlogih tekla še širša razprava v sindikatu, v skupni komisiji, pri udeležencih samoupravnega sporazuma in v strokovnih krogih. Usklajevanje sedanjih pravilnikov s pripravljenimi predlogi samoupravnih sporazumov torej še ni smotno.

Vodja delovne skupine Benjamin Jurman je komisijo obvestil, da bo gradivo pripravljeno v osnovi že do konca januarja. Dogovorjen je preskus rešitev na

štirih osnovnih šolah, v drugem polletju tega šolskega leta pa bi kazalo preizkusiti rešitve na večjem številu šol. Tako bi do konca junija končali s preskusi, pa tudi z ožjo strokovno in širšo javno razpravo o predlaganih rešitvah.

RAJE TEMELJITO IN POGLOBLJENO

Dosedanje slabe in dobre izkušnje so pokazale, da se je bolje lotiti teh vprašanj temeljito kot površno in v naglici, bolje poglobljeno in vsestransko, kot ostati pri splošnem in okvirnem, ki dopuščata nesporazume in nejasnosti.

To je dalo pobudo tudi Visoki šoli za organizacijo dela v Kranju, da je prijavila pri raziskovalni skupnosti Slovenije raziskovalni projekt o sistemu delitve sredstev za osebne dohodke. Študijo o sistemu delitve teh sredstev na področju vzgoje in izobraževanja so pripravili na tej šoli že leta 1977 in je o njej pisal tudi Prosvetni delavec. O tem

Resnična zgodba z navodilom med vrsticami

Živimo skupaj, da lahko delamo. In sproti vseprek, hladu in zadržanosti ne moreš menjati za nikakršno vsoto denarja.

December je in hitro moramo še izplačati, kar se da. Pa tudi sicer je dobro, da se spet ocenimo po kvaliteti, da se spet zavemo, kdo je kdo, pa še vsak dobi tisto, kar mu pripada.

Predsednica našega sindikata je na seji izvršnega odbora menila, da bi mi morali dati pobudo in smernice za kar najpravičnejšo delitev po delu. Vprašala je, kaj menimo o načinu, po katerem smo zadevo rešili junija. O, kajpak smo se nekaterih reči dobro spomnili. Izčrpani od celoletega dela, obremenjeni z vsem mogočim delom v juniju, smo po žrtvalno sejali na raznih »nivojih in forumih« pozno v popoldneve. Zadevo smo prespali, naslednji dan po pouku nadaljevali v imenu pravičnosti in zakona, zavedajoč se svojih pravic in dolžnosti do delitve dohodka po delu. Temeljito in vztrajno do konca. Upoštevali smo: učno vzgojno delo v razredu, zunajšolsko dejavnost in družbenopolitično delovanje v kolektivu in v kraju. Na zadnji seji smo bili sami »vodilni«: predsedniki samoupravnih organov in komisij, komisija za rezultate dela, približno tretjina kolektiva. Zdej pa samo še izračun v obliki tabele in rezultat bo končno v kuverti. Tako je bilo in prijazno smo se poslovili ob koncu šolskega leta. Nobenih prirožb, nobenih preprirov, nič.

In zdej odgovor, če bi ohranili isti način. Saj je že preskušen, le podatke bi morali vstaviti nove, pa smo na konju! Skoraj smo bili za.

Tedaj pa me nekaj piči. Spomnim se, da ne vem, in nisem nikoli vedela, koliko sem dobila na mesec v prvem ocenjevalnem obdobju. Povedali so mi, da si lahko izračunam iz tabele. Pa nisem. Vprašam sosedo ob meni, koliko je dobil mesečno za kvaliteto dela. Ne ve. No, neroda, on je vendar ravnatelj in ne gre, da bi vedel za vsak dinar. Vprašam predsednico. Tudi ona ne ve, ali se tako naredi. Na onem koncu mize za grabi smeh mladega, poklicno še nedeformiranega kolega in hitro pobaram še njega. Ne ve in — se hihita. Jaz se zresnim in vprašam

nam je pisal tovariš Janez Zeni z omenjene šole, pa bomo o njihovih izsledkih in ugotovitvah bržkone še poročali.

Razprava v Prosvetnem delavcu poteka torej o pravem času. Ponovno vabimo k osvetlitvi pomembnih odprtih vprašanj vse, ki imajo koristne predloge, dobre pa tudi slabe izkušnje. Končni cilj vseh teh prizadevanj je, da v skladu z našimi samoupravnimi načeli tudi na področju vzgoje in izobraževanja delavci sami odločajo o dohodku in njegovi delitvi, sistem nagrajevanja pa spodbuja k večji storilnosti dela.

Pri uresničevanju načela delitve po delu pa ima odločilno besedo tudi čisto človeška stran: kako to urejamo med seboj, ali iščemo enostavne ali zapletene rešitve, ali damo stvartem prime-ren poudarek in končno: ali nam je najpomembnejše uspešno in skladno vzgojno-izobraževalno delo, ali pa osebni vidiki in drobne stvari. O tem smo prejeli naslednje pismo.

še enkrat. Na moč resno pripribe, da nima pojma. Obupana iščem naprej. Lotim se matematičarke, neke puntarske krvi je, ona si je gotovo izračunala vsoto iz tiste preproste tabele in prišla stvari do dna. Ne ve, mi suho odgovori. Moje zadnje upanje je še predstavica tehničnega osebja z najmanj zavidljivim OD. Ne ve.

Tedaj vprašam veselega kolega, kaj je bila utemeljitev, da je bil v določeni kategoriji in zakaj ne v drugi. Ne ve, nihče ni nič rekel, res ne ve.

Zdej se bridko smejemo vsi. Toda trezna predsednična glava nas umiri z zahtevo, naj iz te izčrpane razprave oblikujemo

SKLEP.

Dovolj dolgo že sedimo, vendar iztisnemo še to:

1. Sistem moramo poenostaviti.
2. Ohraniti moramo tisto, kar je bilo pri junijem ocenjevanju zdravo in pametno. Odpade naj nepotrebna navlaka.

In kaj je bilo tisto zdravo? Nihče ne sme vedeti ne zase, ne za kolega, vsote, ki mu jo prisodimo. Še manj sme vedeti, zakaj je v določeni kategoriji.

Tako si bomo od srca želeli srečno novo leto, se dobro razumeli in uspešno delali. Mar je res kaj več vredno?

Spoštovane bralke, in tuintam kakšen osamljeni bralec, tole je pa zvito napisano! Realistična zgodba, nekaj navodil »med vrsticami«, pa brez recepta. Nak, recepta pa ne! Ta je naš izum! Verjamem, da biga presneto radi. Toda izume še v MP (materialni proizvodnji) slabo nagrajujejo, v OŠ (osnovnem šolstvu) se pa dobro poznamo!

Sicer pa — sedite in delajte, nadgrajujte tisto, kar že imate. Če pa boste ob najmanjši porabi časa in energije našli kaj boljšega, in pri tem ohranili našo najvišjo vrednoto, neskrajno delovno vzdušje, patentirajte zadevo! Kot Ivačičevo Sodobno slovensko... jo bomo razgrabili in uporabili in po levje se bomo borili, da boste dobili ustrezno visoko moralno priznanje.

In kolikor vas poznam, ga boste prav veselili.

Zdej pa le na delo in veliko uspeha!

JERCA

OSNOVNA ŠOLA TONETA TRNIKA-TOMAŽA, Sostro pri Ljubljani, p. 61261 Dobrunje

razpisuje prosta dela in naloge:

— pomočnika ravnatelja

Kandidat mora izpolnjevati pogoje za učitelja osnovne šole, določene po zakonu o osnovni šoli in imeti vsaj 5 let vzgojno-izobraževalne prakse. Delo se združuje za nedoločen čas. Začetek dela: takoj ali po dogovoru. Kandidati naj pošljejo vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa.

Teden domačega filma v Celju

Letos Badjurovo priznanje tudi poučnemu filmu

Teden domačega filma v Celju je osrednja slovenska filmska manifestacija. V dosedanjih sedmih letih se ni uveljavil le kot festivalska prireditev, ki daje letni pregled filmskih stvaritev na Slovenskem, temveč tudi kot manifestacija, ki skuša zbuditi zanimanje za filmsko kulturo in filmsko ustvarjalno delo. V ta namen je organiziranih veliko filmskih predstav za šole in delovne kolektive, pogovori z ustvarjalci in razni posveti. Teden domačega filma v Celju odpira tudi možnost za vsakoleten pretres filmsko vzgojne in amaterske dejavnosti.

Tik pred uradnim začetkom tedna domačega filma je bilo letos že tretjič srečanje najmlajših filmskih ustvarjalcev. S tem da je postalo srečanje sestavni del tedna domačega filma (nekateri ga imenujejo kar mali TDF) je prav gotovo pridobil na svojem pomenu.

V letu otroka so na posvetu o položaju animiranega filma na Slovenskem spregovorili tudi o centru za mladinski film, ki naj bi se razvil v Piranu.

V Celju je bilo v tem tednu tudi sedem slavnostnih premier jugoslovanskih filmov, med njimi kar štiri premiere slovenskih filmov, narejenih letos (Moja draga Iza, Krč, Iskanje, Ubij me nežno). Ti filmi so imeli svoje premierske predstavitve z udeležbo filmskih ekip tudi v Sentjurju, Žalcu, Laškem in Zrečah.

V tem času so Celjani dobili tudi svojo kinotečno dvorano, v kateri so se predstavili kratki filmi slovenskih amaterjev, slovenskih producentov (Viba film, Unikal, DDU Univerzum), študijski filmi študentov Akademije za gledališče, radio, film in TV ter študentskega kulturno-umetniškega centra. Pozornost zbuja celjski kinoamater Mišo M. B.

Čoh, ki je s svojim izbranim programom predstavil zanimiv filmski program. S filmsko kamero, svojo filmsko govorico je sposoben beležiti svoj odnos do sveta. Prav gotovo je celosten avtor, s katerim pa se lahko strinjamo ali pa tudi ne.

Studentje III. letnika AGRFT so se predstavili kot obetavni filmski ustvarjalci. Med njimi izstopa z znanjem in nadarjenostjo predvsem Mitja Milavec, ki s filmoma Amen na Kamen in Sveže novice iz kemije in fizike posega v zahtevne teme. Eksperimentalni program študentskega umetniško-kulturnega centra pa pravzaprav polni vrzel, ki je nastala ob pomanjkanju eksperimentiranja v poklicnem in amaterskem filmu.

Ob koncu tedna domačega filma podelijo tudi nagrade Društva slovenskih filmskih delavcev Metod Badjura za vidne dosežke na področju kinematografije v SR Sloveniji. Letošnja žirija je imela po novem pravilniku o nagradah Metod Badjura prvič priložnost, da si je ogledala široko filmsko proizvodnjo v Sloveniji, ki ne zajema le slovenskega producenta Vibe filma.

Ugotovila je, da se je v Sloveniji filmska dejavnost močno razmahnila. Raven izdelkov je presegla dosedanje poprečje, proizvodnja je bolj načrtovana, raven namenskega filma se je dvignila. Podelili so nagrade Vojku Duletiču za film Draga moja Iza, Frančku Rudolfu za kratki film Ritem dela, posebni priznanji študentu Mitji Milavcu in njegovemu snemalcu Vilku Filacu, priznanje pa Duši Počkajevi, Veki Kokačji, Božu Šprajcu in DDU Univerzum za celotni program poučnih filmov. Žirija revije STOP je proglasila Dušo Počkajeva za vlogo tete v filmu Ubij me nežno za igralko leta.

M. B.

ZAVOD OSNOVNE ŠOLE NOVO MESTO, delovna skupnost skupnih služb razpisuje dela in naloge

—ŠOLSKEGA PEDAGOGA s sedežem na osnovni šoli Katja Rupena.

Kandidati naj pošljejo prijave za razpisano delo na naslov: Zavod osnovne šole Novo mesto, Delovna skupnost skupnih služb, 68000 Novo mesto, Valantičevu 2.

Naročniki!

VLJUDNO VAS PROSIMO, DA ČIMPREJ PORAVNATE NAROČNINO ZA LETO 1979! Čeprav je naročnina za naš list skoraj simbolična, veliko pomeni za naše redno poslovanje.

Hvala za razumevanje in vsem srečno novo leto 1980!

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

Jubilejna nagrada

Vprašanje: Delavka je pred leti prejela jubilejno nagrado za 20 let dela, čeprav je imela šele 17 let delovnih izkušenj, in se je takrat za nagrado strinjala. Zdej so nagrade v znesku večje. Zanima jo, ali lahko dobi dodatno še nagrado za 10 let dela, ki je nikoli ni prejela.

Odgovor: Nagrada za 20 let dela pomeni nagrado za 20 let

dela in vsebuje tudi »neprejet« nagrado za 10 let dela.

Komisija za medsebojna delovna razmerja

VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA HRASTNIK

objavlja prosta dela in naloge:

— vzgojiteljice, za določen čas (nadomeščanje delavke, ki je na podrišnem dopustu)

POGOJ: srednja vzgojiteljska šola.

Začetek dela: januar.

Prijave sprejemamo 15 dni po objavi!

Izvršilni organ Sveta delovne skupnosti

OSNOVNE ŠOLE LJUBO ŠERCER, Ig pri Ljubljani

razpisuje prosto delo in naloge:

— učitelja likovne vzgoje in tehničnega pouka za nedoločen čas s polnim delovnim časom, od 28. januarja 1980.

Izobrazba: pedagoška akademija. Stanovanja ni. Dobre avtobusne zveze z Ljubljano. Prijave sprejema uprava šole do 10. jan. 1980.

Elektronska glasba

Elektronska glasba je stara komaj četrt stoletja, če štejemo za njen rojstni dan odprtje elektronskega studia pri kölnskem radiu. Dodati ji moramo še nekaj let do tistega oktobra leta 1948, ko je Francoz Pierre Schaffer prvič nastopil s svojo »music — concrete«, konkretno glasbo, pri kateri je obšel vse dotodanje glasbi namenjene instrumente in z montažo na magnetofonskem traku ustvaril skladbe iz vseh dosegljivih zvokov ne glede na njihov nastanek. V tej oddaji bomo predstavili elektronski studio radia Beograd in skladatelja Vladana Radanovića, ki s sodelavci fizikom in skladateljem Paulom Pignonom ter inženirko elektronike Zorano Hrašovec tu ustvarja.

Studio, ki je bil ustanovljen 1972 in je ostal edini te vrste v Jugoslaviji, ima dva prostora. V prvem so naprave za snemanje in izvajanje zvoka: trije magnetofoni, režijska miza in dva zvočnika. V drugem prostoru, ki je za stekleno pregrado, pa stoji sintetizer Sinti 100, glavna naprava v studiu. Poleg njega je na eni strani štirikanalni magnetofon, na drugi pa naprava podobna elektronskim orglam z vrstama ročnih tipk. S to napravo vodimo sintetizer. V pogovoru kako nastaja elektronska glasba. Skladatelj Radanović je povedal, da so naši skladatelji morali svoje elektronske kompozicije delati prej samo v tujini, zdaj pa je ta studio na voljo vsem domačim ustvarjalcem. Ob ustanovitvi je bil beograjski studio eden izmed bolj opremljenih na svetu. Nova vrsta tehnologije pa hiti z velikimi koraki naprej, novi čas uvaja sodobne studije opremljene z računalniki. Ker beograjski studio nima nobene nove naprave, kompjuterja ali vsaj vokoderja, bo zastarel, če ga ne bodo dopolnjevali.

Naloga takega studia je ustvarjanje samostojnih del elektronske glasbe. Studio je delovni prostor skladatelja, ki želi

svojo skladbo ustvariti iz snemanih zvokov in glasov, ki nastajajo z elektrono s pomočjo generatorja.

Skladatelj si je tako pridobil položaj kiparja, ki obdeluje svoje gradivo. Med delom ima pregled nad tem, kaj je naredil, delo lahko spreminja in popravlja, dokler ni z njim zadovoljen.

Poleg tega poglobljenega namena ima studio še druge naloge. Najpogosteje v njem pripravljajo spremljavo ali funkcionalno glasbo in efekte za radio in televizijo, za film in gledališče, razne signale, zvočne kulise in podobno.

Beograjski studio je tudi eden izmed redkih, ki pripravljajo tečaje za skladatelje, ki se žele poučiti in se osamosvojiti pri delu s temi napravami.

V elektronskih studijih izvajajo dela z elektronskimi sredstvi brez sodelovanja izvajalcev. Mogoče pa je uporabiti tudi kakršenkoli posneti zvok pa tudi posnetke z izvajalci. Seveda je mogoče tudi trak s posneto elektronsko glasbo predvajati na koncertu hkrati z izvajalci, ki igrajo del partiture ali pojo.

Skladatelj Radanović bo v oddaji povedal, čemu so namenjene posamezne naprave in pokazal, kako se dobi glavne vrste zvokov in kako se jih oblikuje, spreminja.

Najbolj privlačna pa bo nemara njegova pripoved, kako njegova zamisel skladbe dobiva zvočno obliko.

Ob koncu bomo razjasnili še pojme, kot so elektroakustična glasba, elektronska, konkretna, kompjuterska, ob posameznih zgledih pa boste slišali, kako taka glasba zveni.

Za konec bi podali še misel slovenskega skladatelja Lojzeta Lebiča, ki govori o »starem prijateljstvu in sodelovanju med znanostjo, tehničnim napredkom in umetnostjo, in o tem, da ni različnih skladb, temveč so le različna glasbena sredstva«.

»Nastajanje partizanskih odredov, nastajanje naše nove, ljudske armade in vodenje narodnoosvobodilnega boja — to so bile najvažnejše naloge naše Partije med štiriletno vojno, to so največje stvaritve naše Partije v vsej njeni zgodovini.«

Te Titove besede jasno ponazarjajo pomen Komunistične partije Jugoslavije pri nastajanju narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije, ki se je 1. marca 1945 preimenovala v Jugoslovansko armado. Še posebno pomembna je ta ugotovitev letos, ko ob mnogih priložnostih slavimo 60 let nastanka KPJ, SKOJ in revolucionarnih sindikatov.

Res je izredno malo primerov v zgodovini, da se je kaka vojska rodila in je rasla v svojem narodu s toliko ljubezni in tako neolčljivo povezana z ljudstvom, kot je to naša armada. Vzknila je nova, narodna in revolucionarna vojska, ki je hodila po trnovih stezah vsak dan svojega življenja, da bi v zadnji bitki za dokončno osvoboditev prišla kot nepremagljiva udarna pest svojih narodov in narodnosti. Prva vojaška formacija novega tipa, ki je bila sposobna boriti se ne le na ozkem območju, temveč na širši fronti, je bila Prva proletar-

ska narodnoosvobodilna udarna brigada. Njena ustanovitev 21. decembra 1941 v malem bosanskem mestecu Rudu, je predstavljala tudi praktično uresničitev odločitve o formiranju močnih, gibljivih in udarnih enot, ki bi ponesle plamen revolucije po vsej državi. V sestavi Prve proletarske je bilo šest bataljonov s skupno 1200 borci, med njimi 650 člani Partije in SKOJ. Svojo prvo akcijo je brigada izpeljala že naslednjega dne, 22. decembra, blizu vasi Gaočić in Mioč v boju z italijanskimi fašisti. Ta dan, 22. decembra 1941, so izbrali za rojstni datum naše armade. Le slab mesec dni kasneje je glavina brigade med drugo sovražno ofenzivo izvedla znani »igmanski marš« skozi snežne meteže skorajda poledenega Igmana. Tudi tedaj, pri temperaturi minus 32 stopinj, so borci vzdržali...

»Ljudje, ki so postali temelj naše armade, so zapustili pluge, tovarne in šolske klopi. Prav v tem je tudi moč armade, ker so jo že v prvih dneh sestavljali takšni ljudje. In takšni ljudje niso bili samo navadni vojaki, marveč tudi podoficirji, oficirji, tja do najvišjih. Tudi sam sem bil delavec.«

TITO

NIŽJA STOPNJA

28. dec. F. Bevk Deček s petelinjim peresom
4. jan. S. Rozman Kaj se skriva pod snegom

SREDNJA STOPNJA

25. dec. Kurirske poti

VIŠJA STOPNJA

27. dec. Elektronska glasba
3. jan. Kristina Brenkova

NEVAVDNI POGOVORI

27. dec. Povej mi, s kom hodiš

ZA SREDNJE ŠOLE

29. dec. Na novo leto se ne smeš umiti
5. jan. Vasko Popa
24. dec. Razvoj proizvodnih sil v socialistični Jugoslaviji
31. dec. Razvoj proizvodnih sil v socialistični Jugoslaviji

Naša armada zrasla iz ljudstva

38 let je že preteklo od zgodovinskega dogodka v bosanskem mestecu Rudu — Armada delovnih ljudi, narodov in narodnosti — Letošnje slovesnosti v Ljubljanskem armadnem območju — Prispevek inženirskih enot JLA k graditvi domovine

Nagrada Japonske

Od 26. oktobra do 6. novembra je bilo v Tokiu mednarodno tekmovanje radijskih in televizijskih programov, na katerem smo sodelovali tudi mi v tekmovalnem delu in v žiriji. Razdeljenih je bilo štirinajst nagrad, najvišje med njimi je za televizijsko oddajo »Tečejo, tečejo kapljice« dobila televizija Beograd.

V prejšnji številki je avtor zapisal svoje vtise o oddajah, ki jih je poslušal kot član žirije, v današnjem nadaljevanju pa govori o organizaciji razširjenosti avdiovizualnih sredstev v šolah na Japonskem.

Med odličnimi televizijskimi in radijskimi programi so bili seveda tudi dokaj poprečni. Nekatere oddaje so bile narejene kot predavanja, v drugih so uporabili otroke za navaden objekt, ki brezhibno dela, tako kot odrasli hočejo (torej nenaravno), spet tretje so bile take, kot bi poslušali ne najboljši prenos iz razredov, v nekaterih je bilo preveč snovi, ki si je mladi poslušalci ne morejo zapomniti. Ne glede na dosežek na televizijskem področju lahko ugotovimo, da je jugoslovanska produkcija šolskih in izobraževalnih oddaj v primerjavi s programi, ki smo jih videli v Tokiu in ki torej pomenijo višek svetovne produkcije, več kot poprečna. Morda je to dejstvo vredno toliko kot lovorička, ki smo jo prejeli.

Seveda pa nam ostaja po paradu programov v Tokiu in po seznanjanju z uporabo avdiovizualnih sredstev, predvsem radia in televizije, rahlo grenak okus zaradi neprimerno večje ozaveščenosti japonskih učiteljev v

primerjavi z našimi. Naj takoj dodam, da to ni kritika tovarišev, ki delajo po šolah temveč vseh, ki skrbimo za šole. Japonska RTV se pač močno trudi za čim uspešnejši prodor programov v šole in med ljudi, ki se izobražujejo ob delu. Ne z vsiljevanjem in ponujanjem programov, temveč z dejavnim vključevanjem učiteljev v uporabo radia in televizije. Učitelji, ki jim je do te ustvarjalnosti, se o svojem delu in izkušnjah pogovarjajo, imajo letna srečanja v prefekturah (provincinah) in na državnih ravni. Sicer pa si RTV pomaga pri načrtovanju šolskih programov z lokalnimi RTV šolskimi svetovalnimi komiteji, ki delujejo na različnih območjih. Njihova mnenja upoštevajo v centralnem svetovalnem komiteju v Tokiu, ko se odločajo o splošni programski usmeritvi. V centralnem svetovalnem komiteju delujejo uradni predstavniki ministrstva za vzgojo in izobraževanje, znanstveniki, predstavniki japonske zveze učiteljev, ki se ukvarjajo s študijem o uporabi šolskih programov iz 224 določenih šol. RTV ima tudi svoj institut za raziskovanje kulturnega delovanja prek radia in televizije. Z rezultati raziskav tega instituta izboljšujejo vsebine programov.

Seveda, z Japonsko se ne bomo primerjali, ker je pač to dežela drugačnih možnosti in razvoja, vendar se tudi od njih lahko marsičesa naučimo. To sem zapisal med drugim zato, ker so prav Japonci na vrhu svetovne lestvice v razvitosti radia in televizije, pa so še vedno željni tujih spoznanj, ki jih vključijo v svoje okolje, če jim ustrezajo.

J. H.

Armada je nastala kot oborožena sila delavskega razreda in narodov v boju za uresničitev revolucionarnih, socialističnih ciljev in narodnostno osvoboditev dežele. Armada delovnih ljudi, narodov in narodnosti!

Vojaki, starešine in civilne osebe, ki so zaposlene v JLA, proslavljajo letošnji dan JLA še posebno slovesno, v znamenju letošnjih visokih jubilejev. Poveljstvo Ljubljanskega armadnega območja je pripravilo že tradicionalne sprejeme pionirjev, mladine, športnikov, predstavnikov sredstev javnega obveščanja, Zveze rezervnih vojaških starešin, Zveze borcev in drugih družbenih organizacij pri Poveljniku armadnega območja Francu Tavčarju-Roku. 14. decembra sta se na slovesni prireditvi v Mariboru končali letošnji tekmovanji Mladost v pesmi, besedi in spretnosti in Odličje 22. december. Osrednja prireditve na republiški ravni v hali Tivoli pa je pomenila vrhunec letošnjih praznovanj 38. rojstnega dne Jugoslovanske ljudske armade.

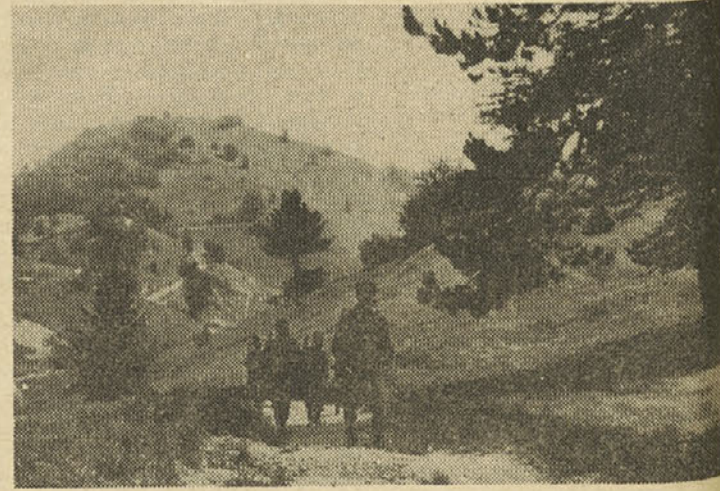
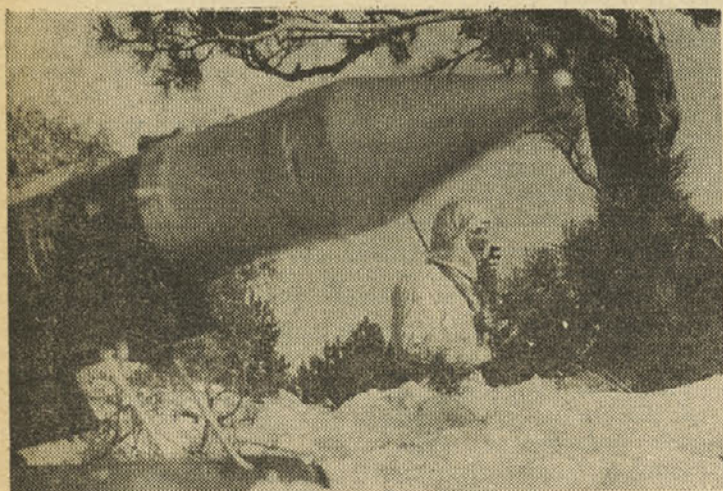
Tako kot vsako leto ob dnevu JLA se tudi tokrat ozremo na prispevek vojaških enot pri graditvi domovine. Inženirske enote Ljubljanskega armadnega območja so letos ogromno prispevale h gospodarskemu na-

predku v skoraj vseh območjih Slovenije. Tam, kjer je najsoodnejša tehnika odpovedala, izgubila bitko z naravo, so prispevale na pomoč pridne roke naših vojakov, njihovo junaštvo in požrtvovalnost. Zgradili, popravili in obnovili so 27,5 kilometra cest, tri mostove, obnovili so vodovodno omrežje v skupni dolžini 9,16 kilometra, v inženirskih enotah so usposobili kar 193 vojakov za delo z različnimi stroji. Skupno so vojaki in starešine Ljubljanskega armadnega območja prispevali 306.778 delovnih ur, stroji so delali kar 10.556 ur, vojaška vozila so prevozila 201.116 kilometrov. Prispadniki JLA so opravili delo, vredno 2.215.910,84 din.

Lahko smo ponosni, da smo pod vodstvom Zveze komunistov izgradili tako enotne obrambne sile naše družbe, ki jih že od leta 1941 vodi vrhovni komandant maršal Tito — simbol narodnoosvobodilne vojne in revolucije.

Dežela, ki ima vse to, se zaveda, da temelji njena obramba na trdnih osnovah. Obramba naše domovine je pravica, dolžnost in čast vsakega od nas. In mi imamo v resnici veliko braniti. Imamo, kot ima le malokateri narod na svetu.

BOJAN SINIČ

Vpliv vrstnikov in dela na mladostnikovo zorenje

Iz raziskave o drogah pri slovenskih mladostnikih

Otrok oblikuje odnose s svojimi vrstniki že odkar mu zrelot osnovnih motoričnih spretnosti dovoljuje dejaven vstop v okolje, širše od osnovnega družinskega kroga.

V predšolskem obdobju skupne dejavnosti z vrstniki povečujejo besedni zaklad, širijo znanje o osnovnih dogajanjih v medčloveških odnosih, spodbujajo ga k urjenju raznih spretnosti in prinašajo novosti v domot njegovega zanimanja. V šolskem obdobju se v družbi vrstnikov sreča z novimi modeli in nameni tekmovanja, ki je v njegovih dotedanjih odnosih s sorojenci dokaj ostro in enosmerno določalo vlogo zmagovalca in poraženca, močnejšega in šibkejšega, bolj, manj ali drugače ljubljenega. Ze v začetnem obdobju šolanja ga življenje z vrstniki seznanja s pojmi pripadnosti, skupinskega ponosa in skupinske zavesti.

Vendar prevzame družba vrstnikov šele v adolescenci ključno vlogo nosilca in posrednika vrednot, vlogo, ki jo je do takrat imela družina. Mladostnik začne samostojneje graditi svoj vrednotni sistem, ki ni nujno povsem skladen z načeli, veljavnimi v njegovem domu in ga vedno bolj trdno opira na merila, sprejemljiva svojemu rodu.

Vrstniki dajejo mladostniku možnosti za pospešeno socialno učenje, ponujajo mu ogledalo, v katerem razpozna svojo podobo, uri nove kretne in novim razmeram prilagaja socialne tehnike, ki so bile do takrat usmerjene k družinskim izkušnjem in k otrokovemu položaju. Med vrstniki se uči voditi in podrežati se, skupaj z njimi išče sredstva, ki mu blažijo anksioznost ob soočenju z lastno spolnostjo in agresivnostjo. Težnjam po samostojnosti in neodvisnosti poskuša zadostiti z občutji pripadnosti vrstnikom, ki mu večjajo zaupanje vase in dušijo zbeganost nad lastno življenjsko neobglenostjo. Občutja pripadnosti utrjuje in krepi še s prevzemanjem zunanjih znakov in vedenjskega stila svojih vrstnikov.

ODNOS DO DROG

Mladostnikov odnos do drog in vedenje povezano z njim, pa naj

to zavzame katerokoli mesto na lestevici od abstinence do odvisnosti, je tesno povezano s štirimi, med seboj odvisnimi dejavniki: s širšim ozadjem socialnih in kulturnih sil družbe, katere član je, z družino, v kateri je dozoreval, z vrstniki, ki delijo z njim polje družabnega in delovnega uveljavljanja ter z dinamičnim dogajanjem v njegovem identitetnem boju.

Načela, ki jih goji do drog širša družba, spodbude, zavore in kazni, ki so v domači kulturi povezane z uživanjem raznih drog, spoznava neposredno v širšem okolju že otrok, mladostnik pa je za tovrstne zglede in informacije še toliko bolj sprejemljiv. Delno se s stališči družbe seznanja tudi posredno prek družine in vrstnikov.

Delež družine pri mladostnikovem odnosu do drog je dvojen. Ponavadi mu dajejo prav starši prve informacije in izkušnje s svojim ravnanjem, vedenjem in učenjem, z reakcijo na njegova prva tovrstna raziskovanja. Na drugi strani pa je družina pomemben dejavnik pri gradnji njegovega zaupanja vase, sposobnosti samostojne presoje, obvladovanja čustvenih napetosti in drugih lastnosti, ki so lahko odločilne pri srečanju z vsakršno skušnjava v življenju, pa tudi z drogo.

Vpliv vrstnikov ima v tem zapletenem seštevku nemajhnega vlogo. Prek procesa iskanja, prevzemanja stališč in načel svojega rodu, spodbujanja pripadnosti in utrjevanja skupinske zavesti je mladostnik izpostavljen dogajanju, ki ga imenujemo pritisk vrstnikov. Uživanje droge je lahko vstopnica v skupino, cena za dragoceno pripadnost, lestevica za uveljavljanje ali sredstvo za sprostitev prehudih socialnih zavor.

NEUČAKAN V PRIČAKOVANJU ODRASLOSTI

Tudi same značilnosti adolescence kot faze v človekovem duševnem razvoju imajo z odnosom do drog in uživanjem raznih psihotropnih sredstev več možnosti stičnih točk. Mladostniku je droga vabljiva predvsem zaradi

njegove naravne neučakanosti in nestrpnosti, intenzivnega in impulzivnega čustvovanja, želje po spoznavanju sebe in svojih občutij, prizadevanja, da bi čim prej prevzel položaj ali vsaj videz odraslega (pa čeprav le z nekaterimi oblikami »odraslega« vodenja), pogostih stisk, občutij osamljenosti in razkoraka med velikimi socialnimi željami ter sorazmerno majhnimi prilagoditvenimi sposobnostmi, potrebnimi za zadovoljujoče in čustveno neobremenjujoče socialne komunikacije.

SAMOURESNIČEVANJE IN POTREJEVANJE Z DELOM

Primerne zunanje spodbude, objektivne možnosti za preskušanje in urjenje svojih sposobnosti na raznih področjih dejavnosti in otrokova motiviranost za aktivno samouresničenje z delom v tej ali oni obliki do obdobja adolescence že omogočijo posamezniku, da doživi zadoščenje in zadovoljstvo ob svoji ustvarjalnosti. Čeprav se mladostnikovo pojmovanje dela in storilnosti precej razlikuje od stališč odraslih, pa je ponavadi obvladovanja čustvenih napetosti in drugih lastnosti, ki so lahko odločilne pri srečanju z vsakršno skušnjava v življenju, pa tudi z drogo.

Jasen pogled v temi

Slavnostna akademija 11. decembra popoldne v Festivalni dvorani in seja sveta Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani naslednjega dne sta bili namenjeni proslaviti 60-letnice ustanovitve prvega slovenskega zavoda za slepe. Čeprav smo o zavodu v našem glasilu že veliko pisali, spomnimo ob jubileju na njegove bistvene značilnosti iz njegove zgodovine in sedanosti.

Organizirana skrb za slepe in slabovidne ima torej že dolgo tradicijo. Da je taka skrb potrebna, se je pokazalo že jeseni leta 1918, ko so se v Ljubljano vrnilo oslepelih slovenski vojaki. Leto za tem je bil ustanovljen Kuratorij za slepe — močan temelj za rehabilitacijo slepih otrok in odraslih. Med obema vojnama je deloval v Kočevju, leta 1944 se preselil v Ljubljano, po osvoboditvi (leta 1946) je dobil nove prostore na Langusovi ulici na Viču.

Kakorkoli ob raznih slovesnostih, obletnicah in podobnih svečanih priložnostih radi uporabljamo zvrhano mero patetičnih besed, nam jih tokrat ni treba: življenje nenehno dokazuje, da so slepi in slabovidni povsem enakopravno vključeni vanj, in da je tudi nekdanjo prakso, ko so se zaposlovali večinoma na delovnih mestih telefonistov in njim sorodnim poklicem, premagal čas.

Zavod za slepo in slabovidno mladino usposablja otroke iz vse Slovenije: v vrtcu, mali šoli, osnovni šoli in oddelkih za laže duševno prizadete. V lanskem

prizadevanjem posveti dovolj moči in časa, volje in truda ter da v njih ustrezno mobilizira in aktivira svoje sposobnosti in zmognosti. Za uspešno opravljanje delovnih zadolžitev (kot je na primer delovanje med šolanjem), je nujno mladostnikovo ustrezno duševno ravnotežje. Prehuda tesnoba, pobitost, nereseni identitetni problemi in moten razvoj socialnega zorenja ga lahko pri tem resno ovirajo. Po drugi strani pa je vsaj osnovna uspešnost na delovnem (šolskem...) področju in zadostna učinkovitost pri drugih prizadevanjih eden temeljnih kamnov njegovega zaupanja vase in zadovoljstva s samim seboj.

Mladostnik, katerega razvoj je potekal v razmerah, ki ga niso spodbujale h gradnji pravega odnosa do dela ali pa zadoščenja ob lastni ustvarjalnosti ni razvil bodisi zaradi objektivnih ovir bodisi zaradi svojih posebnih lastnosti, je glede duševne motenosti različnih oblik še bolj ogrožen. Ob pomanjkanju motivacije za konstruktivne dejavnosti (to pa krepijo prav pozitivne izkušnje ob doživljanju lastnega uveljavljanja) so mu regresivni vzorci vedenja in neprilagojene oblike odzivanja še bolj pri roki. Raven njegovega samovrednotenja se znižuje, neugodne nadomestne zadovoljitve pa še večjajo njegovo negativno predstavo o sebi.

dr. MARTINA ŽMUC-TOMORI

Izobraževanje in vzgoja

»Koliko moram dodati številu 13, da dobim število 18?«

Pogledam po okroglih obratih, Nekateri se premikajo od nespornosti, kar dviga jih s stola, brž bi radi povedali rezultat. Drugi se previdno naslanjajo s komolci na mizo, in tiščijo tista dva prstka tesno h glavi. Tretji pa se popolnoma zanesejo na glasnejšo večino in mirno obsedijo.

»Barbara, povej ti!« »Zakaj jaz, saj nisem dvignila roke!« Preden se mi posreči odgovoriti, se oglasi iz zadnje klopi: »Tovari-

šica! Vesna je pa rekla, da si ti ena velika koza.« Tišina. Roke se povesijo. Čakajo s široko odprtimi očmi. (Tako. Zdaj imaš. Ukrepaj. Odgovori. Naredi ji pridigo. Tako, da si jo bodo še drugi zapomnili. Pokličij jo pred tablo. Vprašaj za oceno. Ali pa...)

Zdrznem se. Nasmehnem. »Dobro. Če sem jaz ena velika koza, je Vesna ena majhna kozica, ker hodi k meni v šolo.«

Smeh. Zdravilen smeh. ERIKA FERBAR

Nekoč in danes

Za lepše praznovanje dneva prosvetnih delavcev in drugih praznikov vam priporočamo humorno monodramo Toneta Partličja NEKOČ IN DANES, ki jo z velikim uspehom uprizarja naš znani igralec Dare Ulaga. Monodrama obravnava aktualna vprašanja z zornega kota izobraževanja ob delu. Predstava traja 45 minut. O podrobnostih se lahko pogovorite neposredno z izvajalcem. Njegov naslov: Dare Ulaga, Ljubljana, Vegova 6. Telefon: 25-595.

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo.

Kri je nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomaga. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in eno izmed meril naše ozaveščenosti in solidarnosti do sebe in drugih.

JANUAR 1980

KRANJ	3., 4., 8., 9., 10., 11., 15., 16., 17., 18., 22.
LJUBLJANA-BEŽIGRAD	24.
LJUBLJANA-CENTER	30., 31.
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE	29.
LJUBLJANA-ŠIŠKA	25., 28.
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK	23.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Kakšen je otrok s specifičnimi učnimi težavami

Je negotov, se ne zanese nase, je zelo bojzljiv, ima pogosto tremo, ker

— slabo predvideva, ne ve, kaj se bo zgodilo, ne ve, kakšen bo tok dogajanja, se slabo uči iz izkušenj;

— marsikdaj misli različno kot drugi, drugače sklepa, njegovi odgovori so drugačni od odgovorov drugih otrok, se drugače vede in čuti, da njegova različnost ni dobro sprejeta;

— njegove rešitve so marsikdaj nenavadne in neustrezne;

— ne razume nekaterih pojmov, večasih ne razume stavkov, ki so drugim razumljivi;

— ne razume razlag ali dogodkov, ki jih drugi razumejo;

— kljub zdravniško dokazanemu dobremu vidu slabše zaznava oblike, ne razloči likov od ozadja, slabše vidno dojema;

— kljub temu da dobro sliši, slabše slušno dojema;

— ne razlikuje ali slabo razlikuje levo od desne;

— ima slabo časovno orientacijo, večkrat zamudi, ne zna si razporediti časa, prihaja v časovno stisko;

— ima slabo prostorsko orientacijo, se hitro izgubi, ne zna razporediti prostora na papirju;

— ima občutek manjvrednosti, ker

— je njegov učni uspeh slab;

— je nespreten;

— se mu drugi smejejo;

— ga drugi pogosto opozarjajo ali karajo zaradi napak, počasnosti;

— ne zmore enostavnih in lahkih stvari, ki jih drugi zmorejo;

— drugi nižje ocenjujejo njegove sposobnosti, kot v resnici so; otrok dobi predstavo drugih o sebi.

— ima občutek krivde, ker

— tolikokrat naredi kaj narobe;

— mnogokrat razočara starše;

— so starši zaradi njega prizadeti;

— vedno kaj zgubi;

— večkrat sliši »že zopet ti!«;

— je ves v »tu in zdaj«;

— se slabo uči iz nagrade in kazni;

— je nestrpen, ne zna počakati;

— ima veliko slabih izkušenj z ljudmi;

— so vzgojitelji z njim nestrpni;

— slabo predvideva posledice svojih dejanj;

— burno se odziva na dražljaje, njegove reakcije niso dražljaju ustrezne.

— je slab delavec, ker

— ni vztrajen;

— ne vzdrži dolgo pri delu;

— največkrat ne dokonča stvari, ki se je je lotil;

— se hitro naveliča;

— ima šibko in kratkotrajno pozornost;

— njegove sposobnosti so neenakomerno razvite;

— ni zanesljiv;

— pri delu iz dneva v dan različno učinkovit;

— nekritičen do svojih izdelkov;

— neorganiziran pri delu;

— nesamostojen pri delu;

— ima sposobnostne okrnjenosti, ki mu posebno otežujejo šolsko delo;

— se hitro utruji.

KAKO DOŽIVLJA OTROK S SPECIFIČNIMI UČNIMI TEŽAVAMI SAMEGA SEBE

Kako se počutiš, če ne znaš brati (Spis učenca 8. razreda)

Če ne znaš brati, če delaš veliko napak pri pisanju, če si neroden, če si pozabljen, v šoli ni lušno, pa tudi doma večkrat ni lušno. Govorijo ti, da si neumen, da si bedak in potem začneš sam razmišljati, če to ni res, ker tako mnogo ljudi to pravi. Starši te sprašujejo: »Kaj je s teboj narobe, zakaj se ne potrudiš?« Učitelj pravi, da v razredu samo nagajaš in se ne zanimaš za to, kar govori. Če si neroden, je hudo igrati igre, ki jih drugi fantje radi igrajo. Najhuje je, če moraš med dvema ognjema ujeti tisto neumno žogo in jo zagnati. Mislim, da je to zopna in zafrknjena igra, toda drugi pravijo, da zato mislim tako, ker se sam ne znam

igrati in sem neroden. Ker imajo vsi drugi radi to igro, jaz pa je ne maram, čutim, da sem različen. Ne najdem se dobro v prostoru. Če me pošljejo po tri stvari, se bom vrnil z dvema ali tremi, toda ena od treh ne bo tista, po katero so me poslali. Vedno naredim kaj narobe in to hudo prizadene. Vedno sem »ta zleht«, tisti, ki noče, ni priden, ni ubogljiv, tisti, zaradi katerega se drugi jezijo ali pa je mama zaradi njega žalostna.

ANICA KOS

(Iz knjige: M. Budnar, M. Dolničar, A. Kos, M. Skalar, B. Kremžar, B. Šali: OTROCI S SPECIFIČNIMI UČNIMI TEŽAVAMI, Dopisna delavska univerza Univerzum, Ljubljana 1979)

Slep učenec 4. razreda bere domačo vajo, napisano v Braillovi pisavi

Pot do slovenske univerze

Ko so univerze v srednjem veku začele nastajati in se razvijati, je bilo eno glavnih središč novega šolstva nedaleč od slovenskega ozemlja, v sosednji Italiji (od leta 1222 najbližja univerza v Padovi). Sem so naši ljudje hodili precej študirati, nekateri pa so tu postali profesorji. Drugod po Evropi so univerze nastajale počasneje; prva v Pragi (1348), na današnjih nemških tleh pa v Heidelbergu (1386).

Ko je v habsburških deželah, kamor je spadalo tudi devet desetih slovenskega ozemlja, zmagal katolicizem nad reformacijo, so v njih prevzeli jezuiti vodstvo skoraj celotnega srednjega in višjega šolstva. Dosegli so vpliv na obeh dotedanjih univerzah v Pragi in na Dunaju ter ustanovili celo vrsto novih šolskih središč, kjer so poleg gimnazij v okviru svojih kolegijev organizirali tudi delene ali celotne študij filozofije in teologije. Nekatera teh središč so bila s posebnim vladarjem privilegijem povzdignjena v univerzo ter dobila pravico podeljevati akademske stopnje (bakalavreat, magistrat, licenciat in doktorat), druga pa te pravice niso dobila, četudi se njihove oblike študija niso dosti ali celo nič razlikovale od prvih. Način študija ali zasedenost vseh predmetov, ampak pravica podeljevanja akademskih naslovov je ločila univerzo od druge visoke šole. Na naših tleh so jezuiti svoja šolska središča ustanovili v Celovcu, Gorici in v Ljubljani. V Ljubljani so od začetka 17. stoletja organizirali predavanja iz kazuistike (moralne teologije) in kanonskega prava. Oba predmeta sta bila za tedanje duhovniško prakso najbolj potrebna, vendar pa sta predstavljala samo del takrat običajnega študija teologije. Od filozofije so v začetku 18. stoletja začeli predavati logiko, fiziko, metafiziko in matematiko, tako da je to ustrezalo običajni vsebini triletnega filozofskega študija tedanjega časa. Študentov je bilo na teologiji in filozofiji skupaj nekaj nad 200. Bili so iz plemiških, meščanskih in kmečkih vrst.

Svoje čase izraženo mnenje, da je bila v Ljubljani prava univerza, doslej še ni bilo dokazano: ni bil najden vladarjev privilegij, niti sledu ni za njim; niso še našli imen ljudi, ki bi v Ljubljani dobili kak akademski naslov. Seveda pa ni izključeno, da se še kaj najde, kajti res je, da viri za to obdobje še niso v celoti pregledani.

V 18. stoletju se interesi države in jezitov glede šolstva niso več tako ujemale kakor sto let poprej. Razvoj družbe in znanosti je terjale uvajanje novih pogledov in predmetov. Absolutistični vladarji, zlasti razsvetljeni, so spoznali potrebo po reformah iz državnih interesov. Profesorji naj naravoslovja ne bi več temeljevali z biblijo in Aristotelom, sklicujejo naj se na razum. Poudarjena je bila pomembnost eksperimentalne fizike in prirodopisa; oba predmeta naj bosta brez »metafizične navlake«. K uveljavitvi vseh teh prizadevanj, ki so se jim jezuiti seveda upirali, naj bi pripomogli državni študijski nadzorniki (superintendanti). Reforma je predpisala dveleten študij filozofije (z logiko, metafiziko, matematiko, splošno in eksperimentalno fiziko, etiko in prirodopisom); ta študij bi morali dokončati vsi, ki bi nato želeli študirati medicino. Za tiste pa, ki bi želeli študirati teologijo ali pravo, je bil določen triletni študij filozofije.

Državni posegi v šolstvo niso bili samo pozitivni. Skupaj z željo dvigniti študij na višjo stopnjo, se je kazalo tudi prizadevanje urediti ga bolj smotno — opustiti ga v manjših središčih. Zrtev takega pojmovanja je bila, hkrati z drugimi podobnimi kraji, seveda tudi Ljubljana. V istem času so začela državna nadzornika omejevanje študiranja meščanskih in kmečkih sinov; med temi naj bi študirali samo najbolj nadarjeni. Vse to je zniževalo število študentov. Kar zadeva jezik, je država za Jožefa II. vpejala v visoke šole namesto la-

tinščine kot učni jezik nemščino; zanj so menili, da jo je treba čim bolj razširiti in da bo prej ali slej (pa čeprav čez zelo dolgo časa) postala jezik vseh državljanov.

Leta 1773 je papež razpustil jezuitski red. Jezuitsko premoženje v naših deželah je prevzel od države vodeni študijski sklad, jezuitske šole pa je prevzela država. Za profesorje so deloma ostali nekdanji jezuiti, deloma so postavili nove iz vrst posvetne duhovščine, pozneje tudi iz vrst neduhovnikov. Za take vrste šol se je sedaj počasi uveljavilo ime licej. Poleg dveletnega filozofskega in štiritletnega teološkega študija je bil v okviru liceja od leta 1782 še medikokirurški študij za kirurge in babice, ki so bili seveda brez gimnazijske izobrazbe. Predavanja na liceju so bila v latinščini in nemščini, pač pa so imeli predavanja babicam v slovensščini (prvi A. Makuc od 1792 naprej). Poslopje starega jezuitskega kolegija pri Šentjakobu je 1774 pogorelo; novo domovanje za licej so našli v dotedanjem frančiškanskem samostanu na sedanjem Vodnikovem trgu, v velikem poslopju, ki so ga podrli po ljubljanskem potresu.

Naslednjo spremembo je prinesla doba po schönbrunskem miru 1809, ko je Napoleon ustvaril Ilirske province. Trajale so samo štiri leta, vendar so pomenile zelo močan korak v razvoju naših dežel. S šolskim letom 1810-11 so v Ljubljani začele delati tako imenovane »centralne šole« (écoles centrales) s petimi študijskimi smermi. Tako je francoska doba prinesla Ljubljani pravo univerzo z nadvse pomembno razširitvijo študijskih možnosti na medicino in pravo. Končal seveda študijev na ljubljanski francoski visoki šoli (razen teologov) ni nihče, saj je trajala samo tri leta. Po avstrijski reokupaciji (1814) se je šolstvo tudi pri nas povrnilo v prejšnje stanje. Tako so v Ljubljani znova, v okviru liceja, živeli filozofski, teološki in medikokirurški študij. Na filozofskem študiju so vpeljali razne neobvezne predmete, med njimi tudi slovensščino.

V to stanje so prinesli nove spremembe dogodki leta 1848 z meščansko revolucijo, z meseci svobode in začetki pravega političnega življenja. Revolucija je prinesla zahteve po ustanovitvi univerze v Ljubljani. Del teh zahtev je nadaljevanje ali ponavljanje enakih hotenj, kakor so se kazale že dostikrat poprej — del teh hotenj pa je bil kvalitetno nekaj popolnoma novega. Zahteva po univerzi se je namreč tokrat prvič oglasila kot del slovenskega narodnega programa, skupaj s programom Zedinjene Slovenije.

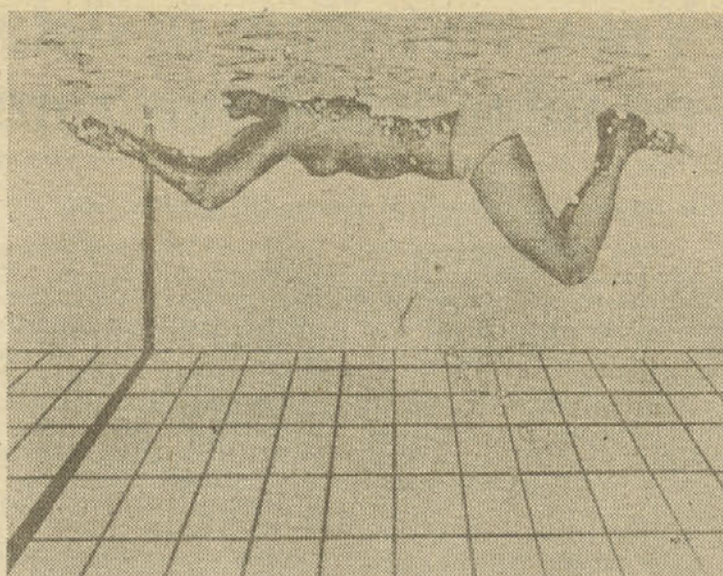
V revoluciji so nastali tudi načrti za reformo zaostalega avstrijskega visokega šolstva, ki so se potem tudi uresničili. Jeseni leta 1849 je bil ljubljanski licej ukinitelj, ostal je le teološki študij kot privatni škofijski učni zavod. Ljubljana je bila tedaj od univerze veliko bolj oddaljena kakor poprej.

Toda zahteve po univerzi so Slovenci odslej v presledkih postavljali vse do propada habsburške monarhije. Nemška stran je te zahteve odklanjala z izgovorom, da je pogoj za univerzo določena stopnja narodnega razvoja, določena zrelost naroda.

Naše dežele so bile torej do konca prve svetovne vojne brez univerze. Slovenci so hodili študirati na univerze drugam, največ na Dunaj in v Gradec. Številni Slovenci so se uveljavili kot profesorji na avstrijskih pa tudi drugih univerzah. Njihova dela so bogatila slovensko znanost, še preden smo dobili univerzo. Rastlo je slovensko znanstveno izražanje za posamezne stroke in izginjala te vrste zaostalost slovenskega jezika za velikimi kulturnimi jeziki. Ob koncu 19. stoletja je bil slovenski jezik za znanost že izoblikovan.

Toda pravih političnih možnosti za njeno ustanovitev v Avstriji-Ogrski nikdar ni bilo.

JOŽE CIPERLE

Yamamoto Hiroko: Potapljačka, litografija

Razstava Leona Koporca

Bežigradska galerija je predstavila slikarja Leona Koporca, ki je samostojno že razstavljal v Ljubljani, v Piranu, Kranju, Kočevju, Šoštanju, skupinsko pa doma in na tujem. Sedanja razstava je prikazala najnovejša olja, gvaše in risbe tega svojevrstnega umetnika, čigar ustvarjalni razpon se nam v tokrat razstavljenih slikah razodeva zlasti v fantazijskem, nadstvarnem svetu, pa tudi v neposredni stvarnosti. Dodati je treba, da ima tudi tisti, za Koporca nedvomno značilni svet, ki seva s platen z razkošno fantazijo barv v nadstvarni podobi, kar otipljivo vezi s stvarnostjo, le da je slikar hotel izraziti več kot površino

zunanjega izseka. Koporčeva transpozicija temelji na trdni, četudi kdaj skicirani risarski osnovi, na zapleteni kompoziciji, ki povezuje dokaj različne prvine v raznoliko, navidez nepovezljivo celoto, vse pa hoče slikar barvno močno poudariti.

Leon Koporc je osemnajst let svojega dela posvetil pedagoški praksi, nato je znova prešel v svobodni poklic. Razstava v Bežigradski galeriji nam je prikazala lep delež njegovega najnovejšega ustvarjanja, za katerega je mogoče brez zadrege reči, da je zanimiv, še zlasti, ker je fantazijski del pri našem slikarstvu bolj redek.

I. G.

Leon Koporc: Pravljica, 1979

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Milan Marušič, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: predsednik Geza Čahuk, Breda Cajhen, tehnična urednica Tea Dominko, odgovorna urednica Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Veljko Troha, direktor in glavni urednik Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon: 22-284, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 5 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 60 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

VII. mednarodni likovni bienale v Španiji

V sončnem oktobrskem popoldnevu je velika potniška ladja Valencija še z malo potniki plula na vsakodnevni redni progi iz Mallorce v Barcelono. Ko se je oddaljila od otoka, je bilo na sedemurni vožnji videti okrog samo modrino morja in neba z žarkim soncem. Nekateri potniki so se svežili v turkiznem bazenu palube, tu in tam je stekel kak pogovor, v glavnem pa so molče sedeli v patnenih naslanjačih, zamišljeno melanholični. Zgovornejša domačinka, sicer v Parizu živeča keramičarka Josepina Soriano je v elegantni samopostrežni restavraciji pojasnjevala, kako je otožni značaj Špancev skozi stoletja oblikovala težka zgodovina.

Z nastopajočim mrakom je slabši vonj morja prvi napovedal bližino velikega mesta, ki je začelo na obzorju izrisavati svoje oblike z nizi migotajočih luči. — Ob pristanku so bili turistični uradi že zaprti. Taksist in pozneje hotelski portir nista vedela povedati, na katerem koncu Barcelone bi bil mednarodni likovni bienale, češ da je v štirimilijonskem mestu veliko podobnih prireditvev.

Bienale je imel svoje prostore v palači Reales Atarazenas, nedaleč od obeliska s Kolumbovim spomenikom, med morjem in srednjeveško Barcelono. Napovedovali so ga vzdolž obale živahni plakati cinoblastno rdeče barve s črno-belim športnikom v teku in drobnim emblemom, ki je vseboval shematične risbe likovnega pribora. Čimbolj smo se bližali palači, temveč je bilo plakatov, ki so že povsem prekrili pročelje stavbe.

Španski mednarodni bienale ima to posebnost, da ga prikazujejo v Barceloni in Madridu in da ima določeno temo: za letošnjo so izbrali šport. Pred vstopom v razstavne dvorane so tokrat razstavljali tudi otroška likovna dela, ki so jih sproti dopolnjevali in izmenjavali v veliko veselje mladine. Bienale sam pa je vseboval 2000 del avtorjev iz 38 držav: risbe, slike, grafike, kipe, tapiserijo, trofeje in medalje, stroboskopsko fotografijo ter plakate, ki jim je bilo skupno geslo Deporte para todos (Šport za vse). Najmočnejše so bili zastopani Španci in nato Poljaki.

Ker je šlo za določeno temo, sta gledalcu stopili v ospredje predvsem dve vprašanji: kakšen odnos izpričujejo umetniki do današnjega športa in kako statična likovna umetnost danes podaja gibanje, ki je v športnih motivih skoraj povsod prisotno.

Kar zadeva obliko, so prevladovali različice novega realizma; mnogokje s prizvokom ekspresionizma, včasih surrealistična ali naturalizma, prav zaradi dinamične teme pa so mnogim ustvarjalcem razbila izkustva impresionizma, futurizma in op arta. Ta je dal posebno bogate možnosti redkejšim abstraktnim upodobitvam gibanja, brzine, valovanja, napetosti, konfronta-

cije ipd., čeprav je bil videti manj zanimiv, že kar stereotipen. Nekateri ustvarjalci abstraktnih del so našli svoj izraz v konstruktivizmu.

Skoraj na vseh figurativnih stvaritvah je bil prikazan človek, malokje živali ali vozila. Pri mnogih, po večini najboljših delih, je bilo očitno etično vrednotenje športa — od smisla Meksana in corpore sano, prek občudovanja človeške zmogljivosti do obsojanja nečloveškega naprežanja v tekmovanjih, malikovanja zmagovalcev in banalno uživaškega zadržanja gledalcev. Na opisemo nekatere upodobitve njihovimi idejnimi poantami:

Na velikem belem platnu se od enega spodnjih kotov steguje roka v črtni risbi; ostre linije mišice se ob robovih rezko razcepljajo in ponazarjajo skrajno napetost. Čiste oblike torza v naponu iz črnega marmorja so popokale na površini. Oštevilčeno nemu skakalcu nagrajene risbe Buena Salinera se je obraz trpečo spasil in mišice pretresljivo deformirale. Sadistični nasmehek je zaigral na obrazu skrbno oblečenega opazovalca v dendijevske drži z rokami v žepu. Podivjani se je raznel obraz navijača Konju se je pri skoku čez za preko strahotno razparal trebuh na odlični grafiki našega nagrajence Ivica Šiška. Jahač — zmagovalec je onemoglo omahnil med živopisano množico z modrimi pokrivali in frizurami na italijanskem barvnem reliefu. Ona svestila se je tekmovalka s potezami obraza, ki sta jih izklesala disciplina in napor. Preteče avtoritativno se dviga roka napovedalca starta na plakatski obarvani belgijski plastiki. Tonerji bodrijo do kraja izčrpani tekmovalce. Glavi zmagovalca bliža roka, da mu položi veni kač. — Na grafiki Japonca mamota pa lepo potapljačko bazenu med žuborečimi kapljami preveva ugodje. Z vidnega užitkom tečeta po sončni postavni kopalki. Samotni kajakaš bodro suče vesla med brkami v idilični pokrajini. Zameno plapola v zraku baletka gleškega kiparja Merrieffela nekeje pa razigrano skače čez vico preprosto dekletke. Na nično šaljivem poljskem plakatu je polž sedel na supergo, na gleškem z bolj krutim humorjem pa se očitno dobro počuti mlajžakar, ki z balonom plove v invlidskem vozičku. Domiselno valijo masivni valovi na španski tapiseriji ter se prelijejo v resni-

Bienale ni hotel biti ne klama za šport, ne njegova sodba, temveč objektivni prikaz, vsem narodom skupne deljivosti, ki je navdihnila že toliko umetnin v človeški zgodovini. Zdajšnji ustvarjalci pa so znani klasičnim pogledom na šport dale kritične vzporedno s tem, se je ta panoga s tekmovanji raznimi manipulacijami marsik izrodila.

TINCA STEGOVEC

Posebna izobraževalna skupnost za zdravstveno varstvo

V obravnavi je delovni osnutek samoupravnega sporazuma o ustanovitvi posebne izobraževalne skupnosti za zdravstveno varstvo. Sklenili ga bodo delavci zdravstvenih organizacij združenega dela, drugih organizacij, ki zaposlujejo zdravstvene delavce, in delavci vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki izobražujejo delavce s področja zdravstvenega varstva.

V tej izobraževalni skupnosti bomo s svobodno menjavo dela uresničevali družbene potrebe, povezano z vzgojo in izobraževanjem zdravstvenih delavcev. Delavci zdravstvenih in podobnih organizacij bodo v tej skupnosti uporabniki, saj gre za izobraževanje delavcev za te organizacije.

Treba je ugotoviti, katere kadre in koliko jih bomo potrebovali v daljšem obdobju, trajajoč od dveh do deset let in več. Zdravstveni delavci bodo sodelovali pri izdelavi izobraževalnih programov in zagotavljanju da bo v njih to, kar mora biti zdravstveni delavci znati.

Razvoj in delovanje zdravstvenih šol bosta odvisna od možnosti in razpona zdravstvenih organizacij. V delovni osnutku je nakazano, da naj zdravstvene šole povežejo zdravstvenimi organizacijami, katere izobražujejo delavce, in te bodo temeljile na skupnosti.

Zanimivo je tudi, naj bi bilo v zbiru izvajalcev tretjina delovnih iz vrst učencev in študentov.